

Dönem : 1
Toplantı : 2

MILLET MECLİSİ S. Sayısı : 126

Bursa Milletvekili İbrahim Öktem ve üç arkadaşının, Sendikalar kanunu teklifi, İşçi ve İşveren Sendikaları kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon ve Plân Komisyonu raporları (2/286, 1/382)

6 Temmuz 1963

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

«Sendikalar Kanunu teklifi» miz gerekçesiyle birlikte ilişikte sunulmuştur.

Bu kanun teklifimizin, Millet Meclisi Anayasa, Adalet ve Çalışma komisyonlarınca, Anayasanın 85 nci maddesi gereğince, kendi üyeleri arasından seçilecek altışar milletvekilinden kurulu bir Geçici Komisyonunda ivedilikle görüşülmesini ve daha sonra sadece akçalı maddesinin Bütçe Komisyonunda görüşülmesini arz ve teklif ederiz.

Bursa Milletvekili
İ. Öktem

İstanbul Milletvekili
C. Karca

Trabzon Milletvekili
A. Ş. Ağanoğlu

İzmir Milletvekili
Ş. Bakşık

SENDİKALAR KANUNU TEKLİFİ

I

GENEL GEREKÇE

20 Şubat 1947 tarihli ve 5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri hakkında Kanun, bütün eksik ve kusurlu tarafına rağmen, memleketimizde sendika hürriyetinin ve sendikacılığın tesisinde atılmış ilk önemli adımdır. Mesleki faaliyetlerin teşkilatlanması bakımından bir intikal kanunu olan bu kanunun, daha sonra, tatbikat ve tefsirinde de raslanan aksaklıklar dolayısıyla, kaldırılması ve yerine, sendika hürriyetini, temel haklardan biri olarak bütün icapları ile tesis eden bir kanunun ısdarı katı bir zaruret halini almıştır.

Diğer taraftan, Birleşmiş Milletlerin ihtisas teşekküllerinden birisi olan Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının 1946 yılında değiştirilmiş Anayasası, 1948 yılında 5175 sayılı Kanunla tasdik edilmiş bulunmaktadır. Bundan başka, 1951 yılında 5834 sayılı Kanunla Teşkilatlanma ve Kollektif Müzakere hakkındaki 98 sayılı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesi tasdik edilmiş olup, bu Sözleşme, sendika hürriyetinin korunması bakımından lüzumlu teminatın getirilmesinin yansıra, sıhhatli bir sendikacılığın gelişmesi için elzem olan esasların, ezcümle, sendikalı işçilere farklı muamele yapılmaması, işçi ve işveren teşekküllerinin birbirlerinin iç işlerine müdahalede bulunmamaları gibi ana prensiplerin de millî mevzuatla tedvinine mütaalliktir.

98 sayılı Sözleşmenin bahse konu esaslarını millî mevzuata ithal maksadı ile, son defa, 25 Mayıs 1959 tarihli ve 7286 sayılı Kanun ısdar edilmiş bulunmaktadır. Ancak, madde gerekçelerinde de izah olunacağı veçhile, bu kanun, getirdiği müeyyideler bakımından kifayetsizdir.

Binaenaleyh, 7286 sayılı Kanunla muaddel 5018 sayılı Kanunun ilgası ve yerine, demokratik esaslar ve sendikacılığın ana prensipleri bakımından itiraz davet etmiyecek bir kanun çıkarılması,

aynı zamanda, mensubolduğumuz Batı camiası içerisinde kendi rızamızla girdiğimiz istikametın icaplarından birini teşkil etmektedir.

9 Temmuz 1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 46 nci maddesi sendika kurma hakkını bütün kemaliyle tanımıştır. Bu madde hükmü aynen şöyledir :

«V. Çalışma ile ilgili hükümler.

e) Sendika kurma hakkı.

Madde 46. — Çalışanlar ve iş verenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.

İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir.

Sendika ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.»

Bu maddedeki «sendika birlikleri» teriminden maksadın, mahallî birlikler ve iş kolu esasına göre kurulan 'federasyonlarla Türkiye çapındaki konfederasyonlar olduğu, Temsilciler Meclisi görüşmeleri esnasında Anayasa Komisyonu Sözcüsü tarafından belirtilmiştir.

Yeni Anayasamızın bu maddesi de, sendikalar konusunda yeni bir kanunun çıkarılmasını gerektirmektedir.

Halen mer'î bulunan 7286 sayılı Kanunla muaddel 5018 sayılı Kanunun sendika hürriyeti bakımından yetersizliklerini şu şekilde hulâsa etmek kabildir.

1. Sendika kuruculuğu ve üyeliği bakımından 5018 sayılı Kanunun 2 nci maddesi, İş Kanununun 1 nci maddesindeki işçi ve iş veren târifi ile muvazilik esasını vaz'etmiştir. Şöyle ki, halen İş Kanununun muaddel 1 nci maddesinin işçi ve iş veren saymadığı kimseler sendika kuramaz ve sendikalara üye olamazlar. Bunun sonucunda, fikir işçilerinin ve memurların sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkı tanınmamış olup, sendika kurmak ve sendika üyesi olmak hakkına malik fikir işçileri, sadece, 5953 sayılı Kanunun çıkmasından beri, basın mensuplarıdır. 5018 sayılı Kanunun 2 nci maddesi, esnaf ile esnaf yanında çalışanlara da, sendika kurmak ve sendika üyesi olmak hakkını tanımamıştır.

2. 5018 sayılı Kanunun 1 nci maddesi, sendikaların, sadece aynı iş kolunda veya birbiriyle ilgili iş kollarında çalışanlar tarafından kurulabilmesini âmirdir. İş kolunun ve bir iş kolu ile ilgili diğer iş kollarının târif edilmeksizin bırakılması, bugünkü sistemde birçok güçlükler doğurabilecek ve bâzı sendikaların haksız yere kapatılmasını intacedebilecek bir müphemlik taşımaktadır.

3. 5018 sayılı Kanunun 8 nci maddesi, sendika birliklerinin de, sadece aynı iş kolunda ve birbiriyle ilgili iş kollarında çalışanları bir araya getiren sendikalar arasında kurulabilmesi esasını vaz'etmiştir. Bu hüküm, 5018 sayılı Kanunun, Büyük Millet Meclisi zabıtlarındaki (T. B. M. M. Tutanak Dergesi, Dönem : VIII, Toplantı : 1, B : 47, 20 . 2 . 1947, O : 1, S : 323, Çalışma Komisyonu Başkanı Emin Erişirgil (Zonguldak) sarahate uygun olarak 1954 yılına kadar, birbiriyle ilgisi olmayan değişik iş kollarında çalışan sendikaların birlikler kurmalarına mâni telâkki edilmemişken, 1954 ten sonra, bu tatbikata, Çalışma Bakanlığının teşebbüsü üzerine harekete geçen mahkemelerin aldıkları kararlarla nihayet verilmişti.

4. Diğer taraftan, mezkûr Kanunun aynı maddesi, sendika birliklerinin, federasyon ve konfederasyonlarının kurulmasına fiilî bir engel vaz'etmiş durumdadır. Gerçekten, bu madde, bu gibi teşekküllere katılma kararlarının, üyelerin üçte iki çoğunluğu ile verilmesini âmirdir. Bâzı şehirlerde sendika üyesi adedinin kırk bine vardığı, bâzı sendikaların bütün memlekete yaygın olduğu ve nihayet, birçok gezginci işçilerin sendika üyesi buldukları nazarı itibara alınırsa, bu vakıaların, sendika toplantılarını, üyelerinin çoğunluğunun iştirakini sağlayacak şekilde tertiplemeyi ne kadar güçleştirdiği kolaylıkla anlaşılır.

5. Mezkûr kanunun 5 nci maddesi, sendikaların siyasi faaliyetle iştigal etmelerini yasak etmiştir. Sendikaların her şeyden önce meslek tesanüdü esasına dayanan dernekler olduğu şüphesizdir. Ancak, büyük vatandaş kütlelerinin Devletin muhtelif sahalardaki politikası ile ilgili olduğuna şüphe bulunmayan hayati menfaatlerini korumakla görevli sendikaların, hiçbir suretle siyasetle uğraşamamaları esası, bugün, sendikalarımızın meslek tesanüdü bakımından erişmiş buldukları olgunlukla bağdaşmayan bir intikal hükmü olarak devrini tamamlamıştır. Kaldı ki, bu hüküm, kapatma kararlarına müncer olan zararlı tefsirlere çok müsait muğlâk bir mahiyet taşımaktadır. Esasen, sendikalarımızın bu hakka sahibolması gerektiği, Temsilciler Meclisinde Anayasa Komisyonu Sözcüsü tarafından belirtilmiştir.

6. 5018 sayılı Kanun, sendikaların kapatılması bakımından, sendika hürriyeti ile güçlükte telifi mümkün, ziyadesiyle geniş tefsirlere sebebiyet verebilecek başka muğlâk hükümler de getirmiştir. Bu arada, sırf bâzı sendika idarecilerinin sendika gelirlerini kanun ve tüzüğe aykırı maksatlar için kullanmaları dolayısıyla binlerce üyesi bulunan bir sendikayı kapatılma ihtimali ile karşı karşıya bırakmak da ağır bir hükümdür. Bu gibi hükümlerin artık ilgası zaruridir.

7. Keza, 5018 sayılı Kanununun 7 nci maddesi, sendikaların ancak, mahkeme kararıyla kapatılmasını gerektirmekle beraber, mahkeme kararının kesinleşmesinden önce sendikanın faaliyetten men'i hususunda verilen karar ile işin mahkemeye sevkı arasında geçecek müddet hakkında hiçbir hüküm yoktur.

Bu kanun teklifinde, bir yandan, sendika hürriyetinin korunması için gereken tazminatı vaz'etmek; diğer yandan da, sıhhatli ve demokratik bir sendikacılığın gelişmesi için lüzumlu esasları kanunlaştırmak gayesi güdülmüştür. Bu kanun teklifinin mahiyeti, madde gerekçelerinde teferuatı ile izah edilecektir.

Umumi olarak şu noktayı belirtmek lâzımdır: Sendika hürriyetinin tesisi ve teminat altına alınması, aynı zamanda muhtelif mevzuatta, hâkim teminatını ve mahkeme istiklâlini ihlâl eden hükümlerin tamamen tasfiyesi ve toplantı hürriyetinin antidemokratik tahditlerinin kaldırılmasına bağlıdır. Bundan başka, sendikaların, işbu teklife aykırı hüküm taşımadıkları hallerde Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanunundaki hükümlere tâbi olması gerekir. Bu itibarla toplantı ve gösteri yürüyüşleri Kanunu ve Cemiyetler Kanunundaki dernek hürriyetini ihlâl eden hükümlerin de kaldırılması gerekmektedir. Bu meyanda, zabitanın istediği anda idari bir emirle dernek ve meslekî teşekküllerin binalarına girebilme yetkisini (Cemiyetler Kanunu, Madde. 29) hassaten zikretmek lâzımdır. Bütün bu konularda da demokratik hak ve hürriyetleri tamamen tesis edici ve teminat altına alıcı kanunların isdari ayrıca lüzumludur.

Hâkim teminatı ve mahkeme istiklâli bakımından mesele, 22 Nisan 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun çıkarılmasıyla halledilmiş durumdadır.

Bu kanun teklifi, gerek işçi gerek iş veren teşekküllerine şâmilidir. Aksi ayrıca tasrih edilmediği takdirde, bu teklifle sevk edilen hükümler, gerek işçi, gerek iş veren teşekküllerine tatbik edilecektir.

II

MADDE GEREKÇELERİ

1. İşçi ve İş Veren Meslekî teşekkülleri :

Bu maddede, meslekî teşekküller, işçi ve iş veren teşekkülleri olarak ikiye ayrılmış ve gayeleri itibariyle en geniş bir şekilde tarif edilmiştir. Bu kanun teklifi, âmme hizmeti görmek üzere hususi kanunlarla tesisi mecburi kılınan meslekî teşekkülleri istihdaf etmemektedir.

Maddede, sendikaların kurulmasının serbest ve ihtiyari olduğu prensibi, bütün demokratik memleketlerdeki ana esasa uyularak ifade edilmiştir. Şöyle ki, Devlet dâhil, hiçbir teşekkül veya şahıs, işçileri ve iş verenleri bu kanun teklifi anlamında meslekî teşekkül kurmaya zorlayamaz. Bu, işçi ve iş verenlerin bizzat kendilerinin takdir edecekleri bir husustur.

Madde 2. İşçi sendikası üyesi :

Bu maddede, sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkı bakımından işçinin tarifi verilmektedir. Bu kanun teklifi, bu târifle, İş Kanunu ile muvazilik esasından ayrılmıştır. Bu tarif, âmme sektörü, hususi sektör ve ev hizmetlerinde çalışanlara, hamallara, müvezzilere, Devlet, vilâyet, belediye ve köy hizmetlerinde istihdam edilenlere ve bu meyanda, memurlara ve fikir işçilerine istisnasız şâmidir. Esnaf yanında çalışanlar dâhil, sanayi ve ticaret sektörleri ile sair sektörlerde ve ziraat sektöründe istihdam edilenler de bu târifte dâhildirler.

Bu madde, yukardaki târifte girmiyen bâzı şahısları da işçi farz etmiştir. Bu şahıslar şunlardır : İşçi sendikalarında vazife alan şahıslar yukardaki târifte göre işçi sayılmaları mümkün olmayan hallerde, ezcümle, eski işlerini terk edip tekrar bir iş tutmadıkları hallerde, işçi sayılmışlardır. Öte yandan, halihazır durumlarında, maddi veya fikrî emek karşılığında herhangi bir gelir sağlamayan, fakat bu teklife göre işçi sıfatını, daha önce muhtelif zamanlarda, muhtelif işlerde de olsa, bir yıl müddetle istihdam edilmek suretiyle iktisabetmiş olan şahıslar; ezcümle, iş veren durumunda bulunmamak şartıyla, eski işçi yeni serbest meslek sahipleri ve (İktisadi anlamında) tek başına hem müteşebbis, hem de işçi durumunda olan şahıslardan vaktiyle yukardaki esas dairesinde işçi olarak istihdam edilmiş olanlar ve hastalık, ihtiyarlık ve sair sebeplerle artık çalışmıyan eski işçiler de işçi sayılmışlardır. Bu suretle, bu şahıslar, sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkından istifade edebileceklerdir. Bu genişletme, sendika liderlerinin yetişmesi ve eski işçilerin haklarının savunulması bakımından zaruri görülmüştür.

Memurlar, bu teklifin sağladığı haklardan, pek tabii olarak, tâbi oldukları hususi kanunlar hükümlerinin müsaadesi nisbetinde istifade edeceklerdir. Ezcümle, 14 ncü maddenin 1 nei bendinin (a), (b) ve (h) fıkraları hükümleri ile 15 nei ve 22 nei maddeler hükümleri memurlara şâmil olmayacaktır.

Madde 3. — İş veren sendikası üyeliği :

Bu maddeye göre iş veren, bu kanun teklifi anlamında işçi sayılan kimseleri istihdam eden hakiki veya hükmi şahıstır.

Maddenin 2 nei bendinde, iş veren durumunda olan hükmi şahıslar bakımından iş veren vekili mefhumu tarif olunmuştur. İş veren vekilleri, iş veren durumunda olan şahısları işçiler muvacehesinde temsil eden şahıslardır. Bu şahıslar, iş veren durumunda olan hakiki veya hükmi şahıs tarafından 2 nei maddeye uygun bir şekilde istihdam edilmekte bulunsalar bile, işçi sayılmamışlar; bilâkis, iş veren addedilmişlerdir. İş veren vekillerinin, görevleri icabı, işçi sendikalizmi hareketine dâhil edilemeyecekleri şüphesizdir.

İş veren vekillerinin kimler olduğunun tesbiti herhangi bir aksaklığı önlemek maksadiyle, nizamname ile yapılacaktır.

Madde 4. Sendikalara üye olamayacak kimseler :

Bu madde, yukardaki târiflere göre bu kanun teklifi bakımından işçi veya iş veren addedilen kimselerden bâzılarını tahdidî olarak tadadetmek suretiyle, sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkından istisna etmiştir. Bu istisnalar, 6366 sayılı Kanunla tasdik edilmiş olan İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi hükümlerine uygundur. Kaldı ki, yeni Anayasamızın 46 ncü maddesinin 2 nei fıkrası da bu tahditlere cevaz vermektedir.

Bu bakımdan sendikacılığın yüklediği tesanüt ve disiplin dışında ayrı ve münhasır bir disiplin içinde bulunma lüzumu; Devleti temsilen işçi ve iş veren arasındaki ihtilâfları halletmede vazifeli olmak; Devlet adına teftiş yetkisini kullanmak ve Devlet ve âmme sektörü müesseselerinde iş veren vekili durumunda bulunmak kıstasları ele alınmıştır.

İstisna edilen bu kimseler, Cemiyetler Kanunu ve hususi kanunların hükümlerine uymak şartıyla dernek kurma hakkına sahibolmalıdırlar. Bu bakımdan, memurların dernek kuramayacaklarına dair olan Cemiyetler Kanununun 12 nei maddesi tâdile muhtaçtır.

Nihayet, dinî faaliyetlerin vatandaşlar arasındaki her türlü anlaşmazlığın üzerinde kalmasını gerektiren mukaddes mahiyeti dolayısıyla, din ve ibadet işlerinde ve mâbetlerde çalışan memur, müstahdem ve sair şahıslar, sendikalara üye olma ve sendika kurma hakkından istisna edilmişlerdir.

Maddenin 2 nci bendi, sendikaların malî istikrarı bakımından zaruri görülen bir hükmü ihtiva etmektedir.

3 ncü bent ise, askerî dairelere bağlı iş yerlerinde çalışan işçilerin askerî cezaya ve disiplinle mütaallik bâzı mevzuata tâbi oluşlarının, bunların sendika kurmalarına engel sayılmasını önlemek maksadını gütmektedir.

Madde 5. — Üyeliğin iktisabı :

Bu maddeye göre, işçi ve iş veren sendikası üyesi olmak işçi veya iş veren için ihtiyari olup, bu hususun takdiri tamamen kendi iradelerine terk olunmuştur. Aynı kimsenin muhtelif sendikalara üye olması da mümkündür. Bu husus, sendika tüzüklerince tanzim olunacak meselelerdendir.

İşçi sendikası üyeliği için rüşt şart koşulmamış; on altı yaşın dolması yeter görülmüştür. On altı yaşından küçük olanlar ise, kanuni temsilcilerinin muvafakati ile sendika üyesi olabilirler. Bu hüküm, memleketimizdeki şartlar bakımından zaruri sayılmıştır. Ancak, on altı yaşından küçük olanların sendika genel kurullarında oy kullanamayacakları ayrıca belirtilmiştir.

İş veren sendikası üyeliği için ise, rüşt umumi hükümlere uyularak, tüzümlü addedilmiştir.

İşçi veya iş veren sendikası üyesi olmak için, Türk vatandaşı olmak, kanunen âmîr bir şart sayılmamış ve bu konu sendikaların tüzüklerine terk edilmiştir.

Bu maddeye göre, bir meslekî teşekkülün üst meslekî teşekküllere üye olması da tamamen ihtiyarîdir.

Madde 6. — Üyelikten ayrılma :

Bu madde, işçi veya iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarına tatbik olunur.

Ayrılma hakkı mutlak olmakla beraber, bu maddede, teşekkül tüzüklerince, ayrılan hakkiki veya hükmi şahısların üyelik aidatını, ayrılmadan itibaren altı ay müddetle ödemeye mecbur olacaklarına dair hükümler konmasına cevaz verilmiştir. Bu hüküm, üyelikte dış tesirlerin önlenmesi ile kuvvetli ve müstakar birlik, federasyon ve konfederasyonların teşekkülü bakımından zaruri sayılmıştır.

Bununla beraber, eski iş yerinin bulunduğu belediye veya köy sınırları dışında kalan başka bir işe nakleden veyahut eski işinin dâhil olduğu iş kolu ve onunla ilgili iş kollarının dışında başka bir işe aktaran işçi veya iş verenlere, bu gibi tüzük hükümlerinin tatbik edilemeyeceği de, âmîr bir hüküm olarak vaz' edilmiştir.

Yardımlaşma sandıklarına iştirakten doğan hakların devam ettirilmesi konusu, maddede ayrıca tanzim olunmuştur.

Madde 7. — İşçi sendikası üyeliğinin devam ettiği haller :

Bu madde, sadece, işçi sendikası üyesi işçilere tatbik olunacaktır.

Bu maddede, «Sendikaların faaliyet sahası» tâbiri, sendika tüzüğü de nazarı itibara alınarak yorumlanacaktır.

Madde 8. — Üyelikten çıkarma :

Bu madde, işçi veya iş veren sendikası, birliği, federasyon ve konfederasyonu üyelerine, mensub oldukları teşekkülden çıkartıldıkları takdirde, Genel Kurula başvurma hakkını vermektedir. Genel Kurul kararlarına karşı da iş mahkemesine itiraz hakkı tanınmıştır. Genel Kurulun çıkarma kararına karşı, çıkarılan üyeden gayri, bölge çalışma müdürlüğüne de iş mahkemesi nezdinde itiraz hakkı tanınmıştır. Bu hüküm, teşekküllerin üyeleri tarafından demokratik mürakabesinin müeyyideye raptedilmesi bakımından zaruri görülmüştür.

Madde 9. — Sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonların kuruluş şartları :

Bu maddede, işçi veya iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının faaliyet sahaları açıklanmıştır.

İşçi ve iş veren teşekküllerinin teşkilatlanmasında meslek tesianüdünün tesisi bakımından bâzı kıstaslar vaz'ında fayda görülmüştür.

Gerek işçi, gerek iş veren teşekkülleri bakımından en alt kademedeki ünite sendikadır. İşçi ve iş veren sendikalarının kurulmasında her hangi bir coğrafi tahdit vaz'edilmemiş olup, coğrafi tahditleri vaz'etmek sendika tüzüklerine bırakılmıştır.

Sendikalar, bir iş yerini, bir iş kolunu veya birbiriyle ilgili iş kollarını faaliyet sahalalarının şümüli içine alabilirler. Sendikalar, belirli bir iş yeri, mahal, bölge veya Türkiye çapında kurulabilirler.

Bir iş kolunun muhtevasının tâyin ve tesbiti için iki ayrı kıstas düşünülebilir :

Birinci kıstas meslekî ihtisastır. Bu kıstasa göre, meselâ inşaat işlerinde çalışan marangozlarla kömür sanayiinde çalışan marangozların, marangozluk ihtisası dolayısıyla bir «Marangozlar Sendikası» içerisinde bir araya gelmeleri mümkün olacaktır.

Ancak, öte yandan, bir kömür madeninde bir kömür madencisi ile birlikte çalışan marangoz ve elektrikçinin de o kömür madencisi ile aynı iş yerinde çalışmaktan mütevellit müşterek meslekî menfaatleri olduğu şüphesizdir. Pek tabiidir ki, muhtelif kömür madenlerinde çalışan değişik ihtisasadaki işçilerin de çalıştıkları iş yerlerinin kömür madenciligi iş koluna mensup bulunmasından doğan müşterek menfaatleri vardır.

Yine pek tabiidir ki, kömür madenlerinde ve krom madenlerinde çalışan muhtelif ihtisasadaki işçilerin de kömür madenciligi iş kolu ile krom madenciligi iş koluna müşterek olan «madencilik» gibi daha geniş bir vasıf dolayısıyla, müşterek meslekî menfaatleri vardır. Binaenaleyh, ikinci kıstas olarak da, iş yeri ve iş yerlerinin mahiyeti ortaya çıkmaktadır. Bu kıstasa göre, aynı iş yerinde veya mahiyetleri icabı birbirinden farksız olan iş yerlerinde çalışanlar da aynı iş koluna dâhil sayılmalıdır. Ayrıca, yine yukardaki misal, birbirinden farklı iş yerlerinin, yine mahiyetleri icabı, birbirleriyle ilgili olabileceklerini göstermektedir.

Bu mülâhazalara binaen, birinci kıstas nazarı itibara alınarak, birbiriyle hiç ilgisi olmıyan muhtelif iş yerlerinde çalışan, birbiriyle ilgili ihtisaslara mensup kimselerin bir araya gelebileceklerini göstermek maksadiyle, bu maddenin 1 nci bendinde, «işçi sendikaları . . . . aynı iş koluna veya birbiriyle ilgili iş kollarına mensup işçileri içine alır» ibaresi kullanılmıştır. Bu suretle, birbiriyle ilgisiz iş yerlerinde çalışsalar bile, meselâ, elektrikçilerin bir «Elektrikçiler Sendikası» kurması imkânı tanındığı gibi, elektrikçilerle, meselâ, radyo teknisyenlerinin bir araya gelerek birbiriyle ilgisiz iş yerlerinde çalışsalar bile, bir «Elektrik ve Radyo Teknisyenleri Sendikası» kurmaları imkânı tanınmış olmaktadır.

Aynı bentteki, «işçi sendikaları, aynı iş yerinde veya aynı iş kolundaki iş yerlerinde çalışan işçileri veyahut birbiriyle ilgili iş kollarındaki iş yerlerinde çalışan işçileri içine alır» ibaresinden maksat da, yukarda izah edilen, iş yerinin mahiyetine mütaallik ikinci kıstas nazarı itibara alınarak, değişik meslekî ihtisas sahibi işçilerin iş yerinin mahiyeti dolayısıyla bir araya gelebileceklerini ifade etmektedir. Bu kıstasın tatbiki bakımından nazarı itibara alınacak hususlar, bu gibi farklı ihtisas dallarına mensup işçilerin, aynı iş yerinde veya aynı iş kolundaki iş yerlerinde veyahut birbiriyle ilgili iş kollarındaki iş yerlerinde çalışmalarından ibarettir.

Ancak, aynı iş koluna veya birbiriyle ilgili iş kollarından her hangi birine dâhil olmıyan muhtelif iş yerlerinde çalışan ve birbiriyle ilgili olmıyan meslekî ihtisas dallarına mensup işçiler arasında sendika kurulmasına cevaz verilmemiştir.

İş verenlerin sendika kurmaları bakımından da, mütenazır hükümler sevk edilmiştir. Diğer taraftan, birbiriyle ilgili muhtelif iş kollarının, belirli bir mahal veya bölge içerisinde müşterek mahallî menfaatleri bulunduğu nazarı itibara alınarak, mahal veya bölge bakımından, işçi ve iş veren sendikası birliklerinin tesisine cevaz verilmiştir. Belirli bir mahal veya bölge esasına göre birlik kurmak için, iki sendikanın bir araya gelmesi kâfi görülmüştür. Bu hüküm, birliklerin her yerde kolaylıkla kurulabilmesini sağlamak maksadına mâtuftur; bu sendikaların, aynı iş koluna veya birbiriyle ilgili iş kollarına mensubolması caiz olduğu gibi, olmaması da câizdir. Fonksiyonlarının mahiyeti, Türkiye çapında birlik derpiş edilmesine mânidir.

Bundan başka, aynı iş kolu ve onunla ilgili iş kollarına dâhil sendikaların müşterek menfaatlerinin korunması için, bölge mefhumuna değil, fakat, iş kolu mefhumuna dayanan bir üst teşekkül daha derpiş edilmiştir. Bu da federasyondur. İşçi veya iş veren federasyonlarının kurulmasında da hiçbir coğrafi tahdit yoktur. Federasyonlar, belirli bir mahal, bölge veya Türkiye çapında olabilirler; coğrafi tahdit vaz'ı kendi tüzüklerine terk edilmiştir.

Nihayet, hangi iş koluna veya hangi bölgeye mensubolurlarsa olsunlar, bütün işçi veya iş veren teşekküllerinin müşterek genel menfaatlerini korumak maksadiyle en üst teşekkül olan konfederasyonlar derpiş edilmiştir. Sendikalar, birlik veya federasyon üyesi olabildikleri halde, doğrudan doğruya konfederasyon üyesi olamazlar. Konfederasyon üyeleri, ancak birlik veya federasyonlar olabilir. Konfederasyonların faaliyeti de coğrafi bakımdan her hangi bir tahdide tâbi tutulmamış ve bu yolda tahdit vaz'ı kendi tüzüklerine bırakılmıştır.

Meslekî menfaatlerin korunması ve meslekî menfaatler korunurken başvurulacak yollarda memleketin genel iktisadi ve içtimai menfaatlerinin en iyi ve en geniş bir şekilde nazarı itibara alınabilmesi için ve nihayet, sendikacılık hareketi içinde aşırı parçalanmayı önlemek maksadiyle, federasyonların ve konfederasyonların kurulmasında muayyen sayı kıstasları konmuştur.

Maddede, muayyen bir iş yerinde, muayyen bir iş kolunda veya birbiriyle ilgili iş kollarında, birlik, federasyon ve konfederasyonlar için yukarıda izah edilen sayı kıstaslarının müsaadesi nisbetinde, mütâaddit işçi ve iş veren teşekkülü kurulmasına cevaz verilmesi de, meslekî teşekküllerin her hangi bir baskı vasıtası olmaması ve aralarında faydalı bir rekabete girişebilmeleri bakımından zaruri telâkki edilmiştir.

İş kolu mefhumu ile bir iş koluyla ilgili iş kollarının tarif ve tesbitindeki güçlükler nazarı itibara alınarak, meslekî teşekküllerin kuruluşunda her hangi bir zorlukla karşılaşılmasını ve bu konuda değişik içtihat kararlarının zuhurunu önlemek maksadiyle, bu tariflerin yapılması Nizamnameye bırakılmıştır. Bu nizamnamenin hazırlanışında icranın tarafgirane görülebilecek her hangi bir hareketini önlemek için de, (Esasen, Anayasamıza göre mevcudolan, nizamnamelerin yapılmasında Devlet Şûrasının mütalâasının alınması mecburiyetinin yanısıra) hazırlık çalışmaları arasında üniversitelerin, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının ve hususi kanunlarla kurulmuş meslekî teşekküllerin istişari mütalâalarının alınması mecburiyeti de vaz'edilmiştir. Nizamnamenin değiştirilmesi de aynı usule tâbi tutulmuştur.

Diğer yandan, bu nizamnamede unutulmuş olabilecek veyahut her hangi bir şekilde tarif ve tesbite müsaidolmayan iş kollarının mensuplarının, bu kanun teklifinin verdiği bütün imkânları kullanarak meslekî teşekküller kurabilmelerini sağlamak maksadiyle, genel hizmet kolu mefhumu derpiş edilmiştir. Bu gibi kimseler, kendi aralarında meslekî teşekkül kurabilecekleri gibi, bu iş kolu diğer her hangi bir iş kolu ile ilgili sayılacağından bu kimseler, istedikleri takdirde, tüzüklerinin verdiği imkân nisbetinde mevcut sendikalara üye olabileceklerdir.

Madde 10. — Milletlerarası teşekküllere katılma :

Milletlerarası teşekküllere katılma, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları için serbest bırakılmış ve bu hususta Cemiyetler Kanunu ile vaz'edilmiş olan idari izin sistemi kaldırılmıştır.

Bununla beraber, bâzı yabancı emeller uğruna çalıştırılan ideolojilerin sızma faaliyetlerini önlemenin, Atatürk milliyetçiliği esasına müstenit cemiyetimizin yüksek menfaatleri ve âmme nizamı icapları bakımından zaruri olduğu da aşikârdır. Bu maksatla, bir adli murakabe sistemi tesis edilmiştir. Adliye Bakanlığının talebi üzerine, Yargıtay Ceza Dairesi kararı ile, bir Milletlerarası İşçi veya iş veren teşekkülü, 9 Temmuz 1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 19 ncu maddesinin son fıkrasına veya 57 nci maddesinin 1 nci fıkrasına aykırı faaliyet sarf eden bir teşekkül olarak ilân edilirse, bu kararın kesinleşmesinden sonra bu milletlerarası teşekküle iltilhak yasak edilmiştir. Ceza Dairesinin kararına karşı Ceza daireleri Umumi Heyetine itirazda bulunulabilmesi derpiş edilmiştir. Ceza Daireleri Umumi Heyetinin kararını duruşma neticesinde vereceği tasrih olunmuştur. Bu kararın kesinleşmesinden onbeş gün içinde, bu gibi milletlerara-

sı teşekküllere katılmış olan işçi veya iş veren teşekkülleri, bahse konu milletlerarası teşekkülden çekilmek zorundadırlar. Bu müddet içinde çekilen teşekküller kapatılamıyacağı gibi, bunların men-suplarına karşı her hangi bir cezai takibatta bulunulamaz.

Yeni Anayasamızın 19 ncu maddesinin son fıkrası aşağıdadır :

«Kimse, Devletin sosyal, iktisadi, siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa, din kural-larına dayandırma veya siyasi veya şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtanlar kanuna göre cezalan-dırılır; dernekler, yetkili mahkemece ve siyasi partiler, Anayasa Mahkemesince temelli kapa-tılır.»

Yeni Anayasamızın 57 nci maddesinin 1 nci fıkrası da şudur :

«Siyasi partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmezliği temel hük-müne uygun olmak zorundadır. Bunlara uymıyan partiler temelli kapatılır.»

Bu hükümler, hem idari izin sistemi gibi, demokratik gelişmemizin bugünkü safhasında yeri olmıyan bir sistemi ortadan kaldırmakta; hem yabancı menşeli zararlı faaliyetlere karşı kesin kıstaslar içinde kalarak kâfi teminat getirmekte; hem de işçi ve iş veren teşekküllerini kapatma veya ceza tehdidi altında kalarak milletlerarası teşekküllere katılmamak durumundan tamamen kurtarmaktadır.

Bu maddede, bu yeni adli sistemle ilgili bütün usulî kaideler de vaz'edilmiş bulunmaktadır.

Madde 11. — Kuruculuk :

İşçi veya iş veren sendikası kurucusu olabilmek ve sendika, birlik, federasyon ve konfederasyon yönetim ve haysiyet kurullarında, idare, temsil ve denetleme ile ilgili sair işlerde görev alabilmek için, 4 ncu maddede üyelikle ilgili olarak aranan şartlara ilâveten aşağıdaki şartlar aranmaktadır: Rüşt, medenî haklardan mahrum olmamak ve Türk vatandaşı olmak.

Türkiye'de kurulacak birlik, federasyon ve konfederasyonları tesis edecek ve bunlara iltihak edecek hükmi şahısların da Türk teşekkülleri olmaları gerekmektedir.

Madde 12. — Kuruluş :

İşçi ve iş veren teşekküllerinin, tüzüklerinin yetkili resmî makama tevdiyle birlikte hükmi şahsiyet iktisap edebilecekleri bilhassa belirtilmiştir. Gerekli vesikaların tevdi edileceği makam olarak, esas itibariyle, Bölge Çalışma müdürlükleri gösterilmiştir. Vesikaların tevdiinin, icabında, taahhütlü mektupla veya noter vasıtasıyla yapılmasına mâni bir hükmün mevzuatımızda esasen mevcud olmadığı bu vesile ile kaydolunur.

Milletlerarası işçi veya iş veren teşekküllerine katılma ve çekilme kararlarından, 10 ncu madde gereğince, doğrudan doğruya Çalışma Bakanlığına bilgi verilir.

Memleketimizde kurulacak olan Milletlerarası İşçi ve İş Veren teşekkülleri dernek mahiyetinde olup, bunlar da Cemiyetler Kanunu hükümlerine tâbi olacaklardır. Merkezi harifte bulunan bu gibi milletlerarası teşekküllerin memleketimizde açacakları şubeler de dernek mahiyetinde olup, bunlar da Cemiyetler Kanunu hükümlerine tâbi olacaklardır.

Memleketimizde munhasıran Türkler tarafından kuruldukları takdirde, bu gibi milletlerarası teşekküllerle milletlerarası teşekküllerin şubelerinin tesisinde, bugünkü Cemiyetler Kanununun 10 ncu maddesindeki idari izin sisteminin ilgası, Cemiyetler Kanununun değiştirilmesi konusu ele alındığında ayrıca düşünülecek hususlardandır.

İşbu kanun teklifi anlamında milletlerarası teşekkülden maksat, devletler hukuku hükmi şahsı olmıyan teşekküllerdir.

Madde 13. — Nisap, katılma ve çekilme :

Bu madde, 5018 sayılı Kanunun yukarıda izah edilmiş olan mahzurunun ortadan kaldırmakta-dır. Maddede, işçi veya iş veren birlik, federasyon ve konfederasyonlarına katılma kararlarının

verilebilmesi için Genel Kurul toplantı nisabına göre toplanan Genel Kurul üyelerinin yarısından fazlasının müspet oyu aranmaktadır. Buna mukabil, bu teşekküllerden çekilmek için, çekilmek istiyen teşekkülün genel kurulunun toplantı nisabına göre toplanan üyelerin üçte ikisinin müspet oyu aranmıştır.

Toplantı nisabı olarak, genel kurul üyelerinin mutlak çoğunluğuna tekabül eden aded tesbit edilmiştir. İkinci toplantı için ise, toplantı nisabı aranmamıştır.

Muhtelif sendikalara üye olmak caiz olduğu gibi, muhtelif birlik, federasyon ve konfederasyonlara üye olmak da caizdir; bu hususun tanzimi teşekkül tüzüklerine bırakılmıştır.

Milletlerarası işçi ve iş veren teşekküllerine katılma ve oradan çekilme kararları için ise, genel kurulun toplantı nisabına göre toplanan üyelerinin üçte ikisinin müspet oyu aranmıştır.

Katılma ve çekilme kararlarının alınışı arasında bu tefriki yapmaktan maksat, birlik, federasyon ve konfederasyonların istikrarını temin etmektir. Milletlerarası teşekküller bakımından ise, meselenin mahiyetinin, bu maddede vaz'olunan esasları gerektirdiği düşünülmüştür.

Bu madde vesilesiyle, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının şubeler halinde teşkilatlanmalarının caiz olduğu da belirtilir.

Maddenin 6 ncı bendinde meslekî teşekküllerin aralarında birleşmelerini kolaylaştırıcı hükümler sevk edilmiştir.

Madde 14. — Meslekî teşekküllerin faaliyetleri :

Bu madde, gerek işçi, gerek iş veren sendikaları, birlikleri, federasyonları ve konfederasyonları için caridir.

Madde, sendikacılığın mahiyetine uygun her hangi bir faaliyetin sarahaten tadadedilmediği gerekçesiyle menedilmesini önliyecek şekilde geniş ifadelerle yazılmıştır.

5018 sayılı Kanuna nazaran maddenin tarzı tahriri ıslah edilmiş ve bilhassa, grev ve lokavt yetkisi ilâve edilmiştir. Bu itibarla, kolektif iş mukavelesi, grev ve lokavt hakkında ayrı bir kanunun bir an önce ısdarında katî zaruret vardır.

1 ncı bendin (e) fıkrasında, işçi ve iş veren teşekküllerinin, kolektif iş mukaveleleri ve meslekin müşterek menfaatlerinden doğan hususlarda dâva ve husumete ehil olabilmeleri esası; sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları alelâde derneklerden ayıran başlıca vasıflardan biri olarak, eskisinden daha açık tarzda kaleme alınmıştır. Bu suretle, bir meslekî teşekkülün üyesi olsun, olmasın, meslekin mensubu her hangi bir fert lehinde, meslekin müşterek menfaatleri ile her hangi bir menfaat alâkasının mevcudiyeti halinde, meslekî teşekküle, her nevi kaza mercilerinde dâva açmak imkânı tanınmaktadır.

Maddede diğer önemli bir husus, aynı bendin (i) fıkrasında, işçi ve iş veren teşekküllerine, kültürel faaliyetleri meyanında, reel verimliliği artıracak ve millî tasarruf ve yatırım inkişafına hizmet edecek bilgileri vermeye çalışmak fonksiyonunun tanınmış olmasıdır. Gelişmemiş memleketlerin kalkınması bakımından, işçi ve iş veren teşekküllerinin, kalkınma plânlarının başarısına hizmet etmeleri zarureti vardır. Bu sahadaki terbiyevi fonksiyonlarının mevcudiyeti, işçi ve iş veren teşekküllerine bir istikamet gösterilmesi mânasına gelir. Bu fonksiyonun ifa edilip edilmediği yolundaki takdir, bittabi, bizzat işçi ve iş veren teşekküllerinin kendilerine aittir. Türk işçisinin bu olgunluk seviyesine eriştiğinin en büyük delili, kıymetli bir sendika lideri zümresinin şimdiden meydana çıkabilmiş olmasıdır.

Aynı bendin (1) ncı fıkrası, işçi ve iş veren teşekküllerine, her nevi ilmi, meslekî ve siyasi araştırma, inceleme, yayın ve propaganda faaliyetlerinde bulunmak imkânını vermektedir.

İşçi ve iş veren teşekkülleri, bu madde ile kendilerine yapmak imkânı verilen faaliyetlerin hepsini tüzüklerine ithal etmek zorunda değildirler. Bu bakımdan, tek mecburiyet, işçi teşekkülleri için bahis konusu olup, bu teşekküller, gelirlerinin asgari yüzde beşini kültürel faaliyetlere sarf etmek zorunda bırakılmakla, kültürel faaliyette bulunmak mecburiyeti de kendilerine yükletilmiş olmaktadır.

Madde 15. — İş yeri temsilcilikleri ve yönetim kurulu üyeleri :

Bu madde ile, İş Kanununa göre mevcut işçi iş yeri temsilcilikleri müessesesi kaldırılmış değildir. Bu maddeye göre, bir iş yerindeki işçilerin yarısından fazlasının üyesi bulunduğu muayyen bir sendikanın veya bir arada hareket eden muhtelif sendikaların temsilelerinin otomatik olarak işçi iş yeri temsilcisi addedilecekleri esası vaz'edilmiştir. Sendikalar aralarında anlaşamadıkları takdirde seçim yapılacaktır.

Aynı madde ile, İş Kanunu ile iş yeri temsilcilerine, iş veren tarafından işten çıkarılmaları halinde tanınmış olan hak ve teminat, sendika iş yeri temsilcileri ile işçi sendikası, birliği, federasyonu ve konfederasyonu yönetim kurulu üyelerine ve bu meyanda, başkanlarına aynen tanınmıştır. Ezcümle İş Kanununun muaddel 78 nei maddesinin (B) fıkrası gereğince, bu şahıslar iş veren tarafından işten çıkarılmalarına karşı itirazda bulunurlar ve başvurulacak uzlaştırma ve tahkim prosedürleri sonucunda İl Hakem Kurulu işten çıkarılmayacaklarına karar verir-se, uyuşmazlık tarihinden başlamak üzere ve iş gördürülmemiş olsa bile, bu şahısların ücreti ve sair bütün hakları iş veren tarafından ödenir.

Madde 16. — Ticari faaliyet yasağı :

Sendika hukukunun ana prensiplerinden birini vaz'eden bu madde, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarına tatbik olunur.

Madde 17. — Mütat dinî merasim için yardım :

Yeni Anayasamızın 19 neu maddesinin son fıkrası ile bugünkü muaddel Cemiyetler Kanununun 9 neu maddesinin (B) bendi, din istismarcılığı yapan işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının kapatılacağını bildirmektedir. Gerçekten, dinî mukaddesatın, meslekî anlaşmazlıklara alet edilmemesindeki zaruret aşikârdır.

Bu madde ise, evlenme, doğum ve ölüm hallerinde mütadolan dinî merasimin icrası için işçi veya iş veren sendikalarının kendi üyelerine maddi yardımda bulunmalarının, bu hükme dâhil olarak yorumlanmamasını teminen sevk edilmiştir.

Madde 18. — Siyasi faaliyetlerde bulunma :

14 neu madde vesilesiyle, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının siyasi faaliyette bulunabilecekleri izah edilmiştir.

Bununla beraber, bu meslekî teşekküllerin, siyasi faaliyetlerinin üzerinde meslekî vasıflarını muhafaza edebilmelerinin de büyük önemi vardır. Bu teşekküller, siyasi parti ve siyasi kanaat farkı gözetmeksizin üyelerinin meslekî menfaatlerini korumak mevkiindedirler. Bunu yaparken, şu veya bu partiyi, şu veya bu adayı desteklemek kendi takdirlerine bırakılmıştır. Fakat, siyasetle iştigallerinin, meslekî teşekkül vasfını gölgelemesine veyahut üyeleri arasında siyasi kanaatlerine göre fark gözetmelerine müncer olacak bir şekil almasına da müsaade etmemek gerekir. Bu maksatla, bu teşekküllerin girişebilecekleri siyasi faaliyetler bu maddede tahdidî olarak tadadedilmiştir. İşçi ve iş veren teşekkülleri, teşriî meclisler, belediye, il genel meclisi, muhtar ve ihtiyar heyeti seçimlerinde aday gösteremezler; siyasi partilerle ve onlara bağlı teşekküllerle organik bağ kuramaz, onlara maddi yardımda bulunamaz ve onlardan maddi yardım kabul edemezler. Bundan başka muayyen bir siyasi partiye oy verilmesi veya verilmemesi için tavsiye yetkisi sadece konfederasyonlara tanınmış; ancak bu tavsiyelere uymayan üyelerine karşı disiplin takibatında bulunamaları ve üyeleri arasında siyasi kanaat bakımından fark gözetmemeleri, ezcümle, üyelik vasfının iktisabını siyasi partilere veya bunlardan birine üye olup olmamak şartına bağliyamamaları teminat altına alınmıştır; işçi ve iş veren teşekküllerinde görev almak bakımından da aynı hüküm sevk edilmiştir. Demokratik memleketlerde hür sendikaların haiz oldukları siyasi faaliyette bulunabilme hakkının konfederasyonlarca kullanılmasının, meslekî teşekküller içerisinde aşırı derecede siyasi hizipleşmelere ve mücadelelere yol açmaması için, yukarda bahse konu tavsiye yetkisinin ancak genel kurul tarafından kullanılabilceği ve tavsiyelerin üçte iki çoğunlukla verilebileceği esasî âmir hüküm olarak vaz'edilmiştir.

Bu maddeye göre, maddede tadadedülen yasak siyasi faaliyetleri yapan teşekküller kapatılamaz; sadece yetkili mahkeme kararı ile altı ayı geçmemek üzere faaliyetten men edilir.

Madde 19. — İşçi ve iş veren münasebetleri :

Bu madde, sendikacılık ahlâkının ana esaslarından birini mevzuatımıza ithal maksadiyle sevk edilmiştir. Madde, işçi sendikacılığı hareketinin iş verenlerin nüfuzu altına girmesini önlemek gayesini gütmektedir. Bu maddeye göre, muayyen bir iş yerinde işçi, diğer bir iş yerinde ise iş veren sıfatını taşıyan kimselerin işçi sendikalarına üye olmaları da yasaktır.

5018 sayılı Kanuna bâzı maddeler ilâve eden 7286 sayılı Kanunun bu bakımdan getirdiği cezai müeyyideler, bilhassa, iş verenin işçi teşekküllerine malî yardımda bulunması şikkında kifayetsiz görülmüştür. Bundan başka, iş verenin işçi teşekküllerine (ve müteakiblen) müdahale fiilinin suç teşkil edebilmesi için, bizatihi müdahalenin vukuununun kâfi görülmemesi ve suçun tekevvünü için Çalışma Bakanlığının müdahalenin durdurulması hususunda bir ihtarda bulunmasına lüzum gösterilmesi, netice itibariyle, bu Bakanlığın müdahalenin vukubulup bulmadığı konusunda mutlak bir takdir yetkisine sahip kılınması mânasına gelmektedir ki, bu da yerinde görülmemiştir. Bu kanun teklifi, bu eksiklik ve aksaklıkları da gidermektedir.

Maddenin 1 nci bendinde iş veren teşekkülünden maksat, bu kanun teklifine, Cemiyetler Kanununa ve hususi kanunlara göre kurulmuş teşekküller olup 5373 sayılı Kanuna veya yeni çıkacak Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununa göre kurulan teşekküller, esnaflığın özel durumu dolayısıyla bu madde hükümlerine sadece malî yardım yasağı bakımından tâbi tutulmuşlar ve diğer yasakların dışında bırakılmışlardır.

Madde 20. — Fesih halinde malların devri :

Bu maddenin sevk gayelerinden biri 19 ncu madde vesilesiyle izah edilmiştir. Diğer bir gaye de, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının istikrarını sağlamaktır.

Madde 21. — İşçi sendikası üyeliğinin teminatı :

Bu madde de, sendika hukukunun ana esaslarından birini kanunlaştırmak gayesini gütmektedir.

Madde 22. — İşçi teşekkülü idareciliğinin teminatı :

Bu maddeden maksat, işçi sendikası, birliği, federasyonu ve konfederasyonu idarecilerinin, bu vazifelerinden her hangi bir şekilde ayrılmaları takdirinde, işsiz kalmak endişesine düşmemelerini, kâfi derecede uzun bir müddet için sağlamaktır. Bu suretle, seçkin bir işçi sendika lideri zümresinin genişlemesi mümkün kılınacaktır.

Bu madde, hususi hukuk mukavelelerine istinaden istihdam edilenlerden gayrisına, ezcümle, memurlara tatbik edilmeyecektir.

Madde 23. — Meslekî teşekküllerin sağladığı haklardan istifade :

Bu maddenin sevkinden maksat, bilhassa işçilerin kuvvetli teşekküller halinde toplanmalarını sağlamaktır. Bu madde, işçi ve iş veren sendikası, birliği, federasyonu ve konfederasyonları için caridir.

Madde 24. — Mamelek ve gelirler :

Bu madde, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları için caridir.

Maddenin 2 nci bendinde, âmme sektörüne dâhil bilcümle idare, teşekkül, müessese ve bankaların hangileri olduğu tesbit edilmiş ve ayrıca, hususi kanunlarla kurulmuş olup âmme hizmeti gören meslekî teşekküller de bu meyanda mütalâa edilmiştir. Bu meslekî teşekküller, halen 3950, 5590, 6023, 6207, 6235 ve 6964 sayılı kanunlara tâbi Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları, Ticaret ve Sanayi Odaları; Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği ve Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Ziraat Odaları, Barolar ve Tabip Odalarıdır. Buna mümasil odalar kuruldukça, bu madde hükmüne tâbi tutulmaları gerekecektir. Bu maddeye göre, bütün bu idare, teşekkül ve müesseselerin işçi ve iş veren sendikalarına, birliklerine, federasyonlarına ve konfederasyonlarına malî yardımda bulunmaları yasak edilmiştir. Bu suretle, işçi ve iş veren teşekkülleri, âmme hizmeti görürken tamamen tarafsız kalmak durumunda olan teşekküllerden ve siyasi iktidarın nüfuzundan müstakil kılınmak istenmiştir.

Madde 24. — Aidat :

Bu madde ile, işçi sendikalarının gelişmesi ve kuvvetlenmesi bakımından çok önemli telâkki edildiği cihetle, sendika üyelerinin aidatının iş veren tarafından kesilmesi esası kabul edilmiştir. Bu hüküm, mahiyeti icabı, sadece işçi sendikaları için tatbik olunur; işçi birlik, federasyon ve konfederasyonları için tatbik olunmaz. Bu hüküm, memurlar için de tatbik olunur.

Ayrıca aidat için kanuni plâfon tatbik edilmeyeceği de maddede tasrih olunmuştur.

Madde 26. — Mülk iktisabı :

Bu madde, işçi ve iş veren sendikası, birliği, federasyonu ve konfederasyonları için caridir.

Bir mülkün, onu iktisabeden meslekî teşekkülün gayesine uygun olup olmadığı, kanun ve tüzük ahkâmına göre yetkili mahkemece tesbit edilmelidir. Bugünkü Cemiyetler Kanununun 17 nci maddesinde bu hususun takdiri idareye bırakılmış olup bu hüküm tadile muhtaçtır. Ancak mahkeme kararıyla, gaye dışı bulunan mülk paraya çevrilmelidir. Bu gibi mülkler vergi ve rüsuma tabi olurlar.

14 ncu maddenin geniş ibarelerle yazılmış olmasının, işçi ve iş veren teşekküllerine mülk iktisabı bakımından çok ileri imkânlar verdiği de hassaten kaydolunur.

Madde 27. — Genel Kurul :

Madde 28. — Görevlilerin ücretleri :

Madde 29. — Mal beyanı :

Bu maddeler, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının demokratik murakabesi bakımından zaruri görülen âmir hükümlerdir.

29 ncu maddede bahis konusu «teftiş ve tahkik yetkisini haiz diğer makam ve merciler» tâbirine, Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesinde zikri geçen «mahallî Hükümet» makamları dâhil olup, bu tâbirin şümulüne işbu kanun teklifi ile tanzim olunan işçi ve iş veren meslekî teşekkülleri bakımından Çalışma Bakanlığı teşkilâtı da girer. Bundan başka, işçi ve iş veren teşekküllerinin organlarının da, denetleme için, denetçilerden ayrı olarak sair kurullar teşkil etmeye yetkileri olabileceği tabiidir.

İşbu kanun teklifinde, meslekî teşekküllerin Çalışma Bakanlığının teftişine tâbi olduğu hususunda ayrı bir madde sevk edilmemiştir. Bu, meslekî teşekküllerin hiçbir suretle resmî makamların teftişine tâbi olmayacakları mânasına alınmamıştır. Bu teftiş, Cemiyetler Kanununa göre yapılacaktır. Ancak, Cemiyetler Kanununu bu noktada tâdil ederek, idarenin teftiş yetkisini kesin sınırlar içinde tarif etmek lâzımdır. İşçi meslekî teşekkülleri bakımından, halen mevcut şekliyle teftiş yetkisinin, memleketimizde; en iyi niyetli bir tarzda kullanılsa bile, objektif olarak; psikolojik bakımdan bir baskı tesiri hâsıl ettiği, milletlerarası eksperlerin raporlarında da umumiyetle kabul edilmiş bir keyfiyettir.

Madde 30. — Kapatma ve faaliyetten men :

Bu madde, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının kapatılmamalarını ve sadece, suç işliyen idareci ve üyelerinin tecziye edilmelerini gerektiren Anglo - Sakson doktrinini prensibini vaz'etmektedir.

Bununla beraber, 10 ncu maddede zikredilen gerekçe ile, yeni Anayasamızın 19 ncu maddesinin son fıkrası ile 57 nci maddesinin 1 nci maddesi hükümlerine aykırı hareket eden meslekî teşekküllerin mahkeme kararı ile kapatılabileceği kabul edilmiştir.

İşbu maddede, meslekî teşekküllerin hangi sebeplerle geçici olarak faaliyetten menedilebileceği de tasrih edilmiştir. Bu hükümlere göre, sorgu yargıcı veya mahkeme, kapatılmayı veya faaliyetten men'i gerektiren fiillerin işlendiğine dair kuvvetli emarelerin mevcudiyeti halinde, savcının talebi üzerine faaliyetten men kararı verme yetkisini haizdirler. Bu hükme göre verilecek faaliyetten men kararlarının süresi altı ayı geçemez. Ayrıca, faaliyetten men kararının sorgu yargıcı tarafından verilmesi halinde, kararın ilgiliye tebliğinden itibaren bir hafta zarfında mahkemeye sevkı mecburiyeti vaz'edilmiştir. Diğer faaliyetten men sebebi 18 nci maddede gösterilmiştir.

Bu maddede göre, tüzüğü mahkemece kanuna aykırı bulunan meslekî teşekküller, mahkeme hükmünün kesinleşmesi ile faaliyetten men edilirler. Bu husustaki kararlar da duruşma neticesinde verilir. Bu sebepten dolayı verilecek faaliyetten men kararları müddet takyidinde tâbi değildir. Ancak, bu sebepten dolayı faaliyetten men edilen teşekkül, tüzüğünü mahkeme kararına uyararak tadil edince tekrar faaliyetine başlayabilir. Bu kanun teklifinde zikredilmeyen sebepler dolayısıyla faaliyetten men veya kapatma kararı verilemez.

Faaliyetten men, hükmi şahsiyetin ortadan kalkması neticesini doğurmaz.

MADDE 31. — Ceza hükümleri :

Bu maddede, dinî faaliyet, işçi sendikalizminin iş verenlerin nüfuzuna tâbi olması, sendika üyeliğinin teminatı ve âmme sektörüne dâhil idare, teşekkül ve müesseselerle hususi kanunlarla kurulup âmme hizmeti gören meslekî teşekküllerin, işbu kanun teklifi anlamındaki işçi ve iş veren teşekküllerine malî yardımda bulunmaları hakkındaki yasaklara uymıyan kimselere verilecek cezalar gösterilmiştir.

7286 sayılı Kanunla vaz'edilen hafif para cezalarının yerini işbu kanun teklifinde ağır para cezaları almış ve bu cezaların üst sınırı da tasrih edilmiştir.

Diğer kanunlarda mevcut ceza hükümleri de mahfuzdur.

MADDE 32. — Bu kanunun ve sair kanunların tatbiki :

MADDE 33. — Yürürlüğe giriş :

MADDE 34. — Kaldırılan mevzuat :

MADDE 35. — Kenar başlıklar :

MADDE 36. — Kanunun yürütülmesi :

33 ncü maddede sevk edilmiş olan yürürlüğe giriş ve intibak müddetleri, her hangi bir aksaklığa meydan vermemek maksadiyle uzun tutulmuştur.

İşçi ve İş Veren Sendikaları kanunu tasarısı (1/382)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 71/1950/271

24 . 1 . 1963

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 19 . 1 . 1963 tarihinde kararlaştırılan «İşçi ve İş Veren Sendikaları kanunu tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

İsmet İnönü
Başbakan

İşçi ve İş Veren Sendikaları kanunu tasarısı

GEREKÇESİ

I

GENEL ESASLAR

Malûm olduğu üzere memleketimizde işçi ve iş veren sendikalarının kurulmasına izin veren 5018 sayılı Kanun 1947 yılında yani 15 sene evvel yürürlüğe girmiştir. Bu müddet zarfında İşçi ve İş Veren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Kanununun verdiği imkânlar ve çalışma hayatımızın kaydettiği inkişaf dairesinde mütevazı bir tempo ile inkişaf etmiş ve çalışma hayatımızda ve işçi ve iş veren münasebetleri mevzuunda kendilerine düşen fonksiyonu ifa etmişlerdir.

Ancak, bir taraftan bugünkü rejim ile girilen demokratik nizam, diğer taraftan 1954 yılında 5834 sayılı Kanunla kabul olunan teşkilâtlanma ve kollektif müzakere hakkındaki 98 sayılı Sözleşmede yer alan ana prensipler ve nihayet yeni Anayasamızın sendika kurma hakkındaki 46 ncı maddesinde yer alan prensipler mer'i bulunan Sendikalar Kanununun bu esaslar dairesinde tadilini zaruri kılmıştır.

Esasen bu zaruret öteden beri belirmiş olduğu içindir ki, Kurucu Meclis zamanında da Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanan bir tasarı anılan Meclisin Çalışma Komisyonunda müzakere edilmekte iken bu meclisin vazifeleri sona erdiğinden bu tasarı kanunlaşmamıştır.

Bu kere hazırlanan tasarıda mer'i kanunun tadilini mucip kılan ve öteden beri malûm bulunan sebeplerden başka yani Anayasamıza hâkim olan prensipler ve bilhassa girmek üzere bulunduğumuz toplu sözleşme ve grev ve lokavt nizamı içinde sendikaların fonksiyonları ve üzerlerine alacakları büyük sorumluluğun gerektirdiği hususlar ve yine zaman zaman işçi ve iş veren teşkilâtının bu konuda çeşitli yollardan umumi efkâra ve Bakanlığımıza intikal ettirdikleri dilekler de göz önünde tutulmuştur. Bu tasarıнын hazırlanması sırasında bir dernek olarak sendikaları da alâ-kadar eden Medeni Kanunla, Cemiyetler Kanununda yer alan ana hükümlerin de tasarıya aktarılmasına gayret edilmiştir.

Tasarıda yer alan değişikliklerin ve getirilen yeniliklerin her biri hakkındaki açıklamalar ise, aşağıda her madde için yazılan gerekçelerde açıklanmıştır.

İşçi niteliğini taşımayan memur ve müstahdemler için Anayasamızın 46 ncı maddesinin 2 ncı bendinde tanınan sendika kurmak hakkının ise, bu sendikaların haiz olmaları gereken özellikler ve

bu kimselerin tamamen ayrı olan hukuki durumları göz önünde tutularak ayrı bir kanunla düzenlenmesi uygun görüldüğünden tasarıda bu sendikalar hakkında hüküm sevk edilmemiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Bu maddede sendika öteden beri malûm olan fonksiyon ve özellikleriyle tarif edilmiştir. Sendikaların memleketimizde geçirdiği onbeş senelik tecrübeler ve halen kurulu olan sendikaların kuruluş yön ve alanları ve ileride iş kolu veya iş yeri esasına göre düzenlenecek kollektif sözleşmelerde sendikalara «Toplu Sözleşme ve Grev ve Lokavt tasarısında» tanıyan yetkiler göz önünde tutularak «iş kolu», «ilgili iş kolu» ve «iş yeri» esasları bu tasarıda da muhafaza edilmiştir.

Ayrıca Anayasamızın on ikinci maddesine hâkim olan ana prensiplere tasarının birinci maddesinin son bendinde de yer verilmek suretiyle sendikaların da aynı esaslara sadık kalmaları sağlanmıştır.

Madde 2. — Sendikaların fonksiyon ve faaliyetlerini daha etkili bir hale getirmek düşüncesiyle üst teşekküller halinde birleşmeleri gerek memleketimizde ve gerek diğer memleketlerde kökleşmiş bir yoldur. Esasen dernek kurma hakkının tabii bir sonucu olan bu üst teşekküllere tasarıda da yer verilmiş ve bu kuruluşların da sendikaların tabi oldukları hükümlere bağlı kalacağı açıklanmıştır.

Madde 3. — İşçi ve iş verenin tarifi, üyelik şartları :

Bu kanuna göre kurulacak sendikaları Anayasamızın 46 ncı maddesinin ikinci bendinde sözü geçen işçi niteliğini taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin kuracakları sendikadan tefrik gagesiyle tasarıda bu kanuna göre kurulacak sendikalara üye olabilecek işçi ve iş verenin tarifinin yapılması uygun görülmüş ve sendikacılık vasfının kalkması ancak bu sıfatların devamlı şekilde kalkmasına bağlanmıştır. Bu itibarla bir kere işçi vasfını ihraz edip bir sendikaya giren işçi sonradan memurluk veya iş verenlik gibi işçilik ile birleşmiyen bir vasıf ihraz etmedikçe sendika üyeliğini kaybetmeyecektir. Bilhassa seçimle kazanılan çeşitli meclis veya encümen âzalıkları veya muayyen veya gayrimuayyen bir süre için işçi olarak çalışmamak gibi durumlar sendika üyeliğine mâni olamayacaktır. İş verenler için de durum aynıdır. Maddenin ikinci ve yedinci bentleri bu hususu karşılamaktadır.

Maddenin dördüncü bendinde bilhassa son zamanlarda modern işletmecilikte yer alan «işçiyi sermayeye ortak etme» usulünün sendika üyeliği hakkını zedelememesi sağlanmıştır.

Maddenin beş ve altıncı bentlerinde ise askerî şahıslar hakkında muhtelif kanunlarda ve tatbikatta karşılaşılan tereddütlere bir vüzuh verilmiştir.

Maddenin son bendinde ise iş veren vekillerinin iş hayatında da daha ziyade bir iş veren gibi hareket etmeleri ve onların yetki ve sorumluluklarını kendi üzerlerinde topladıkları düşünülerek bunların da iş veren sendikalarına girmeleri uygun görülmüştür.

Madde 4. — Malûm olduğu üzere meriyette bulunan 5018 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde sendikaların yapabileceği hususlar sayılmıştır. Halbuki bunlar tüzel kişi olarak tüzel kuruluşların bütün hak ve yetkilerine esas itibariyle sahiptirler. Ancak, bunların özellikleri ile bağdaşamayacak faaliyetlerinin kanunda gösterilmesi ve bunun dışında serbest bırakılması gerekir. Bu bakımdan tasarının 4 ncü maddesinde aynı yol izlenmiş ve bu arada hangi çeşit ticari muamelelerde bulunabilecekleri hususu ayrıca tadadolunmuştur.

Maddenin her fıkrasında konular bir bir ve açıkça zikredilmiştir.

Gayet tabiidir ki, tüzel kişi olarak bu faaliyetlerin yasak edilmesi, üyelerin fert ve vatandaş olarak sendika tüzel kişiliği dışında aynı konularda haiz olduğu hak ve yetkilerini hiçbir suretle kısıtlanmış sayılamaz. Bugünkü tatbikatımızda da bu konuda her hangi bir tereddüt bahis konusu değildir. Aynı maddede sendikaların gelirlerini esas gaye ve maksatlarına tahsis

etmeleri ve gerek tüzük ve gerek bütçelerinde sarf mahallerini gösterirken bu prensibe sadık kalmaları için son fıkradaki hüküm sevk edilmiştir. Aynı prensip sendikaların mallarının tasfiyesinde de kabul edilmiştir.

Madde 5. — İşçi ve iş veren teşkilâtının uluslararası dayanışma esasları çerçevesinde gerek tüzel kişi olarak kendilerine ve gerek üyelerine ve nihayet çeşitli kanallardan memleket ve kültürüne sağlayabilecekleri faydalar göz önünde tutularak sendikaların milletlerarası teşekküllere katılması konusunda Cemiyetler Kanununda mevcut idari izin (Bakanlar Kurulu) kararı usulü kaldırılmıştır.

Bu suretle mensubu bulunduğumuz hür ve demokratik memleketler camiasının kabul ettiği insan hak ve hürriyetleri prensiplerine sadık milletlerarası teşekküllere katılma, tam bir serbesti içinde, önceden bir izne tabi kılınmamıştır.

Şu kadar ki, sendikalarımızın hüsnüniyetle alacakları bu kararlarda dış haberleşme imkânlarına kâfi derecede sahibolmamaları veya bâzı uluslararası teşekküllerin zamanla kuruluş gaye ve hedeflerinden uzaklaşabilecekleri göz önünde tutularak idareye bir kontrol ve murakabe hakkının tanınması da memleketin yüksek menfaatleri bakımından uygun görülmüştür.

Memleketin sevk ve idaresinin ve umumi siyasetinin yürütülmesinden sorumlu olan Bakanlar Kurulu bu idari yetkinin kullanılması bakımından, bu konuda karar vermeye yetkili merci olarak kabul edilmiştir.

Anayasaya ve kanunlara sadık bir düzen içinde Bakanlar Kurulunun, bu yetkiyi, uluslararası teşekküllerde aranan vasıflar ve kanun çerçevesinde kullanması esastır. Bakanlar Kurulunun bu anlayış ve esaslara aykırı olarak tezahür edecek kararı Anayasamızın 114 ncü maddesiyle idari kaza sisteminin murakabesi altında bulunmaktadır. Bu murakabenin sendika hukuku bakımından yeter bir teminat olacağı düşünülmüştür.

Madde 6. — Bu madde ile işçilerin sendikalara serbestçe üye olmaları ve diledikleri sendikalara girebilmeleri hakkı tam bir teminat altına alınmıştır. Maddenin açık ifadesinde yer alan hükümler karşısında işçilerin bu haklarını doğrudan doğruya veya başka yollardan kısıtlayıcı her çeşit davranışlar yasak edilmiştir. Bunun sonucu olarak iş akitleri veya toplu sözleşmelerde de bu esaslara aykırı hükümler yer alamıyacak ve işçiler bu bakımdan hiç bir tesir altında bırakılamıyacaktır. Bu esaslar 5834 sayılı Kanunla katıldığımız 98 sayılı Sözleşmede yer alan prensiplere de muvazi bulunmaktadır.

Madde 7. — Bu madde sendikaların tüzel kişi olarak her çeşit harici tesirden uzak tam bir serbesti içinde çalışmalarını ve gelişmelerini himaye altına almak gayesini gütmektedir. Aynı esaslar yukarda sözü geçen 7286 sayılı Kanunla 5018 sayılı Kanuna da sokulmuş bulunmaktadır.

Madde 8. — Bu madde ile sendikaların kurulması ve tüzel kişiliğin kazanılması konusunda en demokratik ve liberal sistem olan, «bildirim» kâfi görülmüştür. Sendikaların kuruluşu bir tescil veya tasdik işlemine bağlanmamıştır. Ancak, sendikaların tüzel kişi olarak medeni hakları kullanma salâhiyeti organların teşekkül ve tüzüğün umumi heyet tarafından kabul edilmiş olmasına bağlanmıştır. Bu suretle sendikalara umumi heyetin mutlak hâkimiyeti temin olunmuştur.

Madde 9. — Medeni Kanunumuzun 48 nci maddesinde hâkim olan esaslar çerçevesinde sendika organları ile sendika tüzel kişiliği arasındaki hukuki irtibat ve organların organ veya şahıs olarak sorumluluğu bu maddede açıkça belirtilmiştir. Bu şahsi mesuliyet, organları teşkil eden şahısların, sendikayı sorumlu kılacak tasarruflarda daha dikkatli hareket etmelerini sağlayacaktır.

Madde 10. — Bu maddede sendikaların tüzel kişi olarak dâva ve husumete ehil olduğu konular, bir tereddüte yer vermeyecek şekilde kesin olarak açıklanmıştır.

Madde 11. — Bu maddeyle derneklerde olduğu gibi Cumhuriyet, millî ve ulusal unvanlarının kullanılışı Bakanlar Kurulunun müsaadesine tabi kılınmıştır.

Madde 12. — Bu madde Cemiyetlerde olduğu gibi, sendikaların da kuruluşundan ve kurularından idareyi haberdar etmek bakımından konulmuş bir hükmü ihtiva etmektedir.

Madde 13. — Bu madde ile sendikaların tüzüklerini ilân mecburiyeti kaldırılmıştır. Gerçekten, Cemiyetler Kanununun beşinci maddesiyle derneklere yükletilen bu külfet pratik bir fayda sağlamadığı gibi bu konunun cemiyetlere nazaran çok daha geniş ve uzun tüzüklere sahibolan sendikaları yersiz masraflara soktuğu da düşünülmüştür. Genel olarak ilk ilân olunan tüzüklerin genel kurulların ilk toplantısında çeşitli değişikliklere de tabi kılındığı düşünülürse bunun lüzumsuzluğu daha açıkça belirir. Esasen sendikaya üye olmak isteyen her şahsın sendika tüzüğünü alarak okuması ve incelemesi en tabii ve normal yoldur. Cemiyetler için aynı mecburiyetin devam ettirilip ettirilemeyeceği o kanunun tadili esnasında düşünülebilir. Ancak üçüncü şahısların kuruluştan haberdar kılınmalarını ve aleniyeti temin için sendikaların adı, merkezi ve kuruluş tarihlerinin Resmî Gazete ile ve idare tarafından ilânı temin olunmuştur.

Madde 14. — Bu madde sendikaların üçüncü şahıslara ve idareye karşı ikametgâhlarını tâyin ve tesbit içindir.

Madde 15. — Sendika tüzüğü sendikanın hukuki statüsü ve üyeleri ve üçüncü şahıslarla olan münasebetleri bakımından önemli bir vesika olması bakımından bu tüzüklerde bu bakımlardan önemli sayılan bâzı konularda açık ve belli hükümler bulunması âmme nizamı bakımından gerekli görülmüş ve bunların neler olduğu bu maddede gösterilmiştir.

Tüzüğün tadili ileride görüleceği üzere yetki ve formalite bakımından belirli şartlara bağlı kılındığından tüzükler kolayca tadil edilemeyecek ve üye ve üçüncü şahısların hak ve menfaatleri bakımından tüzükler müstekar bir vesika haline gelmiş bulunacaktır.

Maddenin her fıkrasında yer alan konular yukarki mucip sebeplere dayanmaktadır.

Madde 16. — Sendikaların iş ve çalışma hayatımızda ve işçi ve iş veren münasebetleri konusunda tanınan yetki ve fonksiyonlarını tam ve kâmil bir şekilde ve üye ve üçüncü şahısların hak ve menfaatlerini de korur şekilde kullanmaları ve yürütmeleri bakımından bâzı defter ve kayıtların tutulması uygun görülmüş ve intizamı âmme mülâhazasıyla de bu kayıt ve defterlerin zarureti kabul edilmiştir. Bilhassa sendikayı idare eden organların sendika umumî heyeti ve üyeler karşısındaki hukuki ve idari mesuliyetleri bakımından da bu defterlerin ve kayıtların tutulması ve mevcudiyeti zaruridir. Bunun dışında sendikalar kendi özellikleri icabı tutulmasında zaruret gördükleri defterleri tüzüklerinde ayrıca gösterebilirler.

Madde 17. — Sendikaların en mühim gelir kaynaklarından biri olan aidatın miktarı hakkında halen mevcudolan yılda en çok 120 lira kaydı kaldırılmış ve bunun tâyini Sendika Genel Kuruluna bırakılmıştır.

Ayrıca sendikalara üyelerinin ödeyecekleri aidatın derlenmesinde bir kolaylık olmak üzere ilgili üyenin de önceden rızası alınarak aidatın iş verenler tarafından ücretlerin ödenmesi sırasında kesilerek sendikalara tevdiî usulü de kabul edilmiştir. Ancak bunun iş veren için bir külfet ve ek birtakım masraflara sebeb olabileceği düşünülerek iş verene bu masraflarını talebetme hakkı da tanınmıştır.

Madde 18. — Cemiyetler hukukumuzun 18 yaş esasından ayrılarak sendikalara girmek için 16 yaş haddi kâfi görülmüştür. İş hayatına atılarak hayatını kazanan ve hattâ aile geçindiren, bu sebeple birçok hukuki tasarruflarda bulunan bir kimse için bunların gerektirdiği münasebetlerle ilgili sendikalara unumi rüş yaşından biraz daha erkence girebilmesi uygun görülmüştür. Ancak bu gibilerin sendika idaresinde görev alamıyacaklarına dair de hüküm konulmuştur. 16 dan küçük yaştakilere ise velilerinin muvafakatiyle yardımlaşma sandıklarına girme hakkı tanınmıştır.

Madde 19. — Sendikaların malî kaynakları ve gelirleri konusunda idari murakabeyi sağlamak bakımından her vesile ile sendika hesap ve muamelâtının teftişinin sendikalar hukuku bakımından sempatik karşılandığı göz önünde tutularak bu maddede sözü geçen bütün bilgileri sendikaların belirli devrelerde Çalışma Bakanlığına göndermeleri pratik bir yol olarak kabul

edilmiştir. Bu suretle sendika sorumluları bu bilgileri kendi mesuliyetleri altında vereceklerinden hesap ve kayıtlar bakımından titiz davranmaları sağlanmış olacaktır.

Madde 20. — Bu maddede sendika Genel Kurulunun kayıtlı üyelere teşekkül etmesi prensibi konulmuştur. Bununla beraber üye sayısı bir arada toplanmağa elvermeyecek kadar fazla olan sendikalar Genel Kurullarını üye gruplarını temsil ettirmek suretiyle teşkil edebilirler.

Birlik, federasyon veya konfederasyon gibi üst teşekküllerin Genel Kurulları ise üye sendikaların göndereceği temsilcilerden kurulacaktır.

Madde 21. — Bu maddede gerek üye hukuku ve gerek sendika tüzel kişiliğinin korunması bakımından büyük bir önem taşıyan bazı konular ele alınmak suretiyle bu konularda karar verme yetkisinin ancak Genel Kurul tarafından kullanılması derpiş olunmuştur. Genel Kurul hükmi şahsın en yetkili organı ve maddede sözü geçen konular ise hükmi şahsın mukadderatı ile ilgili önemli konular olmak hasebiyle bu teşekküllerde genel kurulların mutlak hâkimiyeti bu suretle sağlanmış bulunmaktadır.

Madde 22. — Bu maddede Genel Kurulun normal ve olağanüstü toplanma usulleri bulunmaktadır. Bu konuda en çok raslanan aksaklıklardan birisi bazı sendika idarecilerinin kasten Genel Kurulu toplamak hususundaki görevlerini savsaklamalarıdır. Bu bakımdan bununla ilgili işlemlerin Yönetim Kurulunun ödevleri meyanında olduğunun açıklanması uygun görülmüştür. Ceza maddelerinde bu husus müeyyideye bağlanmıştır. Ayrıca maddenin son fıkrasıyla sendika ve yönetim kurulu işlemlerinin uzun seneler umumi heyetin murakebesi dışında kalması önlenmiştir.

Madde 23. — Her üyenin üyelik hak ve yetkilerini en iyi şekilde kullanabilmesi bakımından Genel Kurul toplantılarının ve gündemin üyelere zamanında duyurulması esası vaz'edilmiş ve Genel Kurulun toplantı nı sabı gösterilmiştir.

Diğer taraftan bütçe devrelerine aid olup geçmiş devre bütçe uygulamalarının ve mütaakıp devreye ait bütçe ve faaliyet projelerinin üyeler tarafından incelenmesine vakit bırakmak bakımından bunların en az üç gün önce üyelere ulaştırılması, bugüne kadar bu konudaki aksak tatbikat göz önünde tutularak, uygun görülmüştür.

Madde 24. — Bu maddede genel kurul toplantısının ancak mahallin mülkiye âmirine bildirilen yerde yapılabileceği esası kabul edilmiş ve bir engel sebebiyle toplantının yapılamaması ve nisap sağlanamaması hallerinde uygulanacak usul gösterilmiştir.

Madde 25. — Bu maddede toplantının açılması ve başkanlık divanının seçimi ile ilgili esaslar belirtilmiştir.

Madde 26. — Bu maddede karar nı sabı ve gündeme bağılık ve gündemin tadili ile ilgili hükümlere yer verilmiş bulunmaktadır.

Madde 27. — Yönetim kurulu genel kurul adına hareket eden ve tüzük hükümleri ve genel kurul tarafından verilen kararlar ve direktifler çerçevesinde sendikayı yöneten bir organ olduğundan genel kurul tarafından seçilmesi esastır. Bu maddede yönetim kurulunun ve denetçilerin en az kaç kişiden kurulacağı gösterilmiş ve seçimin demokratik olması bakımından gizli seçim ve açık ayırım usulü kabul edilmiştir.

Madde 28. — Üye haklarını sendika ve idare heyeti karşısında korumak bakımından Medeni Kanunun 68 nci maddesinde yer alan prensibe tasarıda da yer verilmiştir.

Madde 29. — Bu tasarıda sendikaların faaliyet alanlarının geniş tutulması, sendika aidatlarının iş yerlerinde kesilmesi sebebiyle gelirlerinin çoğalması ilerde girilecek toplu sözleşme sistemi içinde sendikalarda teşkil edilecek büyük grev fonları sebebiyle sendika mallarının ve nakdi servetlerinin bugüne nazaran çok daha yüksek miktarlara baliğ olacağı bir hakikattir.

Bu durum karşısında sendika yöneticilerinin bu meblâğlar üzerinde daha titiz ve dikkatli hareket etmelerini sağlamak ve gerek denetçilere ve üyelere ve gerek bir anlaşmazlık halinde adli ve idari mercilere bir kontrol ve mukayese imkânı sağlamak bakımından ve sendika yöneticilerini gelişigüzel ve yersiz iftira ve dedikodulardan korumak ve onlara malî durumlarını her an kolaylıkla hesaba vurmak imkânını sağlamak bakımından sendika başkan ve yönetim kurulu üye-

lerinin madde tasarısında gösterildiği üzere bir mal beyanı sistemine tabi tutulması uygun görülmüştür.

Madde 30. — Sendikaların diğer bir sendikaya veya üst bir teşekküle veya bir uluslararası teşekküle katılması, sendikaların fonksiyonları bakımından mühim bir olay olması bakımından bu konuda kararların genel kurul toplantılarında ve üçte iki çoğunluk ile verilmesi prensibi kabul edilmiştir.

Madde 31. — Bu maddenin 1, 2, 3 ve 4 ncü fıkralarında gösterilen tüzel kişiliğin sona ermesi halleri öteden beri malûm olan şekillerdir.

Beşinci fıkrada belirtilen şekil ise sendika idarecilerinin genel kurul toplantılarına gereken önemi göstermelerini sağlamak gayesiyle sevk edilmiştir. Çünkü tatbikatta bazan genel kurula hesap vermekten ürken veya ürkmeye gereken halleri bulunan veya bu seferki seçimden ümidi olmayan sendika yöneticilerinin genel kurulun toplanmasını çeşitli yollardan engellediği ve bir atmosfer hazırlanmaya kadar tâlik ettikleri ve bu şekilde her türlü umumi heyet ve kontrol ve murakabesinden uzak olarak sendikaları ve sendika mallarını veya parasını idareye devam edegeldikleri görülmektedir.

Bu itibarla, tasarının bu maddesinin son fıkralarında belirtilen hususlar da infisah sebeplerinden biri olarak gösterilmiş ve hayatiyetini kaybeden sendikaların durumlarının sürüncemede kalmasına ve mallarının gelişigüzel ellerde heba edilmesine cevaz verilmemiştir.

Madde 32. — Sendika tüzel kişiliğinin sona ermesi halinde en mühim konulardan birisi sendikanın menkul ve gayrimenkul mallarının tasfiyesi konusudur.

Bu madde bu konunun hal tarzını, tereddüde yer vermiyecek şekilde göstermiş bulunmaktadır. Bâzı ahvalde infisah eden veya mahkeme kararıyla kapatılan bir sendikada ehemmiyetli derecede menkul ve gayrimenkul malların bulunabileceği düşünülerek bunların ancak hayır derneklerine veya aynı gaye için kurulmuş sendikalara devredilebilmesi esası kabul edilerek bunlar üzerinde şahsi bir takım menfaatlerin tahakkukuna imkân bırakılmamıştır.

II

CEZA HÜKÜMLERİ

Tasarının 111 nci bölümünde yer alan ceza hükümlerinde esas prensip sendika çatısı altında işlenen suçlarda sendika tüzel kişiliğini mümkün merteye korumak olmuştur.

5018 sayılı Sendikalar Kanununun (7) nci maddesi her vesile ile sendikayı kapatma yolunu tutmuştur. Halbuki kurucular tarafından çok defa hüsnüniyetle kurulan ve kendi çapında ve çevresinde üyelerine büyük faydalar sağlayan, fakat zamanla bâzı yöneticiler tarafından kanuna aykırı yollara yönelen sendikaların başından bu yöneticileri uzaklaştırarak sendika tüzel kişiliğini kurtarmak ve korumanın mümkün olduğu yerlerde bu yol tercih edilmiştir.

Buna karşılık âmme nizamını ve sendika ve cemiyet hukukumuzda hâkim prensiplerin derin şekilde zedelendiği bâzı hallerde ise aykırı halin sendikaca tashihi için bir önel tanımmış, ancak ısrar halinde sendikaların geçici ve daimî olarak kapatılmasının zaruri olduğu düşünülerek bâzı maddelerde derpiş olunan hükümlerin ihlâli sendikanın kapatılması cezasıyla karşılanmıştır.

Tasarının 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43 ncü maddelerinde derpiş olunan cezaların nevi ve miktarlarının tâyininde bu mucip sebeplerden hareket olunmuştur.

Madde 44. — Bu madde faaliyetten men'e dairdir.

SON HÜKÜMLER

Madde 45. — Bu madde ile Medeni Kanunla Cemiyetler Kanununda yer alan hükümlerin bu kanunda hüküm olmıyan hallerde uygulanması derpiş olunarak bu konuda bir boşluk bırakılmaması sağlanmıştır.

Madde 46. — Kanunun uygulanması sırasında adli mercilere intikal eden ihtilâfların halinde

salâhiyetli mahkeme bâzı maddelerde işin ehemmiyetine göre gösterilmiştir. Bunun dışında yetkili mahkemenin tâyininde bir tereddüde yer bırakmamak üzere bu kanunun tatbikatından doğacak hukuk dâvalarında asliye hukuk mahkemeleri ve ceza dâvalarında asliye ceza mahkemelerinin salâhiyetli olması uygun görülmüştür.

Madde 47. — Bu tasarının yürürlüğe girmesi halinde aynı konu ile ilgili 5018 ve 7286 sayılı kanunları yürürlükten kaldıran maddedir.

Geçici madde — Geçici olan bu madde bu tasarıda derpiş olunan bâzı mükellefiyetlere ve şekillere daha önce kurulan sendikaların ve sendika idarecilerinin intibakını sağlamayı gütmektedir.

Madde 48. — Yürürlük maddesidir.

Madde 49. — Bakanlar Kurulunun salâhiyetini tâyin eden maddedir.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

İşçi ve iş veren sendikaları Kanunu

BÖLÜM : I

Genel hükümler

Sendika

MADDE 1. — Müşterek meslekî, ekonomik sosyal ve kültürel hak ve menfaatlerini koruma, yardımlaşma ve üyelerini temsil etmek amacı ile aynı iş kolunda veya bu iş koluyla ilgili işlerde veya aynı sanat ve aynı meslekte yahut aynı iş yerinde çalışan işçilerin kendi aralarında kurdukları teşekküllere «İşçi sendikası», yukardaki amaçlarla aynı iş kolunda veya bu iş koluyla ilgili iş verenlerin kendi aralarında kurdukları teşekküllere de «İş veren sendikası» denir.

Aynı iş kolunda veya iş yerinde birden fazla sendika kurulabilir.

İşçi ve iş veren sendikalarının kurulması serbest ve ihtiyaridir.

Sendikaların kuruculuğunda, üyeliğinde, organlarında vazifeli olarak seçilmek veya vazifelerde kullanılmakta veya sendikaların hizmetlerinden yararlanmada cins, aile ırk, renk, din, mezhep, inanç, siyasi kanaat veya siyasi parti farkı gözetilmez.

Üst teşekkül

MADDE 2. — Sendikalar bir araya gelmek suretiyle üst teşekküller kurabilirler.

Sendikaların kendi aralarında kurdukları her kademedeki üst teşekküller hakkında da bu kanun hükümleri uygulanır.

İşçi ve iş verenin târifi, üyelik şartları

MADDE 3. — Bir iş bağına dayanarak her hangi bir işte ücret karşılığı çalışan kişiye işçi, işçi çalıştıran tüzel veya gerçek kişiye iş veren denir.

İşçi vasfını haiz olmıyan kişiler işçi sendikalarına, iş veren vasfını haiz olmıyan kişiler iş veren sendikalarına üye olamazlar.

Bu sıfatlarını devamlı olarak kaybedenlerin sendika üyeliği vasıfları da kendiliğinden kalır.

İş verenlerle çeşitli sebeplerle ortak duruma geçmekle beraber, fiilen aynı iş yerinde veya diğer iş yerlerinde işçi olarak çalışanların işçilik sıfatlarına hâlel gelmez. Şu kadar ki; o iş yerlerindeki ortaklık imkânının bütün işçilere açık olması ve bu şartların bütün işçiler tarafından kolaylıkla yerine getirilebilecek nitekte bulunması şarttır.

Askerliği meslek ittihaz etmemiş bulunan askerî şahısların bu kanuna göre haiz olduğu hak ve vecibeleri, silâh altında buldukları müddet içinde tâlike uğrar. Ancak bu bent hükmü, bu gibi şahısların üyesi buldukları sendikalara aidat ödemelerini ve bu sendikalara bağlı yardımlaşma tesislerinden istifadelerini engellemez.

Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığına bağlı iş yerlerinde askerî sıfatı haiz olmaksızın çalışan işçilerin bu gibi yerlerde çalışmalarını sendika üyeliklerine mâni teşkil etmez.

Seçimle kazanılan vasıflar işçilik veya iş verenlik vasıflarını kaldırmaz.

İş veren adına iş yerinin bütününe sevk ve idareye yetkili olanlar, bu kanunun uygulanması bakımından iş veren durumundadırlar.

Yasaklar

MADDE 4. — A) Sendikalar tüzel kişi olarak :

1. Milletvekili, Cumhuriyet Senatosu, Belediye, İl Genel Meclisi, Muhtar ve ihtiyar heyeti ve meclisleri seçimleri gibi siyasi mahiyeteki kuruluşlara aday gösteremezler veya adayları ve siyasi partileri destekliemezler.

2. Her ne nam altında olursa olsun sendikalar siyasi partiler ve bunlarla ilgili her türlü teşekküllerden, maddi yardım kabul edemez veya bunlara maddi yardımda bulunamazlar.

3. Sendikalar insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâıyk Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği ilkelerine aykırı tüzük ve program yapamaz ve faaliyetlerde bulunamazlar.

4. Sendikalar üyesi buldukları dış teşekküllerden gayri dış kaynaklardan Bakanlar

Kurulundan izin almadıkça yardım kabul edemezler.

B) Sendikalar tüzel kişi olarak ticari maksatlarla ve bu meyanda üyelerine risturn şeklinde de olsa kâr dağıtmak gayesiyle hareket edemezler.

Ancak, tüzüklerinde belirtilmiş olmak ve gelirleri sendika tüzel kişiliğine aidolmak üzere:

a) Üyelerinin meslekî bilgilerini artırmak, kültürlerini genişletmek, verimliliği artırmak gayesiyle kurs, konferans, sağlık ve eğitim tesisleri, kütüphane ve araştırma lâboratuvarları, tatbikat müesseseleri ve benzerleri gibi tesisler kurabilirler.

b) Evlenme, doğum, hastalık, sakatlık, ihtiyarlık, ölüm ve işsizlik gibi halleri karşılamak üzere yardımlaşma sandıkları kurabilirler veya üyeleri yararına sigorta mukaveleleri yapabilirler.

c) Üyelerinin meslek veya sanatlarının icrası için lüzumlu her nevi ham veya yarı ham maddelerle eşya, alât ve edevat ve makinaları üyelerine temin etmek, kiralamak, ödünç vermek maksadiyle satınalabilirler.

ç) Üyeleri için kooperatifler kurulmasına teşebbüste ve yardımda bulunabilirler.

d) İkametgâhları, faaliyetleri ve amaçları için zaruri gayrimenkullerle, yayın faaliyetleri için gerekli matbaa ve tesislere sahibolabilirler.

e) Üyelerinin iznini, boş veya istirahat zamanlarını iyi geçirmeleri için istirahat veya eğlence yerleri kurabilirler.

f) Sendikalar gelirlerini gayeleri dışında sarf edemezler. Sendika tüzel kişiliğinin sona ermesi halinde mallarını bir hayır derneği veya amaçlarına uygun bir başka teşekkül veya üst teşekkül dışında bir gerçek veya tüzel kişiyev devredemezler.

Milletlerarası teşekküllere katılma

MADDE 5. — Sendikalar insan haklarına, ana hürriyetlere ve demokrasi prensiplerine bağlı milletlerarası işçi ve iş veren teşekküllerine serbestçe üye olabilirler ve üyelikten çekilebilirler. İlgili sendika katıldığı teşekkülün tüzüğünü katılma tarihini takibeden (onbeş) gün içinde Çalışma Bakanlığına gönderir. Üyelikten ayrılma halinde de keyfiyeti ayrılma tarihini takibeden (onbeş) gün içinde, aynı Bakanlığa bildirir.

Sendikaların, kuruluşları yukardaki ilkelere aykırı olan veya bu ilkelere aykırı hareket eden milletlerarası teşekküllere katılma kararları; Bakanlar Kurulu kararıyle iptal olunur.

Üyelik haklarının korunması

MADDE 6. — Bir işçinin sendika üyesi olması veya çalışma saatleri dışında yahut iş veren veya iş veren vekilinin muvafakatiyle iş saatleri içinde sendika faaliyetlerine katılması veya sendika işleriyle meşgul olması, işçinin işten çıkarılmasına sebep teşkil etmez ve bu sebeple işçi aleyhine her hangi bir farklı muamele yapılamaz.

Bir kimse her hangi bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya, sendika üyeliğinden çekilmeye veya çekilmemeye zorlanamaz.

Sendikalara girme; «üye kayıt defterine» imza atmak veya bu konuda yazılı bir belgeyi imzalamakla, üyelikten ayrılma ise sendikaya verilen yazılı bildiri ile tekemmül eder.

İşçilerin işe alınmaları veya çıkarılmaları; sendikalara girmemeleri, muayyen bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri veyahut belli bir sendika üyeliğinde kalma veya üyelikten ayrılma şartına bağlı tutulamaz.

İş veren, bir sendikaya üye olan işçiler ve sendika üyesi olmıyan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, işçi istihdamında, işin sevk ve dağıtımında, işçinin meslekî ilerlemesi, ücreti, ikramiyesi ve primleri, sosyal yardım hakları ve disiplin hükümlerinin uygulanması ve sair hususlara mütaallik hükümlerin tatbiki veya istihdama son verilmesi bakımından her hangi bir tefrik yapamıyacağı gibi iş verenden böyle bir tefrik yapılması da istenmez.

Tüzel kişiliğin korunması

MADDE 7. — İşçi veya iş veren teşekkülleri gerek doğrudan doğruya gerek mümessilleri veya üyeleri yahut da araya koyacakları sair kimseler vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşlarına, işleyişlerine ve yönetimlerine ait hususlara müdahalede bulunamazlar.

İşçi teşekküllerini bir iş verenin veya bir iş veren teşekkülünün denetimine tabi kılmaya, bir iş verenin veya bir iş veren teşekkülünün kendi nüfuzu altına alınmış işçi teşekkülleri ku-

rulmasını tahrik etmeye yahut da bu maksatlarla işçi teşekküllerini malî yollarla veya sair suretlerle desteklemeye mâtufl hareketleri, yukarıdaki fıkrada yazılı müdahaleler meyanında sayılır.

Tüzel kişiliğin iktisabı, medeni haklardan istifade ve bu hakları kullanma ehliyeti

MADDE 8. — Sendika kurma isteğini havi beyannamelerin kurucular tarafından mahallin Mülkiye Âmirliğine verilmesiyle sendikalar tüzel kişiliği ve medeni haklardan istifade ehliyetini iktisabederler.

Sendikaların tüzel kişi olarak medeni haklarını kullanma salâhiyeti 12 nci madde hükümlerinin yerine getirilmesi ve tüzüklerine göre tesbit olunmuş organlarının sendika genel kurullarının ilk toplantısında seçilmesi ve sendika tüzüğünün genel kurul tarafından kabulü ile iktisabedilmiş olur.

Sorumluluk

MADDE 9. — Sendika, organları vasıtasıyla idare edilir.

Organlar hukuki tasarrufları veya diğer fiilleri ile sendikayı hukukan ilzam ederler.

Organların işlediği suç ve kusurlar organları teşkil eden kişileri dahi sorumlu kılar.

Dâva açmaya ve husumete ehliyet

MADDE 10. — Sendikalar iş bağıtını ilgilendiren hususlarda, hakkını arayan üyelerine ve hak sahibi mirasçılara hukuki yardımda bulunabilirler.

Ayrıca toplu sözleşmeden ve meslekin müşterek menfaatlerinden doğan hususlarda ve yazılı müracaatları üzerine sigorta haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen dâvaya ve bu münasebetle açtığı dâvadan ötürü husumete ehildir.

Bâzi unvanların kullanılmasının izne tabi oluşu

MADDE 11. — Sendikalar (Cumhuriyet) ve «Mîllî» veya «Ulusal» unvanlarını kendi unvanları içinde ancak Bakanlar Kurulunun izniyle kullanabilirler.

Beyanname ve tüzüklerin idari mercilere verilmesi

MADDE 12. — Sendikanın kurucuları; kurucuların ad ve soyadlarını, mesleklerini ve

ikametgâhlarını, doğum yeri ve tarihi ile tâbiyetlerini gösteren beyanname ile sendika tüzüğü tasarımsından dörder nüshayı mahallin Mülkiye Âmirliğine verirler.

Bunlardan ikiser nüsha o ilin valisi tarafından Çalışma Bakanlığına gönderilir.

Kurucular ilk Genel Kurul toplantısının gündemine sendika organlarının seçimini ve tüzük tasarımsının incelenmesini koymaya mecburdurlar.

Genel Kurulca kabul olunan tüzüğün tasdikli dört nüshası mahallin Mülkiye Âmirliğine verilir.

Bunlardan iki nüsha o ilin valisi tarafından Çalışma Bakanlığına gönderilir.

Sendika tüzüğünde yapılacak her değişiklikte aynı usul uygulanır.

Tüzüğün ilânı

MADDE 13. — Derneklerin tüzüklerini gazete ile yayınlama mecburiyeti sendikalara uygulanmaz.

Ancak sendikanın adı, merkezi ve ikametgâhı ve kuruluş tarihi, 12 nci maddedeki belgelerin tevdi olunduğu mahallin Mülkiye Âmiri tarafından Resmî Gazetede yayınlanmak üzere ilgili mercie bildirilir.

İkametgâh

MADDE 14. — Sendikaların ikametgâhları tüzüklerinde gösterilen yerdir. Tüzüklerinde her hangi bir sarahat bulunmadığı takdirde sendika işlemlerinin yürüttüğü yer sendikanın ikametgâhı sayılır. İkametgâh veya merkez değişikliği mahallin mülkiye âmirliğine bildirilir.

Tüzükte bulunması gereken başlıca hususlar

MADDE 15. — Sendikaların tüzüklerinde aşağıdaki hususların bulunması lâzımdır.

- a) Sendikanın adı, merkezi ve ikametgâhı,
- b) Sendikanın mevzuu ve amacı,
- c) Kurucuların adı ve soyadlarıyla meslekleri, doğum yer ve tarihleri, ikametgâhları, tâbiyetleri,
- d) Sendikaya üye olma ve sendikadan çıkarılma şartları ve usulleri, aidat miktarı,

e) Sendika şubelerinin nasıl kurulacağı ve Genel Kurulda nasıl temsil edileceği ve yetkilerinin sınırı,

f) Sendika Genel Kurulunun ne tarzda teşekkül edeceği; temsilciler vasıtasıyla Genel Kurul teşkili halinde temsilci seçiminin nasıl yapılacağı,

g) Genel Kurulun toplantı zamanı,

h) Genel Kurulun ödevi, yetkisi, davet şekli ve alınan kararların üyelere ve ilgililere ne suretle duyurulacağı,

i) Yönetim kurulunun ve denetçilerin seçim usulü ve yetkileri, ödevleri ve üye sayısı,

j) Her hesap veya bütçe devresinin süresi ve başlangıç ve bitiş tarihleri ile hesapların nasıl teftiş edileceği ve denetleneceği,

k) Genel kurul toplantılarının günü saati yeri ve gündeminin üyelere ne suretle bildirileceği,

1) Sendika başkanının hangi organ tarafından seçileceği (Genel kurul veya yönetim kurulu),

Sendikaların defter ve kayıtları

MADDE 16. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller aşağıda yazılı defterleri ve kayıtları tutarlar.

a) «Üye kayıt» defteri, bu deftere üyelerin kimlik ve adresleri, çalıştıkları iş yeri, sendikaya giriş tarihleri ve yükümlü oldukları aidat miktarı kaydedilir ve imzaları bulunur.

b) Yönetim kurulunun tarih sırasıyla ve müteselsil numaralarla kayıtlanmış ve altı imza edilmiş kararlarının yazılmasına mahsus «karar» defteri,

c) Gelen ve giden evrakın tarih ve numara sırasıyla kayıt edileceği «gelen ve giden evrak kayıt» defterleri,

d) Gelen evrakın aslının, giden evrakın suretinin saklanacağı «gelen ve giden evrak» dosyaları,

e) «Zimmet» defteri,

f) «Aidat» «gelir» ve «gider» defterleri,

g) Yönetim kurulunun bir zabıtla tesbit edeceği ve numaralanmış ve idare heyetince mühürlenmiş vâridata ait kopyalı makbuzlarla sarfiyatın fatura ve evrak ve kaydiyesini muhafazaya mahsus dosyalar.

h) Üye kayıt, karar, aidat, «bilânço, envanter ve kesinhesap» defteri ile, kongre divanı başkan ve kâtiplerinin yönetim kurulu ile beraber imza edecekleri «Genel kurul kararlarının yazılmasına mahsus defterlerin kullanılmasından önce noterlikçe tasdikli olması mecburidir.

Aidat

MADDE 17. — Sendikalar üyelerinin taahhüdecekleri aidatın miktarını tüzüklerinde serbestçe tâyin ve tesbit ederler.

Belli bir iş yerinde çalışan işçilerin en az dörtte birinin belli bir sendikaya veya bir arada hareket eden çeşitli sendikalara mensubolması halinde, bu sendika veya sendikaların yazılı müracaatı ve aidatı kesilecek sendika üyesi işçilerin yazılı muvafakatlerini havi listeyi vermesi üzerine, iş veren, üyelik aidatını, üye işçilere ödiyeceği ücretlerden kesmeye ve hangi işçilerin aidatını kestğini bir liste halinde ilgili sendikaya bildirmeye mecburdur. Bu hükme göre sendika aidatını kesmiyen iş veren ilgili sendikalara karşı, kesmediği aidat tutarınca sorumludur.

İş veren bu hizmetinin gerektirdiği masrafları işçi sendikasıdan isteyebilir.

Sendika tüzüğünde sendikadan ayrılan üyenin aidat vermekte devam edeceğine dair hüküm bulunduğu hallerde bunun süresi altı aydan çok olamaz.

Sendika ve sandığa girme yaşı

MADDE 18. — 16 yaşından küçük işçiler sendikaya üye olamazlar. Ancak veli veya vasilesinin rızası ile işçi sendikalarının yardımlaşma tesislerine üye olabilirler. Ancak 18 yaşını doldurmamış üyeler sendika idaresinde görev alamazlar.

Bilânço çalışma raporu

MADDE 19. — Sendikalar her hesap veya bütçe devresine ait bilânço ve hesaplarını ve çalışma raporlarını aidolduğu devreyi takibeden 3 ay içinde Çalışma Bakanlığına gönderirler. Bu bilânço ve hesaplar meyanında sendikanın o devre içindeki:

1. Gelirleri ve gelir membaları,
2. Giderleri ve sarf yerleri,

3. Başkana ve idarecilere verilen ücretlerle memur ve müstahdemlere ödenen meblâğlar,
4. Para mevcudu,
5. Demirbaş mevcudu,
6. Gayrimenkul mevcudu,
7. Çalışma Bakanlığınca sendikanın mali durumu ile ilgili olarak istenecek sair bilgilerde bulunur.

Bu bilgileri vaktinde bildirmiyenlerin başkanlık ve yönetim kurulu üyeliği sıfatları işbu üç aylık müddetin bitiminde kendiliğinden düşer.

BÖLÜM : II

Kuruluş

Genel Kurulun teşekkülü

MADDE 20. — Genel kurul, sendikaya kayıtlı üyelere veya tüzüğüne göre seçilecek temsilci üyelere teşekkül eder.

Sendikaların üst teşekküllerinin genel kurulları, üst teşekkülün tüzüğüne gösterilecek esaslar çerçevesinde üye teşekküllerden gönderilecek temsilcilerden terekübeder.

Genel kurulun yetki ve görevleri

MADDE 21. — Genel kurul sendikaların her hususta en yetkili organıdır.

Genel kurul :

1. Hesapların incelenmesi ve yönetim kurulunun ibrası,
  2. Tüzüğün kısmen veya tamamen değiştirilmesi,
  3. Bütçenin tasdiki,
  4. Sendika idarecilerine ve temsilcilerine verilecek ücretlerle her türlü ödenek ve yollukların tesbiti,
  5. Sendikanın feshi,
  6. Sendikanın diğer bir sendikaya veya üst teşekküle veya yurt dışında bir teşekküle katılması,
  7. Aidatın tesbiti, artırılması veya eksiltilmesi,
- Hususlarındaki yetkilerini başka bir organına devredemez.

Genel kurulun toplanması

MADDE 22. — Genel kurul :

a) Sendika tüzüğünde yazılı sebeplerle normal olarak,

b) Yönetim kurulu kararı ile veya denetçilerin gösterecekleri lüzum üzerine veya sendikaya kayıtlı üyelerin veya genel kurul teşkil eden temsilcilerin en az beşte birinin yazılı isteği halinde olağanüstü olarak toplanır.

Genel kurulun toplanmasına ait işlemler yönetim kurulu tarafından yürütülür.

Sendikaların normal toplantıları ve hesap veya bütçe devresi olarak tüzüklerinde gösterecekleri süre iki yıldan fazla olamaz.

Toplantıya çağırılma ve toplantı nısbatı

MADDE 23. — Genel kurul toplantılarına, sendika üyeleri veya tüzüklerine göre katılması gereken temsilciler çağrılır. En az bir hafta evvel; toplantıların yapılacağı gün, saat, yer ve gündem tüzüğünde gösterilen surette üyelere duyurulur ve mahallin mülkiye âmirliğine bildirilir. Genel kurulun toplanabilmesi için kayıtlı üyenin ve sendika tüzüğüne göre çağırılması gereken temsilcilerin yarısından fazlasının toplantıya gelmiş bulunması şarttır.

Ancak birinci toplantıda nısbat temin edilemezse bir hafta içinde yapılacak ikinci toplantıda nısbat aranmaz.

Her hesap veya bütçe devresine ait hesap raporu ile denetçi raporu ve gelecek devre bütçe teklifinin ve sair ilgili belgelerin genel kurul üyelerine müzakerelerin açılmasından en az üç gün önce dağıtılması mecburidir.

Toplantının yapılması

MADDE 24. — Genel kurul mahallin mülkiye âmirliğine bildirilen gün, saat ve yerde toplanır. Ölenemiyen bir engel yüzünden toplantı geri bırakıldığı takdirde, en az üç gün evvel yeni toplantının tarihi, saat ve yeri gündemi ile birlikte tüzüklerinde gösterilen suretle üyelerine bildirilir.

Genel kurul toplantıları, toplantı nısbatının temin edilememesi dolayısıyla bir defadan fazla geri bırakılamaz.

Toplantının açılması ve idaresi

MADDE 25. — Genel kurul toplantısı yönetim kurulu başkanı veya vekili tarafından açılır. Toplantı nı sabının bulunup bulunmadığını anlamak üzere yoklama yapılır ve genel kurul toplantısının idaresi için sendikalar arasından bir başkan ile lüzumu kadar başkanvekili ve kâtip seçilir.

Genel kurulun müzakere tarzı

MADDE 26. — Genel kurul gündeminde yazılı hususları müzakere eder ve mevcut üyenin çoğunluğu ile karar verir. Toplantıda bulunan üyelerin en az 20 de birinin isteğiyle gündeme yeni bir madde eklenebileceği gibi maddelerin müzakere sırası da değiştirilebilir.

Sendika başkanı yönetim kurulu ve denetçilerin seçimi

MADDE 27. — Yönetim kurulu ve denetçiler, genel kurulca üçer kişiden az olmamak üzere o sendikanın üyeleri arasından gizli oy ve açık sayımla seçilir.

Yönetim kurulu kendi arasında ayrıca iş bölümü yapar.

Sendika başkanının seçimi de gizli oy ve açık sayımla yapılır.

İtiraz hakkı

MADDE 28. — Üyelerden her biri, kanuna veya sendika tüzüğüne uygun olmayıp da kendi muvafakati bulunmayan kararlara, ittilandan itibaren bir ay içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir.

Mal beyanı

MADDE 29. — Sendikaların başkan ve yönetim kurulu üyeleri, bu vazifeye seçildikten sonra bir ay içinde, kendilerinin, eşlerinin ve çocuklarının malîk buldukları malları ve gelirlerini gösteren bir beyannameyi noterliğe tevdi etmek zorundadırlar. Noterlikten alınacak bu hususa ait belgeler denetçilere verilir. Bu belgenin hangi noterliğe verildiği, tarih ve numarası yönetim kurulu karar defterinin mahsus bir sayfasına kaydolunur.

Bu mecburiyete uymayanların başkanlık veya yönetim kurulu üyeliği sıfatları bir aylık müddetin bitiminde kendiliğinden düşer.

Katılma kararlarında nasap

MADDE 30. — Sendikaların, diğer bir sendikaya veya daha üst teşekküllere veya milletlerarası bir teşekküle katılma kararı genel kurul toplantısına katılan üyelerin üçte ikisinin iştirakiyle alınır.

Sendikanın tüzel kişiliğinin sona ermesi

MADDE 31. — Sendikaların :

1. Aciz haline düşmeleri veya yönetim kurulunun tüzüğe göre teşkiline imkân kalmaması,

2. Birleşme veya iltihak,

3. Kendi kendini feshetmesi,

4. Mahkeme kararıyla sürekli olarak kapatılmaları,

5. Mücbir bir sebep olmaksızın sendika genel kurulunun tüzüğe uygun olarak toplanmaması,

Hallerinde sendika tüzel kişiliği sona erer.

Tüzel kişiliğin sona ermesinin neticeleri

MADDE 31. — a) 31 nci maddenin 1, 4, ve 5 nci fıkralarında yazılı sebeplerle sendika tüzel kişiliğinin sona ermesi halinde tüzüğünde bir sarahat yoksa, sendikanın tasfiyeden sonra kalacak malları mahkeme kararıyla amacına en yakın sendikaya veya bir hayır derneğine devrolunur.

b) 31 nci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı sebeple sendika tüzel kişiliğinin sona ermesi halinde sendikanın tasfiyeden sonra kalacak malları birleşilen sendikaya devredilir.

c) 31 nci maddenin 3 ncü fıkrasında yazılı sebeple sendika tüzel kişiliğinin sona ermesi halinde sendikanın mallarının devri hakkında sendika tüzüğünde sarahat yoksa genel kurul tarafından, tasfiyeden sonra kalacak malların, bir sendikaya veya hayır derneğine devrine karar verilebilir. Böyle bir karar olmadığı halde (a) fıkrası hükmü uygulanır.

BÖLÜM : III

Ceza hükümleri

MADDE 33. — 1 nci maddenin 1 nci veya sonuncu fıkralarına aykırı olarak kurulan veya bu yolda faaliyet gösteren sendikaya, aykırı hali düzeltilmesi için yetkili mahkeme tarafından üç ayı geçmemek üzere uygun bir önel verilir.

Bu önel sonunda aykırı hali düzeltilmeyen sendika sorumlularının sıfatları kendiliğinden düşer ve haklarında 500 liraya kadar para cezası hükmolunur.

Yeni sorumluların da aynı aykırı hali mahkemece verilecek önel içinde düzeltilmemesi halinde sendika sorumluları hakkında yukardaki hükümler uygulanmakla beraber, sendika mahkeme kararıyla geçici veya sürekli olarak kapatılır.

MADDE 34. — 3 ncü maddenin 2 ve 3 ncü fıkralarına aykırı durumda olanların sendika ile ilişkilerini kesmeleri için mahkemece yapılacak tebligata rağmen buna uymayanlara bir ayı geçmemek üzere hapis cezasına ve ayrıca bir yıl süre ile her hangi bir sendikaya girememesi veya başka bir sendika kuramamasına hükmolunur.

MADDE 35. — 4 ncü maddenin (A) fıkrasının 1, 2, 3 ve 4 ncü bentlerine aykırı harekette bulunan sendika sorumlularının sıfatları kendiliğinden düşer ve haklarında diğer kanunlarda yazılı ceza hükümleri saklı kalmak şartıyla bir aydan bir seneye kadar hapis cezası hükmolunur ve ayrıca beş sene müddetle her hangi bir sendikaya üye olamama ve yeni bir sendika kuramama cezası verilir.

Yeni sorumluların da aynı aykırı hali devam ettirmesi takdirinde sendika sorumluları hakkında yukarıdaki hükümler uygulanmakla beraber sendika mahkeme kararı ile geçici veya sürekli olarak kapatılır.

Aynı maddenin (B) fıkrasına aykırı hareket eden sendika sorumlularına, aykırı hale son verilmesi veya ıslahı için mahkemece bir ayı geçmemek üzere bir önel verilir.

Bu önel içinde aykırı hale son vermeyen veya düzeltilmeyen sendika sorumlu kişileri hakkında 33 ncü maddenin 2 nci fıkrası hükmü uygulanır.

Yeni sendika sorumlularının da aynı fiile devamları halinde bu sorumlulara da yukardaki fıkra hükümleri uygulanmakla beraber sendika altı aya kadar geçici olarak kapatılır.

Bu sürenin sonunda idareyi devralan sendika sorumlularının aykırı hale 15 gün içinde son vermemesi veya bunun için gerekli tedbirleri almaması halinde, sendika sorumluları hakkında 33 ncü maddenin 2 nci fıkrası hükmü uygulanmakla beraber sendika mahkeme kararı ile sürekli olarak kapatılır.

MADDE 36. — 5 nci maddenin son bendine göre Bakanlar Kurulunca alınan iptal kararına aykırı hareket eden sendika sorumlu kişilerinin sıfatları kendiliğinden düşer ve haklarında bir aydan az olmamak üzere hapis ve üç yıl müddetle bir sendika kuramama ve bir sendikaya girememesi cezası hükmolunur.

MADDE 37. — 6 ncü maddenin 1 nci fıkrasına aykırı hareket eden iş veren veya iş veren vekilleri hakkında 1 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Aynı maddenin 2 nci fıkrasına aykırı hareket eden kimse hakkında 1 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Aynı maddenin 4 ncü fıkrasına aykırı olarak işçilerin işe alınmalarını veya işten çıkarılmalarını mezkûr fıkra da anılan şartlara bağliyanlar hakkında yukardaki fıkra hükmü uygulanır.

Aynı maddenin son fıkrasına aykırı olarak sendikaya üye olan veya olmıyan işçiler arasında mezkûr fıkra da belirtilen hususlar bakımından fark gözetilen iş veren veya iş veren vekilli veya iş verenden böyle bir tefrik yapılmasını isteyen kimse hakkında 1 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Aynı maddenin 1, 2, 4 ve 5 nci fıkralarında derpiş oınan sebeplerle işten çıkarılan işçiye sair kanunlardan doğan hakları bâki kalmak şartıyla ayrıca bir yıllık ücreti tutarında bir tazminat iş veren tarafından ödenir.

MADDE 38. — 7 nci maddenin 1 ve 2 nci bentlerindeki hükümlere aykırı hareket edenler hakkında 5 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

MADDE 39. — 11 nci maddede yazılı unvanları Bakanlar Kurulu izni olmaksızın kul-

lanan sendika sorumluları hakkında 500 liradan az olmamak üzere para cezası hükmolunur.

Filin devamı veya tekrürü halinde sendika sorumluları hakkında evvelce hükmolunan para cezasının iki katı hükmolunur.

MADDE 40. — 16 ncı maddede yazılı defterleri tutmayan sendika sorumluları hakkında 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur. Bu defterleri tutmamakta ısrar eden sendika sorumluları hakkında altı aya kadar hapis cezası hükmolunur.

MADDE 41. — 19 ncu maddede yazılı bilgi ve belgeleri süresi içinde Çalışma Bakanlığına göndermiyen sendika sorumluları hakkında 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Bu bilgileri eksik veren sendika sorumlularına bunu tamamlamaları Çalışma Bakanlığı tarafından bildirildiği halde ikmal etmezse, sendika sorumluları hakkında 500 liradan az olmak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Bu bilgileri kasden noksan ve yanlış bildiren sendika sorumluları hakkında 35 nci maddenin I nci fıkrası hükmü uygulanır.

MADDE 42. — 22 nci maddeye aykırı olarak genel kurulu toplantıya çağırılmayan sendika sorumluları hakkında 35 nci maddenin I nci fıkrası hükmü uygulanır. Ayrıca genel kurulun toplantıya çağırılması işlerini ifa ve ikmal etmek üzere mahkemece bir kayyım tâyin olunur.

MADDE 43. — 29 ncu maddedeki süre içinde mal beyanı vermediği halde görev ile ilişkisini kesmiyenler hakkında bir aya kadar hapis cezasına hükmolunur.

MADDE 44. — Sorgu yargıcı veya mahkeme soruşturma ve yargılamanın her safhasında, hükümden önce dahi sendikaları faaliyetten menedebilir. Cumhuriyet savcıları da mahkemelerden sendikaların faaliyetten menini isteyebilirler.

Faaliyetten men kararı esas hakkında verilecek hükümle kendiliğinden kalkar.

BÖLÜM : IV

Son hükümler

Genel hükümlerin uygulanması

MADDE 45. — Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Cemiyetler Kanunu ile Medeni Kanun hükümleri uygulanır.

Yetkili mahkeme ve kayyım tâyini

MADDE 46. — Bu kanunda yetkili mahkemenin açıklanmadığı konulardaki dâvalara işin mevzuuna göre o yer için yetkili iş mahkemesi veya asliye hukuk veya asliye ceza mahkemelelerinde bakılır.

Cezalar bölümündeki hükümlere dayanılarak geçici veya sürekli olarak kapatılan veya faaliyetten menine hükmolunan sendikaların mallarını idare veya tasfiye etmek, yahut menfaatlerini korumak üzere umumi hükümler çerçevesinde ve yetkili mahkeme tarafından gereği kadar kayyım tâyin edilir. Yeni sendika sorumluları vazifeyi bu [kayyımdan veya kayyımlardan devralırlar.

MADDE 47. — 5018 ve 7286 sayılı kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun yayımlandığı tarihten önce kurulmuş olan sendikalar yayım tarihinden itibaren beş ay içinde tüzüklerini bu kanun hükümlerine uydururlar.

Bu kanunun yayımı tarihinden önce kurulmuş olan sendikaların başkan ve yönetim kurulu üyeleri 29 ncu maddede sözü geçen beyanname verme mükellefiyetini kanunun yayımı tarihinden itibaren iki aylık süre içinde yerine getirmeye mecburdur.

MADDE 48. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 49. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

19 . 1 . 1963

Başbakan
İsmet İnönü

Devlet Bakanı ve
Başbakan Yardımcısı
E. Alican

Devlet Bakanı ve
Başb. Yardımcısı
H. Dinçer

Devlet Bakanı
A. Ş. Ağanoğlu

Devlet Bakanı
N. Ökten

Millî Savunma Bakanı
İ. Sancar

Dışişleri Bakanı
F. C. Erkin

Devlet Bakanı ve
Başb. Yardımcısı
T. Feyzioğlu

Devlet Bakanı
R. Aybar

Adalet Bakanı
A. K. Yörük

İçişleri Bakanı
H. O. Bekata

Maliye Bakanı
F. Melen

Millî Eğitim Bakanı
Ş. R. Hatipoğlu

Ticaret Bakanı
M. Ete

Güm. ve Tekel Bakanı
O. Öztrak

Ulaştırma Bakanı
R. Öçten

Sanayi Bakanı
F. Çelikbaş

İmar ve İskân Bakanı
F. K. Gökay

Bayındırlık Bakanı
İ. Seçkin

Sa. ve So. Y. Bakanı
Y. Azizoglu

Tarım Bakanı
M. İzmen

Çalışma Bakanı
B. Ecevit

Ba. - Ya. ve Turizm Bakanı
C. T. Karasapan

Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi

Sendikalar kanunu teklifi ile İşçi ve İş veren Sendikaları kanunu tasarısını ve Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt kanunu tasarısını incelemekle görevli Geçici Komisyon

Esas No. : 2/286, 1/382

Karar No. : 4

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Genel Kurulunun 1 nci Toplantı yılının 7 Eylül 1962 günkü 113 ncü Birleşiminde kurulup 2 nei toplantı yılının 12 Kasım 1962 günkü 4 ncü Birleşiminde yenilenmesi kararlaştırılan Geçici Komisyonumuz, Bursa Milletvekili İbrahim Öktem, İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Trabzon Milletvekili Ali Şakir Ağanoğlu ve İzmir Milletvekili Şeref Bakşık'ın 6 Temmuz 1962 tarihli «Sendikalar kanunu teklifi» ile Başbakanlığın Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi ifadeli, 24 Ocak 1963 tarihli ve 71/1950/251 sayılı yazısına ek olarak sunulan «İşçi ve İş veren Sendikaları kanunu tasarısı» nı birleştirmek ve yukarıda sözü geçen kanun teklifini esas olarak almak ve Başbakanlığın Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi ifadeli, 31 Ağustos 1962 tarihli ve 71/1770/2779 sayılı yazısına ek olarak sunulan «Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt kanunu tasarısı» ile ilgilerini karşılıklı olarak göz önünde tutmak suretiyle, Hükümet adına Çalışma Bakanının Başkanlığında Adalet ve Çalışma Bakanlıklarının yüksek dereceli memurlarından kurulu bir heyetin huzurunda incelemiş ve Hükümetle tam mutabakat halinde aşağıdaki hususları kararlaştırmıştır :

1. Komisyonumuz, yukarıda zikri geçen kanun teklifi ile kanun tasarısının genel gerekçelerinde yer alan fikirlere aynen katılmaktadır.

Sadece, mezkûr kanun teklifinin genel gerekçesinin 7 nci paragrafında yer alan fikir, uygulanması mümkün olmadığından dolayı Komisyonumuzca benimsenmemiştir.

Bunun gibi, Hükümet tasarısının genel gerekçesinde ifade edildiği tarzda, Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanunundaki genel esasların bu kanuna aktarılması fikri, Komisyonumuzca, kanun tekniğine aykırı sayılarak, benimsenmemiştir.

Bu arada, üzerinde önemle durulması gereken bir husus da, sendika hürriyetini düzenleyen bir Kanunun çıkmasına Anayasanın cevaz verip vermediğidir. Bir görüşe göre, Anayasanın 46 ncı maddesinin 1 nci ve 3 ncü fıkraları, sendika hürriyetini düzenleyen bir kanunun çıkarılmasında bahsetmemekte; bu hususta tek işarete, işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkının kanunla düzenleneceği hakkındaki aynı maddenin 2 ncı fıkrasında raslanmaktadır.

Bu görüş tamamıyla yanlıştır. Gerçekten, Anayasanın 46 ncı maddesinin 1 nci fıkrasında, sendikaların ve bunların aralarında kuracakları «Birlik», federasyon ve konfederasyon denilen - birliklerin, önceden izin almaksızın kurulabileceği ve bunlara üye olmanın ve üyelikten ayrılmanın serbest olduğu yolunda bir hüküm getirilmekte; aynı maddenin 3 ncü fıkrasında ise, sadece, sendikaların ve bunların aralarında kurdukları teşekküllerin iç işleyişlerinin demokratik olması yolunda bir âmir hüküm vaz'olunmaktadır. Bu hususun dışında kalan sendika hukukuyla ilgili hususların kanunlarla düzenlenebileceği şüphesizdir. Anayasa koyucusu, sadece, işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin sendika hürriyetiyle ilgili hakları konusunda kanun çıkarılmasını mecburi hale sokmuş; diğer hususlarda kanun çıkarıp çıkarmamayı kanun koyucusunun takdirine terk etmiştir. Yasama organı, bu hususlarda kanun yapmaya lüzum görürse, bu kanunları yapma yetkisini, Anayasanın 5 nci ve 11 ncı maddelerinden almaktadır.

Nitekim, Temsilciler Meclisi Genel Kurulunda izahatta bulunan Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu Sözcüsü, «... Anayasada gelişme istikameti henüz belirmemiş teferruat noktalarına

ilişkin birtakım hükümlerin bulunmamasına taraftarız. Sendika hürriyeti, gelişmelere göre, ihtiyaçlara göre, kanun koyucu tarafından, demokratik ve hürriyetçi Anayasamızın ruhuna uygun olarak düzenlenmelidir.» demekle, (Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, B : 46, S : 292), bu hususu kâfi sarahatle açıklamış olmaktadır.

Gerçekten, sendika hürriyeti konusunda kanun hükümleri sevk etmeye Anayasa gereğince cevaz olmasa ve bu konu munhasıran Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanunundaki genel esaslara terk edilseydi, meselâ, sendikaları derneklerden ayıran belli başlı vasıflardan biri olan, sendikaların meslekin müşterek menfaatlerinden doğan hakların savunulmasında üyeleri lehine dâva açmaya ve bu şekilde açtıkları dâvalarda husumete ehil olmaya yetkili olmamaları; ve, onsekiz yaşından küçük olanların sendika üyesi olabilmelerine imkân veren hükümlerin sevk edilmemesi gerekirdi. Çalışanların tamamıyla aleyhinde olacak böyle bir durumu, sosyal devlet ilkesini koyan Anayasa koyucusunun asla düşünmediği muhakkaktır.

Komisyonumuz raporunun genel kısmında temas edilmesi gereken bir husus da, Hükümet tasarısının işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin sendika hürriyetiyle ilgili haklarını düzenleyecek kanun hükümlerini ayrıca getirmeyi dermiş etmesidir. Komisyonumuz, bu konunun Devlet personel sistemi üzerinde yapılmakta olan incelemelerle yakın bir ilgisi olmadığına kaani olarak, bu husustaki kanuni hükümleri sevk etmekte gecikmek için hiçbir sebep bulunmadığı neticesine ulaşmıştır. Gerçekten, Bursa Milletvekili İbrahim Öktem ve üç arkadaşının teklifinde bu konu kolaylıkla düzenlenebilmiştir. Komisyonumuz, bu husustaki hükümleri, Anayasamızın 46 nci maddesinin 2 nci fıkrasında işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin ayrıca mütalâa edildiğini müşahade ederek, bu esasa göre tanzim eylemiştir.

2. Komisyonumuz, mezkûr kanun teklifinin başlığını ve 1 nci maddesini gerekçesiyle birlikte benimsemiş bulunmaktadır.

Sadece, bu metnin 3 ncu bendine fark gözetilmesine sebep teşkil edemeyecek hususlar arasında «siyasi parti» mensubiyetinin de eklenmesi, açıklık bakımından, uygun sayılmıştır.

Hükümet tasarısının 1 nci maddesinde, işçi ve iş veren meslekî teşekküllerinin kuruluş şartları ve bunların amaçları hakkında yer alan ibarelerin eklenmesine komisyonumuzca lüzum görülmemiştir. Gerçekten, bu maddenin sevk edilmesinden maksat, işçi ve iş veren sendikalarıyla bunların aralarında kuracakları üst teşekküllerin temel gayesi ile temel niteliklerini açıklamaktan ibarettir. Bu temel gaye, en geniş anlamında; bir tarafta, işçilerle işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin yani maddi veya fikrî emek arz etmek suretiyle çalışan kimselerin ve diğer tarafta da, bunların arz ettikleri maddi veya fikrî emeği bir istihsal faktörü olarak kullanan kimselerin yani iş verenlerin kendi aralarında müşterek olan iktisadi, sosyal ve kültürel menfaatlerini korumak ve bunların aynı alanlardaki durumlarını geliştirmekten ibarettir. Bu teşekküllerin, her şeyden önce «meslekî» vasıfta olmaları, bu suretle teminat altına alınmış olmaktadır.

Bu teşekküllerin kurulmasının serbest ve ihtiyari oluşu, Anayasamızın 46 nci maddesinin 1 nci fıkrasının âmir hükmü olarak, bu meslekî teşekkülleri, Anayasamızın 122 nci maddesinde sözü geçen ve özel kanunla kurulması gereken kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ayıran başlıca vasıftır. Gerçekten, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına üye olmak - Odalarda olduğu gibi - o meslekin mensupları için mecburidir. Bu sebepten dolayı, bu hususun da bu maddede belirtilmesi zarureti vardır.

Nihayet, bu maddenin 3 ncu bendinde, bu teşekküllerin meslekîlik vasfını esas tutmanın tabii bir sonucu olan bir hüküm yer almaktadır. Bu hüküm, aynı zamanda, işçi sendikalizmi ile iş veren sendikalizminin, aslında birer bütün teşkil etmesi gerektiği hakikatinin bir başka ifadesi ve böyle bir bütünün kurulmasını kolaylaştıran bir hükümdür.

Bu arada, Hükümet tasarısının 3 ncu maddesinin 7 nci fıkrası hükmünün metinde tekrarına lüzum görülmediği de belirtilir. Gerçekten, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği gibi seçimle kazanılan vasıflar, bâzı istisnalar dışında fiilen bir iş ve meslek icrasını menetmediğine göre, bu

gibi vasıfların daha önce aynı kimsede mevcudolan işçi veya iş veren sıfatını ortadan kaldıramıyacağı âşikârdır.

3. Komisyonumuz, kanun teklifinin 2 nci maddesini esas itibariyle benimsemiştir.

Ancak komisyonumuz, işçi sendikalarına üye olmanın şartlarını tesbit ederken, teklifin 2 nci maddesinin 1 nci bendinde verilen târifi hukuki bakımdan fazla muğlâk bularak, bu konuda daha sarîh kıstasların, istihdamı doğuran akitlere atıfta bulunmak suretiyle tesbit edilebileceği neticesine varmıştır. Bu bakımdan, komisyonumuz, esas olarak zikredilmesi gereken akdin «hizmet akdi» olduğu kanaatinde ittifak eylemiştir. Bu vesile ile iş mevzuatında ve ezcümle, İş Kanununda bahsi geçen «iş akdi» ile «hizmet akdi» arasında hukuki mahiyet bakımından hiçbir fark olmadığına; İş Kanunu ile sair iş mevzuatının sadece, «hizmet akdi» ni bâzı belli alanlarda düzenlediklerine dikkati çekmeyi uygun görmekteyiz. Komisyonumuz, «hizmet akdi» nden gayri akitlere istinaden emek arz eden ve işçilerle bir arada mütalâa edilmesi demokratik Batı sendikacılığında mütadolan hizmet erbabını da bu maddenin şümülüne ithâl etmeyi uygun görmüştür. Bunlardan biri, hamallar gibi nakliye mukavelesine göre ve sırf bedenî hizmet arzı suretiyle çalışmayı meslek edinmiş olanlardır. Diğeri de, serbest yazarlar gibi neşir mukavelesine göre fikri hizmet arz etmeyi meslek edinmiş olanlardır. Bu akidlerin dışındaki akidlere göre çalışanların, daha ziyade esnaf ve sair vasıfta oldukları ve her halde Batılı demokratik anlamda işçi sendikacılığı hareketine dâhil edilemeyecekleri sonucuna varılmış; bâzı ufak istisnaları buraya ithâl etmenin ise, hukuki kıstas bulma bakımından imkânsız olduğu müşahede edilmiştir.

Bu maddenin, hizmet akdine göre işçi sıfatını taşıyanların maddi veya fikrî emek arzında bulunan kategorilerinin hepsini ve bu arada, esnaf yanında çalışanları da içine aldığı izahat vârededir.

Maddenin 1 nci bendinin 2 nci fıkrasında, işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin de aynı bendin 1 nci fıkrasına göre sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkına sahib olduklarından bahsedilmekle, bunların kuracakları sendikaların da işçi sendikası vasfında olacağı belirtilmiş olmaktadır.

Komisyonumuz, maddenin 2 nci bendinde, teklifin aynı bendindeki hükmü benimsemiş; ancak, hakikatte işçi vasfına sahip olmayan kimselerin işçi sendikacılığı hareketine nüfuz etmelerini önlemek için, bu bentte yer alan bir yıllık süreyi üç yıla çıkarmayı uygun görmüştür. Komisyonumuz, bu hükmün sevkindeki gerekçeye katıldığından, Hükümet tasarısının 3 nci maddesinin 3 nci fıkrası hükmünü reddetmiştir. Gerçekten, bu hüküm kabul edilmiş olsaydı, işçilik vasfını devamlı olarak kaybetmiş olmakla, kaza sigortasından veya ihtiyarlık sigortasından istifade eden işçiler, aslında sosyolojik anlamında işçi vasfında oldukları halde, sendikalara üye olamayacak ve bunların haklarının sendikalar vasıtasıyla korunması mümkün olamayacaktı.

Maddenin 3 nci bendi, teklifin aynı bendine tekabül etmektedir.

4. Komisyonumuz, bu kanun bakımından yani sendika kurma ve sendikalara üye olma bakımından, iş verenin tarifini verirken, teklifin 3 nci maddesini esas olarak almıştır.

Komisyonumuz, bu maddede, iş veren vekilini tarif ederken, - gazete genel yayın müdürleri gibi - aslında işçi vasfını haiz olup da iş vereni geniş yetkilerle - ve hattâ bâzı işçileri işten çıkarma yetkileriyle - temsil eden bâzı kimselerin iş veren vekili sayılmasını önlemek için, iş veren vekilinin, iş yerinin değil; fakat, bir bütün olarak işletmenin tamamını sevk ve idareye yetkili olması şartını koşmuştur. Bu suretle, «management» mefhumu ifade edilmek istenmiştir. Hukuki plânda kesin ve sarîh bir kıstas bu hususta bulmak çok zor olup, bu kıstas, mahkeme içtihatlarıyla ve değişen şartlara göre meydana çıkacaktır.

Maddenin 4 nci bendi, Hükümet tasarısının 3 nci maddesinin 4 nci bendinde yer alan ana fikre tekabül etmektedir. Ancak, komisyonumuz, tasarıda yer alan «ortaklık» halini kesin hukuki kıstaslara bağlamak suretiyle, bu yoldan sarı - sendikacılığa imkân verilmesini de önlemiş olmaktadır. Komisyonumuz, bu bende, ayrıca, Batı Almanya ve Fransa gibi demokratik Batı memleket-

lerinde gerek kamu sektöründe, gerek özel sektörle hızla gelişen emek/sermaye iş birliği müessesesinin memleketimizde de - bilhassa kamu sektöründe - süratle inkişaf etmeye namzet olması karşısında, işletmenin yönetim kurulunda ve benzeri kurullarında işçi temsilcisi olarak bulunmanın, o işçiye iş veren vasfını vermiyeceğini belirten bir hüküm ilâvesini faydalı mütalâa eylemiştir.

5. Komisyonumuz, 4 ncü madde için teklifin 4 ncü maddesini esas olarak almış ve bâzı redaksiyon düzeltmeleri yapmıştır. Bu vesileyle, 2 ve 3 ncü bentlerin, tekliften gayri, tasarıda da 3 ncü maddenin 5 ve 6 ncı fıkralarında yer aldığını belirtmek lâzımdır.

6. Komisyonumuz, tasarının 18 ncı maddesinde yer alan esasları ihtiva eden teklifin 5 ncı maddesini aynen kabul etmiştir. Bu vesileyle, tasarının 6 ncı maddesinin 3 ncü fıkrasında yer alan, değişik üye olma şekillerinin hepsinin bu metin muvacehesinde müteber olduğunu belirtmekte fayda görülmüştür.

7. Komisyonumuz, teklifin 6 ncı maddesini benimsemiştir.

8. Komisyonumuz, teklifin 7 ncı maddesini benimsemiştir. Bu vesileyle, bu maddede bahis konusu olan hakkın, alelittlak sendikalara üye olma hakkı olmayıp belli bir sendikaya üye olma ile ilgili bulunduğu belirtilir.

9. Komisyonumuz, teklifin 8 ncı maddesini benimsemiş bulunmaktadır.

10. Komisyonumuz, teklifin 9 ncü maddesini esas olarak almakla beraber, bu maddede, birlik, federasyon ve konfederasyonların kuruluşu için gerekli sayı kıstaslarını muhafazaya lüzum görmemiştir. Gerçekten, Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile ilgili olarak komisyonumuzca kabul edilen metinde, toplu iş sözleşmesi ve bunun neticesi olarak grev yapma hakkının sadece bir iş kolunda çoğunluğu temsil eden sendika veya federasyona ve bir iş yerinde de yine çoğunluğu temsil eden sendikaya bırakılmış olmasının, üst işçi teşekküllerinin dağılması ve merkezleşmesi için gerekli teşviki yeter ölçüde getirdiği muhakkaktır.

Komisyonumuz, teklifte iş kollarının tarifini yapacak olan tüzüğü metinde Yönetmelik olarak değiştirmiş ve böylelikle, bu husustaki mevzuatın kolaylıkla ve yeni gelişmeleri takibetmek suretiyle çıkarılması imkân dâhiline sokulmuştur. Komisyonumuz, ayrıca Milletlerarası Çalışma Teşki lâtındaki incelemelerin esasen böyle bir Yönetmeliğin yapılmasını çok kolaylaştırdığını düşünerek, bu Yönetmeliğin yapılması için Çalışma Bakanlığınca üniversitelerle ve odalarla iştisare edilmesi mecburiyetini kaldırmayı uygun görmüştür. Bu mecburiyetin kaldırılması, bu istişarenin yapılmaması gerektiği mânasına da gelmemektedir.

Hükümet tasarısının 2 ncı maddesi, bu alanda gayrikâfi görülmüştür. Gerçekten, bu metinde, sadece üst teşekküllerden bahsedilmekte ve birlik, federasyon ve konfederasyonun tarifi verilmektedir. Halbuki, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt mevzuatı bakımından bu tariflere ziyadesizle ihtiyaç olup esasen bu tâbirler ve bunların anlamları tatbikatta kâfi derecede yerleşmiş durumdadır.

11. Komisyonumuz, milletlerarası teşekküllere katılma konusunda teklifin 10 ncü maddesi yerine, tasarının 5 ncı maddesini esas olarak almayı uygun görmüştür. Teklifin 10 ncü maddesi, bu konudaki zaruri kontrolü, bir peşin kontrol olarak adli kaza içinde derpiş etmiştir. Ovsaki, Anayasanın 114 ncü maddesi muvacehesinde, bu konudaki katılma kararlarını iptal yetkisinin Hükümete bırakılmasında, bu konudaki idari kararların Danıştay murakabesine tabi tutulması tabii olduğundan, hiçbir mahzur mütalâa edilmemiş; bilâkis, kontrolün çabukluğu bakımından, idari kazanın normal usulleriyle yetkili olması daha uygun sayılmıştır.

Ancak, komisyonumuz bu gibi milletlerarası teşekküllerin taşımaları gereken kıstasları sadece insan hak ve hürriyetleri ve demokrasi ilkelerine bağlılık olarak görmemiş ve bu konuda maddeyi, Anayasamızın temel ilkelerinin tamamını kapsıyacak şekilde genişletmiştir.

12. Komisyonumuz teklifin 11 ncı maddesini benimsemiştir. Hükümet tasarısında kabul edilen, sendika kuruculuğunda Türk vatandaşı olma şartının aranmaması esası, komisyonumuzca uygun görülmemiş ve bu hak, Anayasanın 13 ncü maddesine istinaden sadece Türk vatandaşlarına tanınmıştır. Bu suretle, bu husus, milletlerarası anlaşmalarla düzenlenirken, mütetekabiliyet esasına gö-

re, müzakere imkânlarımız mahfuz tutulmuştur. Ayrıca, bu şartı koymamanın, milli güvenlik bakımından bâzı mahzurları olabileceği de hatırlanmıştır.

13. Komisyonumuz, teklifin 12 nci maddesini benimsemiş bulunmaktadır. Komisyonumuz, tasarının 8 nci maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan hükmün, dernekler hukukumuzun Medeni Kanunda yer alan temel esaslarına aykırı olduğunu ve beyanname vermekle kurulmuş olan bir sendikaya ve üst teşekküle, medeni hakları kullanma yetkisinin tanınmasının ancak ve ancak organlarının kurulmasına bağlanması tarzında bir hükmün, bu organların dahi kurulamaması gibi bir neticeye götürebileceğini müşahede ederek bu hükmü reddetmiştir.

Ayrıca, komisyonumuz, tasarının 13 nci maddesinde derpiş edildiği tarzda, teşekkül tüzüklerinin resmî makamlarca Resmî Gazetede yayınlaması usulünü de, hususi hukuka göre kurulan bu teşekküller için doğru bulmamıştır.

14. Komisyonumuz, 13 nci maddeyi, teklifin aynı maddesini esas alarak kaleme almıştır.

Bu vesileyle, komisyonumuzun tasarının 30 nci maddesinde yer alan ana fikre tamamiyle iştirak ettiğini belirtmek lâzımdır. Gerçekten, komisyon metninde «üye» den değil; fakat, «genel kurul üyesi» nden bahsedilmiştir. Meslekî teşekküllerin tüzüklerine göre genel kurul üyeleri, bizzat üyeler olabileceği gibi, şubeler tarafından seçilecek temsilciler de olabilir ve bu husus, gerek sendikalar, gerek üst teşekküller için vârittir.

15. Komisyonumuz, 14 nci madde için de teklifin aynı maddesini esas almayı uygun görmüştür. Esasen, tasarının 4 nci ve 10 nci maddeleri geniş ölçüde, teklifin bu maddesiyle tenazur halindedir.

Komisyonumuz, (e) bendini yeniden kaleme alarak, husumete ehliyetin ancak açılmış bir dâva dolayısıyla olabileceğini belirtmiştir.

Komisyonumuz, (i) bendindeki «üyeler» kelimesini de «işçiler» olarak değiştirmek suretiyle, bu teşekküllerin bu bentte bahis konusu tesisleri sadece kendi üyeleri için değil; fakat, Türk vatandaşları olsun veya olmasın, alelittlak işçiler için kurabileceğini belirtmiş olmaktadır. Bu suretle, işçi teşekküllerinin yabancı işçilerin de istifade edebileceği turistik tesisler kurması ve böylelikle, genel turizm dâvasına da hizmet etmeleri mümkün olacaktır. Bu ana fikir de, esas itibarıyla tasarıda mevcuttur.

Sendikaların ve bunların üst teşekküllerinin kendi faaliyetlerini yerine getirirken ihtiyaçları olan matbaa gibi tesislere sahip olmalarına komisyon metninin esasen cevaz verdiği ve bu itibarla, tasarının 10 nci maddesinde olduğu şekilde bu hususun tasrihine lüzum olmadığı bilhassa belirtilir.

16. Komisyonumuz, teklifin 15 nci maddesini, yeni iş kanunu tasarısı bakımından lüzum kalmadığından çıkarmayı uygun görmüştür.

17. Komisyonumuz, teklifin 16 nci maddesini 15 nci madde olarak benimsemiştir.

Bu husus esasen, tasarıda da derpiş edilmiştir.

18. Komisyonumuz, haşiv teşkil ettiği cihetle, teklifin 16 nci maddesini çıkarmayı uygun görmüştür.

19. Komisyonumuz, teklifin 18 nci maddesini 16 nci madde olarak benimsemiştir.

Aneak, teklifin 1 nci bendinde yer alan yasak, esasen seçimlerle ilgili kanunlarda mevcud olduğundan ve bu kanunlar seçiminde aday gösterme yetkisini sadece vatandaşlara ve siyasi partilere tanıdığından, aynı yasağın bu kanunda tekrar edilmesine lüzum görülmemiştir.

Komisyonumuz, 2 nci bendi aynen kabul etmiştir.

Komisyonumuz, 3 nci bendi, maksadına ulaşması gayrimümkün olduğu cihetle, çıkarmayı uygun görmüştür.

Komisyonumuz, 4 nci bendi, 3 nci bent olarak ve metne «alelittlak siyasi partilere girme veya girmeme» hususunun da bir tefrik sebebi olamayacağını belirterek tadilen kabul etmiştir.

Bu maddenin ana fikrinin tasarıda da mevcud olduğu belirtilir.

Bu vesileyle, eski 5018 sayılı Kanunda olduğu tarzda, sendikalar ve bunların üst teşekkülüyle ilgili olarak bir genel siyasi faaliyet yasağı koymanın Anayasaya aykırı olacağı hassaten belirtilir. Gerçekten, Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu Sözcüsü, Anayasanın bugünkü 46 nci madde-

sine tekabül eden tasarıdaki 45 nci maddesinin Temsilciler Meclisi Genel Kurulunda müzakeresi sırasında, «Son zamanlarda, milletlerarası anlaşma ve konferanslarda, sendikaların tam bir particilik veya siyasi iktidara karşı sınıf mücadelesi şeklinde olmaksızın - geniş mânasında siyasi sayılabilecek faaliyetlerinin müsamaha ile karşılanabileceği, genel görüş olarak kabul edilmiştir. Meselâ, bir sendikanın, icabında bir seçim zamanında hangi partiye temayül gösterdiğini ifade etmesi, sendikanın cezalandırılmasına sebeb olamaz» demek suretiyle, sendikalar ve bunların üst teşekkülleri için umumi bir siyasi faaliyet yasağının konamayacağını belirtmiştir. Ancak, yine aynı komisyon sözcüsünün izahatında, kanun koyucusunun, gelişmelere ve ihtiyaçlara göre, bu konuyu da düzenleyebileceği belirtilmiştir ki, bu metinde yapılan da, sendikaların ve bunların üst teşekküllerinin siyasi faaliyetlerinin bunların asli vasfı olan meslekilik yasfını ikinci plâna itmemesini sağlayıcı sarih yasakları koymaktan ibaret kalmıştır.

20. Komisyonumuz, teklifin 19 ncu maddesini 17 nci madde olarak kaleme almıştır.

Bu esaslar, tasarının, 3 ncü ve 7 nci maddelerinde de yer almaktadır.

21. Komisyonumuz, teklifin 20 nci maddesini, «infisah» şıkkını da eklemek suretiyle 18 nci madde olarak benimsemiştir.

22. Komisyonumuz, teklifin 21 nci maddesini 19 ncu madde olarak benimsemiştir. Bu husus da, tasarının 6 nci maddesinde yer almaktadır.

23. Komisyonumuz, teklifin 22 nci maddesini, bu maddeden istifade edecek olanların iş verene düşen sosyal sigorta primlerini de ödemesi gereğini eklemek suretiyle 20 nci madde olarak benimsemiştir.

Komisyonumuz, sendika liderlerini, bu şıkta, talepleri halinde münhal yer olmasa bile iş alma mecburiyetini iş verene yüklemeyi, özel teşebbüs serbestisiyle kabili telif görmemiş ve bu kaydı aynen muhafaza etmiştir.

24. Komisyonumuz, teklifin 23 ncü maddesini benimsemiş ve bir ikinci fıkra eklemek suretiyle 21 nci madde olarak kabul etmiştir. Bu ilâve ile, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu metninde yer alan ve Bakanlar Kuruluna toplu iş sözleşmelerini bâzı şartlarla teşmil etme yetkisini tanıyan hüküm gereği olarak Bakanlar Kurulunun bu yetkisini kullanabilmek için, âkîd taraf olan meslekî teşekkülün muvafakatini almaya mecbur olmadığı belirtilmiş olmaktadır.

25. — Komisyonumuz, teklifin 24 ncü maddesini esas itibariyle 22 nci madde olarak benimsemiştir. Komisyonumuz, bu maddeyi, Anayasanın lâfzına uygun bir şekilde kaleme almış ve dış yardım konusunda tasarının 4 ncü maddesinde yer alan ana fikirden hareket eden bir hüküm eklemiştir. Ayrıca, gelirler arasında sadece aidatın her nevi vergi ve rüsumdan muaf olduğuna dair de bir tadil yapılmıştır.

26. Komisyonumuz, teklifin 25 nci maddesini 23 ncü madde olarak kabul etmiş; ancak, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve lokavt Kanunu metninde derpiş edilen dayanışma aidatını metne ilâve etmiştir. Bundan başka, tasarının 17 nci maddesine uyularak, bu hususta yapacağı bütün masrafları sınır konulmaksızın iş verene ödemek bakımından işçi sendikasına mecburiyet yüklenmesi de uygun görülmüştür. Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve lokavt Kanununa göre bu maddenin uygulanması için gerekli şartların tevsikine medar olacak idari formaliteler zaten yerine getirileceğinden, teklifin 4 ncü bendi çıkarılmıştır.

27. Komisyonumuz, teklifin 26 nci maddesini 24 ncü madde olarak kaleme almıştır.

28. Komisyonumuz, teklifin 27 nci maddesini 25 nci madde olarak kaleme almıştır.

29. Komisyonumuz, teklifin 28 nci maddesini 26 nci madde olarak ve sadece idareci ve temsilcilere hasrederek benimsemiş ve her hangi bir tereddüdü önlemek maksadiyle, metne bir son fıkra eklemeyi uygun görmüştür.

30. Komisyonumuz, teklifin 29 ncu maddesini 27 nci madde olarak ve tasarının 29 ncu maddesindeki esaslara uymak suretiyle yeniden kaleme almıştır. Bu suretle, mal bildirimleri denetçilere değil; fakat, doğrudan doğruya notere tevdi edilecektir.

31. Komisyonumuz, tasarının 16 nci maddesini 28 nci madde olarak benimsemiştir.

32. Komisyonumuz, tasarının 19 ncu maddesini 29 ncu madde olarak benimsemiştir.

Komisyonumuz metninin 28 ve 29 ncu maddeleri, Çalışma Bakanlığının teftiş yetkisini, birçok demokratik memleketlerdekinden daha hafif bir tarzda ve bu Bakanlığa sendikaların ve üst teşekküllerinin merkez, şube ve müesseselerine girmek suretiyle teftiş yapma imkânını tanımlayarak düzenlemiş bulunmaktadır.

Maliye Bakanlığının kanunlardan doğan teftiş ve murakabe yetkileri pek tabii olarak saklıdır.

Bu vesileyle, Cemiyetler Kanununun 29 ncu maddesinin değiştirilmesi maksadıyla verilmiş olan kanun teklifinin, sendika hürriyetinin tam ve kâmil bir şekilde teessüsü için bir an önce çıkarılması zarureti üzerinde, komisyonumuz ittifaka varmış bulunmaktadır.

33. Komisyonumuz, teklifin 30 ncu maddesini 30 ncu madde olarak kabul etmiştir.

Komisyonumuz, 1 nci bendi tasarının 33 ncu maddesindeki esaslara göre ve bu konuda asliye ceza mahkemelerini yetkilendirerek tadil etmeyi uygun görmüştür. Ancak, teklifin aynı bendinin son cümlesi bu metinde de muhafaza edilmek suretiyle sendikaların ve üst teşekküllerinin gerekli şartları yerine getirmesi takdirinde müşkülâta uğramamaları da sağlanmıştır.

2 nci bent, teklifin 18 ncu maddesinin 5 nci bendindeki ana fikre uyularak kaleme alınmıştır.

3 ncu bent, tasarının 35 ncu maddesindeki ana fikre uyularak kaleme alınmıştır.

4 ncu bent ise, teklifin 2 nci bendinin tafsilen ve tadilen kaleme alınması ve ayrıca, Adalet Bakanlığının izin vermesi zorunluğunun kaldırılması suretiyle yeniden kaleme alınmıştır. Bu bende göre, mahkeme, mahkûmiyet kararını verirken, hangi suçların bu bentteki tavsife uyacağını da belirtecektir. Bu suretle, Anayasanın bu hükümlerinin tatbiki, bu alanda da tam bir kazai teminat altında yürütülmüş olacaktır.

5 nci bent, komisyonumuzca benimsenmiştir.

6 nci bent ise, 2 nci fıkranın son cümlesi mahzurlu görüldüğünden, bu cümlenin çıkartılması suretiyle benimsenmiştir.

3 ncu bent, artık bu hususlarda ceza mahkemeleri yetkili kılındığından, haşiv haline gelmiş ve çıkarılmıştır.

7 nci bent ise, ceza hükümleri arasına 31 ncu maddeye intikal ettirilerek çıkarılmıştır.

34. Komisyonumuz, teklifin 31 ncu maddesini aynı numara ile ele almış ve tasarının ceza maddeleriyle karşılaştırmak suretiyle yeni baştan kaleme almıştır.

35. Komisyonumuz, teklifin 32 ncu maddesini aynı numara ile ele almıştır. Bu maddenin 1 nci bendi haşiv olduğundan ve 3 ncu bendi de, daha önce işçi niteliğinde olmayan kamu hizmeti görevlileri için gerekli tarifler verilmiş olduğundan çıkarılmıştır.

36. Komisyonumuz, teklifin 34 ncu maddesini 33 ncu madde olarak ele almış ve basım meslekinde çalışanlarla Deniz İş Kanununa tabi olanlar da artık bu kanunun kapsamına girdiklerinden, 5953 ve 6379 sayılı kanunlarda 5018 sayılı Kanuna yapılan atıfları da ilga etmeyi uygun görmüştür.

37. Komisyonumuz, tasarının geçici maddesinin 2 nci fıkrasını, 1 nci geçici madde olarak benimsiyerek kaleme almıştır.

38. Komisyonumuz, teklifin 33 ncu maddesini 34 ncu madde olarak ele almış ve 1 nci bentteki altı ay kaydını kaldırarak kanunun yürürlük tarihini Resmî Gazetede yayım tarihi olarak tesbit eylemiştir. Ayrıca, bu kanunda söz konusu yönetmeliğin de bir ay içinde yürürlüğe konulması mecburiyeti vaz'olunmuştur.

39. Komisyonumuz, esasen tatbik edilen bir husus olduğundan, teklifin 35 ncu maddesini çıkarmıştır.

40. Komisyonumuz, teklifin 36 ncu maddesini 35 ncu madde olarak aynen kabul etmiştir.

41. Komisyonumuz, tasarının 9, 11, 14, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31 ve 32 ncu maddelerini, dernekler hukukunun genel kaidelerini tekrarladıkları cihetle, metne ithal etmeye lüzum görmemiştir.

42. Komisyonumuz değiştirilişinin, kamu gelirlerini azaltıcı bir mahiyet taşıyan 12 nci maddesinin 2 nci bendi ve 22 nci maddesinin 4 ncü bendinin, genel kurulun 1 nci toplantı yılının 7 Eylül 1962 günkü 113 ncü Birleşiminde alınan karara uygun olarak Plân Komisyonunca görüşülmesini teminen, teklif ve tasarı, bu komisyona havale edilmek üzere, Yüksek Başkanlığa sunulur.

43. Komisyonumuz, esas komisyon sıfatıyla, teklif ve tasarı hakkındaki değiştirilişinin Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesini teklif eyler.

Geçici Komisyon

Başkanı İzmir Ş. Bakışık	Başkanvekili İzmir Bâzi maddelerine muhalifim. S. Kaygan	Sözcü İstanbul C. Kırcı	Kâtip Balıkesir K. Bulut (İmzada hazır bulunamadı.)
Adana Bâzi maddelerinde Söz hakkım mahfuzdur. İ. Tekin	Afyon K. H. N. Bâki	Artvin S. Eminoęaoęlu	Çanakkale B. Arat
Elâzığ Bâzi maddelerine muhalifim N. Güray	İstanbul Söz hakkım mahfuzdur. İ. H. Tekinel	İzmir Bâzi maddelerine muhalifim A. N. Erdem	İzmir M. Uyar
Malatya A. Akşit	Malatya M. Delikaya	Maraş H. F. Evliya	Urfa C. Öncel
	Zonguldak M. A. Pestilci	Zonguldak Y. Z. Yücebilgin	

Plân Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Plân Komisyonu

Esas No. 2/286 - 1/382

Karar No. 52

29. 3. 1963

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Komisyonumuza havale edilmiş bulunan, «Bursa Milletvekili İbrahim Öktem ve 3 arkadaşının Sendikalar Kanunu teklifi» ile Geçici Komisyonca bu teklif ile tevhid edilmiş bulunan, «İşçi ve iş veren sendikaları kanun tasarısı» ve Geçici Komisyon raporu Çalışma Bakanı, Maliye Bakanlığı ve Plânlama Dairesi temsilcileri de hazır olduğu halde tetkik ve müzakere edildi;

Geçici Komisyon raporunda, Plân Komisyonu nun tasarısındaki kamu gelirlerini azaltır mahiyet-teki maddeler hakkında görüşünün alınması ileri sürülmektedir.

İlknazarda Komisyonumuz kanun tasarısının tamamı üzerinde tasarrufta bulunmak veya Geçici Komisyonun görüşü veçhile muayyen akçalı maddelere munhasır görüş dermeyan etmek şıklarından birini kabul durumundadır.

Filhakika, Millet Meclisinin 1 nci toplantı yılının 7 Eylül 1962 günü 113 ncü Birleşiminde kanun teklifinin bir geçici komisyonda, daha sonra akçalı maddesinin Bütçe Komisyonunda görüşülmesine karar verilmiştir. Aneak; bu kararın verilmesinden sonra kabul buyurulan 77 sayılı Kanun ile Bütçe Komisyonu Plân Komisyonu olmak vasfını da deruhde etmiştir. 77 sayılı Kanun hükümlerince Komisyonumuz kendisine havale edilen teklif ve tasarıların uzun vâdeli plâna uygunluğunu tetkik ile mükelleftir. Mezkûr Kanunun 3 ncü maddesinin 3 ncü bendinde plânla alâkalı olmıyan teklif ve tasarıların kamu gelirlerini azaltan veya artıran mahiyetleri itibariyle tetkika vazifelendirilmiştir.

Zikrettiğimiz kanun hükümleri muvacehesinde Komisyonumuza tevdi edilen kanun tasarısının tümü itibariyle uzun vâdeli plân ile olan ilgisi bâriz bir keyfiyet olarak mütalâa edilmiştir. Nitekim Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının üçüncü bölümünü meydana getiren, «Toplumun Temel kuruluşu» kısmında, «İş ve işçi meseleleri» doğrudan doğruya ele alınmış sendikacılığımızın bugünkü durumu ve meseleleri üzerinde prensipler vaz'olunmuştur. Kalkınma hedeflerinin tahakkuku bakımından plânda derpiş olunan prensiplere bu kanun tasarısında yer verilmesi şarttır. Başka bir ifade ile kanun tasarısının tümünün plâna uygun olması zaruridir.

Mâruz mucip sebepler muvacehesinde Komisyonumuz bu kanun tasarısının tümünü tetkik etmeye yetkili olduğu kanaatine varmıştır.

Tasarının tümü üzerinde yapılan müzakerelerden sonra Geçici Komisyon metni esas tutularak maddelerin müzakeresine geçilmiştir :

1 ve 2 nci maddeler aynen kabul edilmiştir.

3 ncü madde: Âdi Şirket Borçlar Kanunumuzun mahsus bölümünde tedvin edilmiştir. Bu şirket kanun hükmü ile umuma açık sayılamaz, iştirakin ortakların rızasına bağlı olması esastır. Bu sebeple tezatları ve yanlış anlamayı önlemek için Geçici Komisyonun 3 ncü maddesinin 4 ncü bendinin 1 nci ve 2 nci fıkrası yerine Hükümet tasarısının 3 ncü maddesinin 4 ncü bendi ikame edilmiş ve bendin son fıkrasındaki, «İşçi temsilcisi» teriminin yanlış anlamalara sebeb olacağı düşüncesiyle, «İşçi sıfatıyla görevli bulunanlar» ibaresi ile değiştirilmiştir.

4 ncü madde: Maddenin 1 nci bendinin (e) fıkrasındaki «Hakem kurulları» tâbiri umumî olup bu mefhum içerisine Usul Kanunu tahkim hükümleri de gireceği için bunun yerine, «İl ve yüksek hakem kurulları» tâbirinin konulması da ha uygun olduğundan madde değiştirilmiştir.

5 nci madde: Maddenin 2 nolu bendinde 16 ya aşından küçük olanların oy kullanamayacağı tasrih edilmişse de bunun neticesi olarak seçilemeyeceklerinin de tasrihi icabettiğinden maddeye bu hüküm eklenmiştir.

6 ncı 7 nci ve 8 nci maddeler aynen kabul olunmuştur.

9 neu madde: Maddenin 1 nci bendinin 2 nci fıkrasındaki işçi niteliğinde olmyanların işçilerle müşterek sendika kurmaları tabii oldukları statü farkları dolayısıyla mahzurlu görüldüğünden bu kısım metinden çıkarılmıştır.

Plânda kuvvetli ve büyük sendika teşkili hedef olduğu halde 2 nci bent ile buna aykırı bir yön gözetildiğinden ve 3 ncu bentte de tahdidi mahiyetteki hususlar yer aldığından bu bendin de maddeden çıkarılması lüzumlu görülmüştür. Böylece 2 ve 3 ncu bentler kaldırılmış tasarının 2 nci maddesi sarahat bakımından değiştirilerek ifade ve kapsadığı mâna daha uygun bulunduğundan bu maddeye 2 nci bent olarak ilâve edilmiş, bölüm başlığı da, «Sendika ve üst teşekküller» şeklinde değiştirilmiştir.

10 neu madde: İşçi niteliğini haiz olmyan kamu kıymeti görevlilerinin kurdukları teşekküllerin milletlerarası teşekküllere katılamıyacaklarına dair maddede sarih bir hüküm bulunmadığından bu maksadı ifade gayesiyle maddeye üçüncü fıkra ilâve edilmiştir.

11 nci madde: Maddenin 2 nci bendi redaksiyon bakımından, «Birlik, federasyon ve konfederasyon» tâbirleri yerine, «Sendika üst teşekkülleri» tâbiri konarak değiştirilmiştir.

12 nci madde: Vergileri ilgilendiren hükümlerin ve istisnalarının bizzat vergi kanunlarında derpiş edilmesi plân hedefleri icabı olduğundan bu maddenin 2 nci bendinin sonunda bulunan, «Bu tevzi resme tabi değildir» cümlesiyle konulmuş olan muafiyet hükmü kaldırılmıştır. Keza bu maddenin 6 nci bendi 11 nci maddenin gerekçesinde belirtilen redaksiyona tabi tutulmuştur.

13 ncu madde: Bu madde 11 nci maddenin gerekçesinde belirtilen redaksiyona tabi tutulmuştur.

14 ncu madde: Aynen kabul edilmiştir.

15 nci madde: Maddenin daha iyi anlaşılması gayesiyle bir şey katmaksızın redaksiyon yapılmıştır.

16 nci madde: Aynen kabul edilmiştir.

17 nci madde: Maddenin 2 nci bendinin sonunda bulunan, «veya» kelimesi fazla görülerek kaldırılmış, 3 ncu bent 2 nci bende 2 nci fıkra olarak bağlanmış ve 4 numaralı bent de 3 numara olarak değiştirilmiştir.

18 nci madde: Aynen kabul edilmiştir.

19 neu madde: Aynen kabul edilmiştir.

20 nci madde: Maddenin 1 nci bendinin 2 nci fıkrasında; sendika yönetim kurullarında görev alarak işinden ayrılan işçilerin bu görevlerinin sona ermesiyle tekrar işe girmek için talebedebilecekleri zamanı tâyin eden 5 yıllık müddet çok uzun bir süre olarak mütalâa edildiğinden 2 yıla indirilmiştir.

21 nci madde: Gerek umumi hükümler ve gerekse bu kanundaki diğer hükümler, bu maddenin gayesini sağladığından madde tasarıdan çıkarılmıştır.

22 nci madde: Maddenin 1 nci bendinin (b) fıkrası 15 nci maddede yapılan değişikliğe müte nazır olarak, «15 nci madde hükmü saklı kalmak şartıyla girilen çeşitli faaliyetlerin sağlayacakları meblâğlar», şeklinde değiştirilmiş, keza (c) fıkrasının sonundaki, «ve» kelimesi fazla görüldüğünden, 4 ncu bentteki muafiyet hükümleri de plân hedeflerindeki; vergilere ait hükümler ve muafiyetlerinin bizzat kendi kanunlarında derpiş edileceği kaidesine uymadığından, çıkarılmış ve madde 21 nci madde olarak kabul olunmuştur.

23 ncu, 24 ncu, 25 nci ve 26 nci maddeler çıkarılan 21 nci madde dolayısıyla 22, 23, 24 ve 25 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

27 nci: Maddede; mal bildiriminde bulunacaklardan, «çocuklarının» tâbiri maksat hilâfına reşit olanları da kapsadığından «velâyetleri altındaki çocuklarının» şeklinde değiştirilmiş ve madde 26 nci madde olarak kabul edilmiştir.

28 nci 29 neu ve 30 neu maddeler 27, 28 ve 29 neu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

31 nci madde : Bu maddede mevcut madde, bent ve fıkra numaraları tasarının daha evvelki

maddelerinde yapılan çıkarma ve tadil işlemleri sebebiyle değiştirilmiş ve 30 neu madde olarak kabul olunmuştur.

32 nei madde : Madde tasarıda yapılan değişikliklere mütenazır olarak değiştirilmiş ve 31 nei madde olarak kabul olunmuştur.

33 neü madde : Madde numarası 32 olarak değiştirilerek aynen kabul edilmiştir.

Tasarıda birden fazla geçici madde olmadığından numarası kaldırılmış ve metnin de geçen 27 nei madde 26 nei madde olarak düzeltilerek kabul edilmiştir.

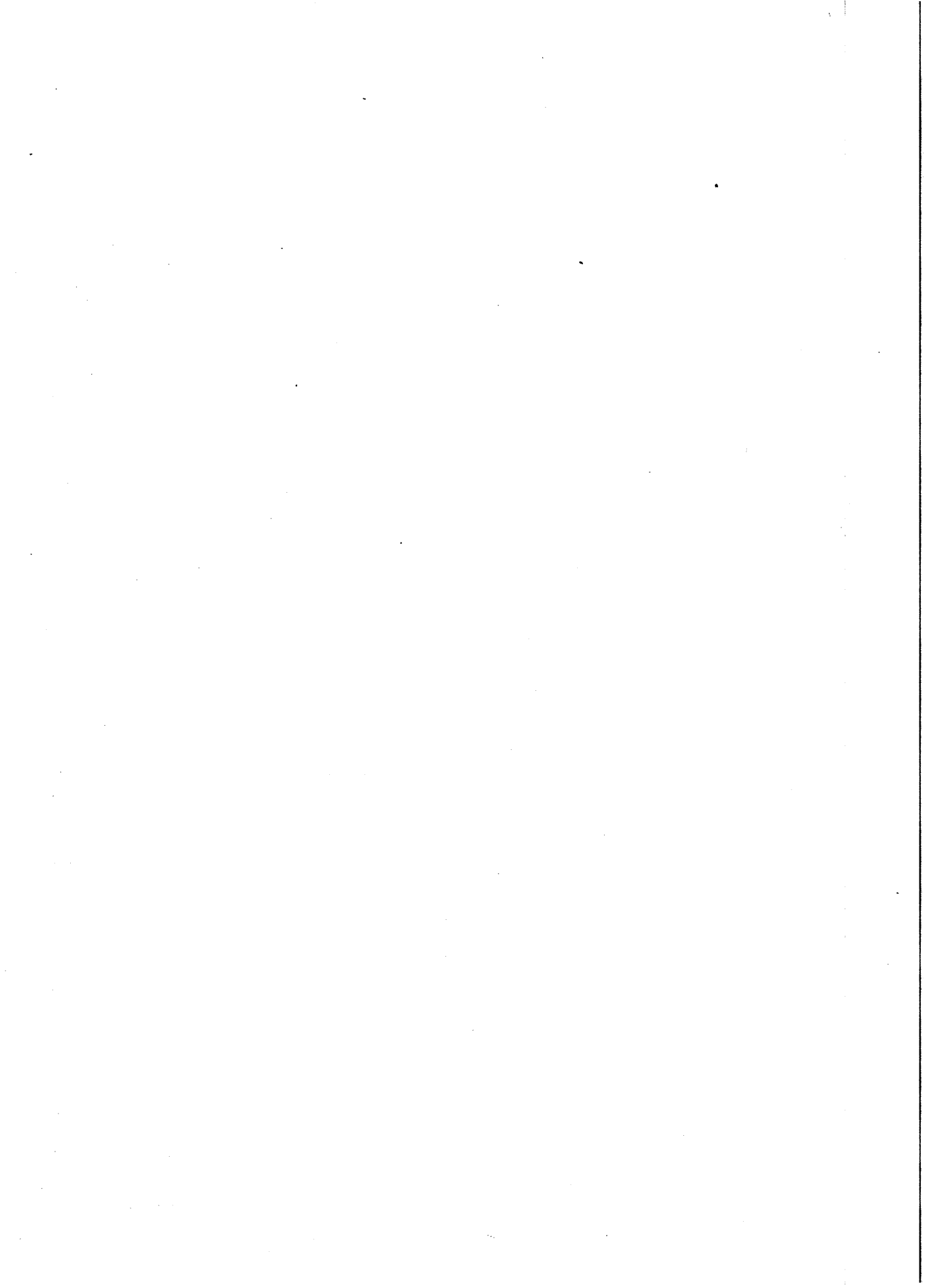
34 neü madde : 9 neu maddedeki kaldırılan hükümlerle ilgili olması dolayısıyla 2 nei bent kaldırılmış aynı sebeple tadil edilen 3 neü bent 2 nei bent ve madde numarası da 33 neü madde olarak kabul edilmiştir.

35 nei madde : Madde numarası 34 olarak değiştirilmiş ve aynen kabul edilmiştir.

Müstaceliyetine binaen öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Hatay <i>Ş. İnal</i>	Başkan V. Balıkesir <i>F. İslimyeli</i>	Sözcü Ordu <i>A. H. Onat</i>	Bu Rapor Sözcüsü Aydın <i>O. Apaydın</i>
Kâtip Yozgat <i>V. Uyar</i>	Aydın Söz hakkım mahfuzdur <i>İ. Sezgin</i>	Balıkesir A. A. Bolak İmzada bulunamadı	Çanakkale <i>Ş. İnan</i>
Diyarbakır <i>R. İskenderoğlu</i>	Gümüşane Söz hakkım mahfuzdur <i>S. Savacı</i>	İstanbul <i>A. Oğuz</i>	İzmir <i>N. Mirkelâmoğlu</i>
Kastamonu <i>S. Keskin</i>	Kırşehir <i>A. Bilgin</i>	Konya Söz hakkım mahfuz olmak üzere <i>İ. Baran</i>	Mardin <i>Ş. Aysan</i>
Siirt Söz hakkım mahfuz <i>A. Yaşa</i>	Sinop <i>M. Alicanoğlu</i>	Trabzon <i>A. Şener</i>	

BURSA MİLLETVEKİLİ İBRAHİM ÖKTEM
VE ÜÇ ARKADAŞININ TEKLİFİ

Sendikalar Kanunu

İşçi ve işveren meslekî teşekkülleri

MADDE 1. — 1. Sendika, birlik federasyon ve konfederasyonlar, bu kanuna göre işçi ve iş veren sayılan kimselerin, müşterek iktisadi, sosyal ve kültürel menfaatlerini korumak ve iktisadi, sosyal ve kültürel durumlarını geliştirmek için kurdukları meslekî teşekküllerdir.

2. Yukardaki bentte zikredilen meslekî teşekküllerin kurulması serbest ve ihtiyaridir.

3. Bu teşekküllerin kuruculuğunda, üyeliğinde, teşekküllerde vazifelere seçilmekte veya vazifelerde kullanılmakta ve teşekkül hizmetlerinden istifade cins, aile, ırk, renk, din, mezhep, inanç ve siyasi kanaat farkı güdülemez.

İşçi sendikası üyeliği

MADDE 2. — 1. 4 ncü maddedeki istisnalar mahfuz kalmak üzere, kamu sektörü ve özel sektördeki bütür iktisadi, sosyal, kültürel ve sair teşebbüs ve müesseseler, Devlet, mahallî idareler ve muhtarlık hizmetlerinde, hamallık, müvezzilik ve ev hizmetlerinde istihdam edilen ve geçimleri esas itibarıyla maddi veya fikrî emek karşılığında bir gelire bağlı olan kimseler bu kanun bakımından işçi sayılırlar. Bu kanuna göre işçi sayılan kimseler; işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

2. Yukardaki bende göre, bu kanun bakımından işçi sayılan bir kimse, istihdam keyfiyeti her hangi bir sebeple ortadan kalksa bile, yukardaki tarife uygun her hangi bir işi daha önce muhtelif zamanlarda bir yıl müddetle ifa etmişse, bu kanunla işçi sayılan kimselere bahşedilen bütün haklardan faydalanır.

3. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim görevleri ile denetleme ve işçileri ve işçi teşekküllerini temsil görevlerinde vazife alanlar bu kanuna göre işçi sıfatını muhafaza ederler.

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Sendikalar Kanunu

İşçi ve iş veren meslekî teşekkülleri

MADDE 1. — 1. Sendika, birlik federasyon ve konfederasyonlar, bu kanuna göre işçi sayılanlarla işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin ve iş verenlerin, müşterek iktisadi, sosyal ve kültürel menfaatlerini korumak ve iktisadi, sosyal ve kültürel durumlarını geliştirmek için kurdukları meslekî teşekküllerdir.

2. Yukardaki bentte zikredilen meslekî teşekküllerin kurulması serbest ve ihtiyaridir.

3. Bu teşekküllerin kuruculuğunda, üyeliğinde, teşekküldeki görevlere seçilmekte veya görevlerde kullanılmakta ve teşekkül hizmetlerinden istifadede cins, aile, ırk, renk, dil, din, mezhep, inanç, siyasi kanaat ve siyasi parti farkı gözetilemez.

İşçi Sendikası üyeliği

MADDE 2. — 1. Hizmet akdine göre çalıştırılan kimseler, nakliye mukavelesine göre ve sırf bedenî hizmet arzı suretiyle çalıştırılmayı meslek edinmiş olanlar ve neşir mukavelesine göre çalıştırılmayı meslek edinmiş olanlar, bu kanun bakımından işçi sayılırlar. Bu kanuna göre işçi sayılan kimseler, işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlileri, bu bent gereğince sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkına sahiptirler.

2. Yukardaki bentte sayılan kimseler, çalışma durumu her hangi bir sebeple ortadan kalksa bile, söz konusu bentteki târiflere uygun her hangi bir iş veya mesleki daha önce değişik zamanlarda da olsa en az üç yıl süre ile yapmışlarsa, bu kanuna göre işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

3. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim ve denetim işlerinde görev alanlar, bu kanuna göre işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

PLÂN KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Sendikalar Kanunu

İşçi ve iş veren meslekî teşekkülleri

MADDE 1. — Geçici Komisyonun 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

İşçi Sendikası üyeliği

MADDE 2. — Geçici Komisyonun 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teklif

İş veren sendikası üyeliği

MADDE 3. — 1. 2 nci maddeye göre işçi sayılan kimseleri çalıştıran gerçek ve tüzel kişilere bu kanun bakımından iş veren denir. Bu kanuna göre iş veren sayılan kimseler, iş veren sendikası kurmak ve iş veren sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

2. İş veren sayılan gerçek ve tüzel kişileri işçiler muvacehesinde temsil durumunda olan şahıslara iş veren vekili denir. İş veren vekilleri, bu kanun bakımından iş veren sayılırlar. Her iş kolunda kimlerin iş veren vekili olduğu, tüzükle gösterilir.

3. İş veren teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim görevleri ile denetleme ve iş verenleri ve iş veren teşekküllerini temsil görevlerinde vazife alanlar iş veren sıfatını muhafaza ederler.

Sendikalara üye olamayacak kimseler

MADDE 4. — 1. Devlet veya Hükümeti temsil yetkisine sahip şahıslar, askerî şahıslar, gümrük, emniyet ve beledî itfaiye hizmetleri mensupları, 24 ncu maddenin 2 nci bendinde zikre-

Geçici Ko.

İş veren sendikası üyeliği

MADDE 3. — 1. 2 nci maddeye göre işçi sendikası kurmak ve bu sendikalara üye olmak hakkına sahip kimseleri çalıştıran gerçek ve tüzel kişilere bu kanun bakımından iş veren denir.

Bu kanuna göre iş veren sayılan gerçek ve tüzel kişiler, iş veren sendikası kurmak ve iş veren sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

2. İş veren sayılan gerçek veya tüzel kişiler adına işletmenin bütününe sevk ve idareye yetkili olanlar, bu kanun bakımından iş veren vekilidirler. İş veren vekilleri bu kanun bakımından iş veren sayılırlar.

3. İş veren teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim ve denetim işlerinde görev alanlar, bu kanuna göre iş veren sendikası kurmak ve iş veren sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

4. 2 nci maddede zikredilen kimselerden, anonim şirketlerde her hangi bir suretle imtiyazlı olan hisseler dışındaki hisselerle sahip olup 2 nci bent gereğince iş veren vekili sayılmıyanlar veya kendi aralarında kooperatif şirket kuranlar, iş veren sıfatını almış sayılmazlar.

2 nci maddede zikredilen kimselerden olup 2 nci bent gereğince iş veren vekili sayılmıyanlardan iş veren ile, adî şirket mukavelesine göre, çalıştıkları iş yerindeki faaliyetle ilgili olarak ortaklık münasebeti kurmuş olanlar, bu adî şirket mukavelesi o iş yerinde çalışan herkese açık ise, iş veren sıfatını almış sayılmazlar.

2 nci maddede zikredilen kimselerden, mevzuat veya toplu iş sözleşmesi gereğince bir işletmenin yönetim kurullarında veya benzeri kurullarda işçi temsilcisi sıfatıyla bulunanlar, iş veren sıfatını almış sayılmazlar.

Sendikalara üye olamayacak kimseler

MADDE 4. — 1. a) Devlet veya Hükümeti temsil yetkisine sahibolan memurlar;
b) Askerî şahıslar;
c) Kanuna göre silâh taşımaya veya zor

Plân Ko.

İş veren sendikası üyeliği

MADDE 3. — 1. 2 nci maddeye göre işçi sendikası kurmak ve sendikalara üye olmak hakkına sahip kimseleri çalıştıran gerçek ve tüzel kişilere bu kanun bakımından iş veren denir.

Bu kanuna göre iş veren sayılan gerçek ve tüzel kişiler, iş veren sendikası kurmak ve iş veren sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

2. İş veren sayılan gerçek veya tüzel kişiler adına işletmenin bütününe sevk ve idareye yetkili olanlar, bu kanun bakımından iş veren vekilidirler. İş veren vekilleri bu kanun bakımından iş veren sayılırlar.

3. İş veren teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim ve denetim işlerinde görev alanlar, bu kanuna göre iş veren sendikası kurmak ve iş veren sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

4. İş verenlerle çeşitli sebeplerle ortak durumuna geçmekle beraber, fiilen aynı iş yerinde veya diğer iş yerlerinde işçi olarak çalışanların işçilik sıfatlarına hanel gelmez. Şu kadar ki; o iş yerlerindeki ortaklık imkânının bütün işçilere açık olması ve bu şartların bütün işçiler tarafından kolaylıkla yerine getirilebilecek nitelikte bulunması şarttır.

2 nci maddede zikredilen kimselerden, mevzuat veya toplu iş sözleşmesi gereğince bir işletmenin yönetim kurullarında veya benzeri kurullarda işçi sıfatıyla görevli bulunanlar, iş veren sıfatını almış sayılmazlar.

Sendikalara üye olamayacak kimseler

MADDE 4. — 1. a) Devlet veya Hükümeti temsil yetkisine sahip olan memurlar;

b) Askerî şahıslar;

c) Kanuna göre silâh taşımaya veya zor

dilen idare, teşekkül, müessese ve bankalarda çalışan müfettişler ile umum müdür yardımcısı veya buna muadil ve üst kademelerdeki vazifelerde çalışanlar, hâkimler ve savcılar, Dışişleri Bakanlığı memurları ile dış misyonlarda çalışan memurlar, Maliye müfettiş ve hesap uzmanları ile bunların yardımcıları ve din ve ibadet işlerinde ve mâbetlerde hizmet görenler; işçi ve iş veren sendikası kuramaz ve işçi ve iş veren sendikalarına üye olamazlar.

2. Askerliği meslek ittihaz etmemiş bulunan askerî şahısların bu kanuna göre haiz oldukları hak ve vecibeler, silâh altında buldukları müddet içinde tâlike uğrar. Ancak, bu bent hükmü, bu gibi şahısların üyesi buldukları sendikalara aidat ödemelerini ve 14 ncü maddenin 1 nei bendinin (g) fıkrasında zikri geçen yardımlaşma sandıklarına ödemede bulunmalarını engellemez.

3. Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Kumandanlığına bağlı iş yerlerinde çalışan ve askerlik mükellefiyeti ifa etmiyen işçiler bu kanunun tatbikatı bakımından askerî şahıs sayılamazlar.

Üyelğin iktisabı

MADDE 5. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere üye olmak ihtiyaridir. Üye olmak yazılı müracata bağlıdır.

2. İşçi sendikalarına üye olmak hakkının kullanılması için bu kanuna göre işçi sıfatını taşıyan kimsenin onaltı yaşını doldurması gerekir; onaltı yaşından küçük olanlar, kanuni temsilcilerinin yazılı muvafakatiyle üye olabilirler. Ancak, onaltı yaşından küçük olanlar, sendika genel kurulunda oy kullanamazlar.

Üyelikten ayrılma

MADDE 6. — 1. Her üyenin, istediği zaman, üyesi bulunduğu meslekî teşekkülden çekilmeye hakkı vardır. Çekilme yazı ile olur.

kullanmaya yetkili kamu hizmeti görevlileri;

d) 22 nci maddenin 2 nei bendinde zikredilen idare, teşekkül, müessese ve bankalarda çalışan müfettişler ve kontrolörler ile umum müdür yardımcısı veya buna eşit ve üst kademelerdeki idari görevlerde çalışanlar;

e) Hakem kurulları haric olmak üzere, yargı organlarında çalışanlar;

f) Dışişleri Bakanlığı memurları ile dış misyonlarda çalışan memur ve müstahdemler;

g) Maliye hesap uzmanları ile bunların yardımcıları;

h) Din ve ibadet işlerinde ve mâbetlerde hizmet görenler işçi ve iş veren sendikası kuramaz; işçi ve iş veren sendikalarına üye olamazlar.

2. Askerliği meslek edinmemiş bulunan askerî şahısların bu kanuna göre haiz oldukları hak ve yükümler, silâh altında buldukları süre içinde askıda kalır. Ancak, bu bent hükmü, bu gibi şahısların üyesi buldukları sendikalara aidat ödemelerini ve 14 ncü maddenin 1 nei bendinin (g) fıkrasında zikri geçen yardımlaşma sandıklarına ödemede bulunmalarını engellemez.

3. Millî Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığına bağlı iş yerlerinde çalışan ve askerlik yükümünü yerine getirmiyen işçiler, bu kanunun uygulanması bakımından askerî şahıs sayılmazlar.

Üyelğin kazanılması

MADDE 5. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere üye olmak ihtiyaridir. Üye olmak yazılı müracata bağlıdır.

2. İşçi sendikalarına üye olmak hakkının kullanılabilmesi için bu kanuna göre işçi sıfatını taşıyan kimsenin onaltı yaşını doldurması gerekir; onaltı yaşından küçük olanlar, kanuni temsilcilerinin yazılı muvafakatiyle üye olabilirler. Ancak, onaltı yaşından küçük olanlar, sendika genel kurulunda oy kullanamazlar.

Üyelikten ayrılma

MADDE 6. — 1. Her üyenin, istediği zaman, üyesi bulunduğu meslekî teşekkülden çekilmeye hakkı vardır. Çekilme yazı ile olur.

Plân Ko.

kullanmaya yetkili kamu hizmeti görevlileri;

d) 22 nci maddenin 2 nci bendinde zikredilen idare, teşekkül, müessese ve bankalarda çalışan müfettişler ve kontrolörler ile umum müdür yardımcısı veya buna eşit ve üst kademe-lerdeki idari görevlerde çalışanlar;

e) İl ve yüksek hakem kurulları haric olmak üzere, yargı organlarında çalışanlar;

f) Dışişleri Bakanlığı memurları ile dış misyonlarda çalışan memur ve müstahdemler;

g) Maliye hesap uzmanları ile bunların yardımcıları;

h) Din ve ibadet işlerinde ve mâbetlerde hizmet görenler, işçi ve iş veren sendikası kuramaz; işçi ve iş veren sendikalarına üye olamazlar.

2. Askerliği meslek edinmemiş bulunan askerî şahısların bu kanuna göre haiz oldukları hak ve yükümler, silâh altında buldukları süre içinde askıda kalır. Ancak, bu bent hükmü, bu gibi şahısların üyesi buldukları sendikalara aidat ödemelerini ve 14 ncü maddenin 1 nci bendinin (g) fıkrasında zikri geçen yardımlaşma sandıklarına ödemede bulunmalarını engellemez.

3. Millî Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı, Jandarmanın Genel Komutanlığına bağlı iş yerlerinde çalışan ve askerlik yükümünü yerine getirmiyen işçiler, bu kanunun uygulanması bakımından askerî şahıs sayılmazlar.

Üyeliğin kazanılması

MADDE 5. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere üye olmak ihtiyaridir. Üye olmak yazılı müracaata bağlıdır.

2. İşçi sendikalarına üye olmak hakkının kullanılabilmesi için bu kanuna göre işçi sıfatını taşıyan kimsenin onaltı yaşını doldurması gerekir; onaltı yaşından küçük olanlar, kanuni temsilcilerinin yazılı muvafakatiyle üye olabilirler. Ancak, onaltı yaşından küçük olanlar, sendika genel kurulunda oy kullanamazlar ve seçilemezler.

Üyelikten ayrılma

MADDE 6. — Geçici Komisyonun 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teklif

2. Bir işçi teşekkülünden çekilen üyenin en çok altı ay müddetle aidatını ödemeye devam edeceğine dair teşekkül tüzüğüne hüküm konabilir.

İşini eski iş yerinin bulunduğu belediye veya köy sınırları dışında başka bir yere nakleden veyahut eski işini dâhil olduğu iş kolu ve onunla ilgili iş kollarının dışında başka bir iş koluna aktaran üye için bu bent hükmü tatbik olunmaz.

3. İşçi veya iş veren teşekkülü üyeliği vasfı kalkan şahıs aidat ödemiş veya topyekün ödemede bulunmuş olduğu her nevi yardımlaşma veya ihtiyarlık sandıklarındaki üyelik hakkını, o sandığa yapmış olduğu ödemeler nisbetinde muhafaza etmek hakkını haizdir.

Bu haktan istifade edilebilmesi için yapılması lüzumlu yekün ödemelerin miktarı teşekkül tüzüklerince tesbit edilir. Ancak, bu miktar beş yüz liradan fazla olamaz. Teşekkül tüzükleri, bu hakkın kullanılması için gerekli yazılı talebin, üyelikten çekilme tarihinden itibaren ne kadar müddet içinde yapılması gerektiğini de tesbit eder. Bu müddet onbeş günden az ve iki aydan fazla olamaz.

İşçi sendikası üyeliğinin devam ettiği haller

MADDE 7. — İşçi sendikası üyesi işçinin işsiz kalması veya tüzüğüne göre sendikanın faaliyet sahası içinde kalmak şartıyla başka bir işe geçmesi, sendika üyeliğine hanel getirmez.

Üyelikten çıkarma

MADDE 8. — 1. Kanun ve tüzük hükümleri gereğince teşekkülden çıkarılan üyenin, çıkarma kararına karşı genel kurula başvurmaya hakkı vardır. Genel kurul kararına karşı bu kararın ilgiliye tebliğinden itibaren üç ay içinde iş mahkemesine ilgili tarafından itiraz edilebilir; iş mahkemesinin kararı kesindir.

2. Çıkarılan üye hakkındaki genel kurul kararı, 12 nci maddede gösterilen resmî makamlara yazı ile tebliğ edilir. Genel kurul kararına karşı, Bölge Çalışma Müdürlüğü, keyfiyetin yetkili resmî makama tebliğinden itibaren

Geçici Ko.

2. Bir işçi teşekkülünden çekilen üyenin en çok altı ay müddetle aidatını ödemeye devam edeceğine dair teşekkül tüzüğüne hüküm konabilir.

İşini eski iş yerinin bulunduğu belediye veya köy sınırları dışından başka bir yere nakleden veyahut eski işinin dâhil olduğu iş kolu ve onunla ilgili iş kollarının dışında başka bir iş koluna aktaran üye için bu bent hükmü tatbik olunmaz.

3. İşçi veya iş veren teşekkülü üyeliği vasfı kalkan şahıs aidat ödemiş veya topyekün ödemede bulunmuş olduğu her nevi yardımlaşma veya ihtiyarlık sandıklarındaki üyelik hakkını, o sandığa yapmış olduğu ödemeler nisbetinde muhafaza etmek hakkını haizdir.

Bu haktan istifade edilebilmesi için yapılması lüzumlu yekün ödemelerin miktarı teşekkül tüzüklerince tesbit edilir. Ancak, bu miktar beş yüz liradan fazla olamaz. Teşekkül tüzükleri, bu hakkın kullanılması için gerekli yazılı talebin, üyelikten çekilme tarihinden itibaren ne kadar müddet içinde yapılması gerektiğini de tesbit eder. Bu müddet onbeş günden az ve iki aydan fazla olamaz.

İşçi sendikası üyeliğinin devam ettiği haller

MADDE 7. — İşçi sendikası üyesi işçinin işsiz kalması veya tüzüğüne göre sendikanın faaliyet sahası içinde kalmak şartıyla başka bir işe geçmesi, sendika üyeliğine hanel getirmez.

Üyelikten çıkarma

MADDE 8. — 1. Kanun ve teşekkül Tüzüğü hükümleri gereğince teşekkülden çıkarılan üyenin, çıkarma kararına karşı genel kurula başvurma hakkı vardır. Genel kurul kararına karşı bu kararın ilgiliye tebliğinden itibaren üç ay içinde mahallin iş dâvalarına bakmaya görevli mahkemeye ilgili tarafından itiraz edilebilir; mahkemenin kararı kesindir.

2. Çıkarılan üye hakkındaki genel kurul kararı, 12 nci maddede gösterilen resmî makamlara yazı ile tebliğ edilir. Genel kurul kararına karşı, bölge çalışma müdürlüğü, keyfiyetin yet-

Plân Ko.

İşçi sendikası üyeliğinin devam ettiği haller

MADDE 7. — Geçici Komisyonun 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Üyelikten çıkarma

MADDE 8. — Geçici Komisyonun 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teklif

üç ay içinde, iş mahkemesine itirazda bulunabilir; iş mahkemesinin kararı kesindir.

Sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonların kuruluş şartları

MADDE 9. — 1. İşçi sendikaları, aynı iş yerinde veya aynı iş kolundaki iş yerlerinde çalışan işçileri veyahut birbiriyle ilgili iş kollarına mensup işçileri içine alır.

İş veren sendikaları aynı iş koluna veyahut birbiriyle ilgili iş kollarına mensup iş verenleri içine alır.

Aynı iş yerinde veya aynı iş kolunda veya birbiriyle ilgili iş kollarında birden fazla sendika kurmak caizdir.

2. a) Sendika birlikleri, belirli bir mahal veya bölge sınırları içinde, birbirleriyle ilgili olmıyan çeşitli iş kollarında dahi olsa, mevcut sendikaların en az ikisinin;

b) Federasyonlar, aynı iş kolunda ve o iş kolu ile ilgili iş kollarında mevcut sendikaların, bir araya geldiklerinde Türkiye'de o iş kolu ve onunla ilgili iş kollarındaki sendikalı işçilerin asgari üçte birini veya asgari bu sayıdaki işçileri istihdam eden iş verenleri temsil etmeleri şartıyla en az ikisinin;

c) Konfederasyonlar, mevcut birlik ve federasyonların en az üçte birinin bir araya gelmesiyle teşekkül ederler.

3. İş kollarının ve birbirleriyle ilgili olanlarının tesbiti tüzükle olur. Bu tüzük yapılmadan önce, üniversitelerin, sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonların ve özel kanunlar gereğince kurulmuş oda ve benzeri meslekî teşekküllerin, Çalışma Bakanlığınca hazırlanacak tasarı üzerindeki istişari mütalâalarını yazılı olarak üç ay içinde bildirmeleri istenir. Bu tüzüğün değiştirilmesinde de aynı şekilde hareket olunur.

Bu tüzüğe göre her hangi bir iş koluna dâhil olmıyan kimseler, genel hizmet koluna dâhil sayılırlar. Genel hizmet kolu ayrı bir iş kolu olarak itibar olunup diğer bütün iş kolları ile ilgili addedilir.

Geçici Ko.

kili resmî makama tebliğinden itibaren üç ay içinde, mahallin iş dâvalarına bakmaya görevli mahkemeye itirazda bulunabilir; mahkemenin kararı kesindir.

Sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonların kuruluş şartları

MADDE 9. — 1. İşçi sendikaları, aynı iş yerinde veya aynı iş kolundaki iş yerlerinde çalışan işçileri veyahut birbirleriyle ilgili iş kollarında çalışan işçileri içine alır.

İşçi niteliğinde olmıyan kamu hizmeti görevlileri, kendi aralarında veyahut çalıştıkları iş yeri, işletme, kurum, kurul veya dairelerde bu kanuna göre işçi sayılanlarla birlikte sendika kurabilirler.

İş veren sendikaları aynı iş kolunda veyahut birbirleriyle ilgili iş kollarında çalışan iş verenleri içine alır.

Aynı iş yerinde veya aynı iş kolunda veya birbirleriyle ilgili iş kollarında birden fazla sendika kurmak caizdir.

2. a) Sendika birlikleri, belirli bir mahal veya bölge sınırları içinde, birbirleriyle ilgili olmıyan çeşitli iş kollarında dahi olsa, mevcut sendikaların en az ikisinin;

b) Federasyonlar, aynı iş kolunda ve o iş kolu ile ilgili iş kollarında mevcut en az iki sendikanın;

c) Konfederasyonlar, mevcut birlik ve federasyonlardan en az ikisinin üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulurlar.

3. İş kolları ve bunların birbirleriyle ilgili olanları, Çalışma Bakanlığınca yapılacak bir yönetmelikle tesbit olunur. Bu yönetmelik, milletlerarası normlara uygun olur. Çalışma Bakanlığınca hazırlanacak tasarı, Yüksek Hakem Kurulunun, en çok işçi mensubu olan işçi konfederasyonu ile en çok iş veren mensubu olan iş veren konfederasyonunun - yok ise - Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin istişari mütalâalarını alır. Bu mütalâaların talep tarihinden itibaren en geç on gün içinde verilmesi gereklidir.

Plan Ko.

Sendika ve üst teşekküller

MADDE 9. — 1. İşçi sendikaları, aynı iş yerinde veya aynı iş kolundaki iş yerlerinde çalışan işçileri veyahut birbirleriyle ilgili iş kollarında çalışan işçileri içine alır.

İşçi niteliğinde olmıyan kamu hizmeti görevlileri, ancak kendi aralarında sendika kurabilirler.

İş veren sendikaları aynı iş kolunda veyahut birbirleriyle ilgili iş kollarında çalışan iş verenleri içine alır.

Aynı iş yerinde veya aynı iş kolunda veya birbirleriyle ilgili iş kollarında birden fazla sendika kurmak caizdir.

2. Sendikalar bir araya gelmek suretiyle birlik, federasyon ve konfederasyon gibi üst teşekküller kurabilirler.

Sendikaların kendi aralarında kurdukları her kademedeki üst teşekküller hakkında da bu kanun hükümleri uygulanır.

Milletlerarası teşekküllere katılma

MADDE 10. — 1. Sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonların, aynı mahiyetteki milletlerarası teşekküllere katılmaları serbesttir.

Milletlerarası teşekküllere katılma ve çekilme kararlarından Çalışma Bakanlığına derhal yazı ile bilgi verilir ve keyfiyet, mahallinde yayınlanan bir gazetede veya o mahalde gazete yayınlanmıyorsa, en yakın yerde yayınlanan bir gazetede ilân olunur.

2. Adalet Bakanlığının talebi üzerine; Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına dair 1221 sayılı Kanununun 4 ncü maddesine 5859 sayılı Kanunla eklenen fıkrada gösterilen Kurul tarafından tâyin edilecek Yargıtay Ceza Dairesi kararı ile, belli bir milletlerarası işçi veya iş veren teşekkülü, Anayasanın 19 ncü maddesinin son fıkrasını veya 57 ncü maddesinin 1 ncü fıkrasını ihlâlâle mâtuף faaliyet sarf eden bir teşekkül olarak ilân edilirse, bu milletlerarası teşekküle katılmak yasaktır.

Bu husustaki kararlar, talep tarihinden itibaren üç ay içinde, evrak üzerinde tetkikat yapılmak suretiyle verilir. Ancak, karar verilmeden önce, Cumhuriyet Başmüddeiumumisinin yazılı mütalâası alınır.

3. Bu kararın Resmî Gazete ile ilân tarihinden itibaren bir ay zarfında ilgililer Temyiz Mahkemesi Ceza Umumi Heyetine itiraz edebilirler.

İtiraz üzerine duruşma yapılır.

Duruşmada Cumhuriyet Başsavcısı da bulunur. İtiraz edenin dâveti, iddia ve müdafaaların ve delillerin tetkiki ile kararların tefhim ve tebliği ve duruşma zabıtlarının tanzimi hususlarında, Ceza Mahkemeleri Usulü Kanununun umumî hükümleri tatbik olunur. İtirazen verilen karar katî olup, Resmî Gazete ile ilân olunur.

4. Temyiz mahkemesince verilen yasak kararının itirazsız kesinleşmesinden veyahut Ceza

Bu yönetmeliğe göre, her hangi bir iş koluna dâhil olmayıp bu kanuna göre sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkına sahip olanlar, genel hizmet koluna dâhil sayılırlar. Genel hizmet kolu ayrı bir iş kolu olarak itibar olunup diğer bütün iş kolları ile ilgili sayılır.

Milletlerarası teşekküllere katılmak

MADDE 10. — Bu Kanuna göre kurulan işçi ve iş veren teşekkülleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1 ve 2 ncü maddeleri, 3 ncü maddesinin 1 ncü fıkrası ve 4 ncü maddesi ve 19 ncü maddesinin son fıkrası ile 57 ncü maddesinin 1 ncü fıkrasındaki ilkelere aykırı faaliyet sarfetmeyen milletlerarası işçi ve iş veren teşekküllerine serbetçe üye olabilirler ve üyelikten çekilebilirler. İlgili teşekkül, katıldığı milletlerarası teşekkülün tüzüğünü, katılma tarihini takibeden onbeş gün içinde Çalışma Bakanlığına gönderir. Üyelikten ayrılma halinde de, durumu, ayrılma tarihini takibeden onbeş gün içinde aynı Bakanlığa bildirir.

Bu Kanuna göre kurulan mesleki teşekküllerce alınmış olup kuruluşları yukardaki ilkelere aykırı olan veya bu ilkelere aykırı hareket eden milletlerarası teşekküllere katılma kararları, Bakanlar Kurulu kararı ile iptal olunur.

Milletlerarası teşekküllere katılmak

MADDE 10. — Bu kanuna göre kurulan işçi ve iş veren teşekkülleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1 ve 2 nci maddeleri, 3 ncü maddenin 1 nci fıkrası ve 4 ncü maddesi ve 19 ncu maddesinin son fıkrası ile 57 nci maddesinin 1 nci fıkrasındaki ilkelere aykırı faaliyet sarf etmiyen milletlerarası işçi ve iş veren teşekküllerine serbestçe üye olabilirler ve üyelikten çekilebilirler. İlgili teşekkül katıldığı milletlerarası teşekkülün Tüzüğünü, katılma tarihini takibeden onbeş gün içinde Çalışma Bakanlığına gönderir. Üyelikten ayrılma halinde de, durumu, ayrılma tarihini takibeden onbeş gün içinde aynı Bakanlığa bildirir.

Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerce alınmış olup kuruluşları yukardaki ilkelere aykırı olan veya bu ilkelere aykırı hareket eden milletlerarası teşekküllere katılma kararları, Bakanlar Kurulu kararı ile iptal olunur.

İşçi niteliğini taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin kurdukları meslekî teşekküller milletlerarası bir teşekkülle katılamazlar.

Teklif

Umumi Heyetince verilen yasak kararının ilânından itibaren onbeş gün içinde kararda bahis konusu teşekküle katılmış olan sendika, birlik, federasyon ve konfederasyon, bu milletlerarası teşekkülden çekilmek zorundadır.

Bu müddet içinde çekilmeyen teşekkül kapatılır.

Bu müddet içinde çekilen teşekkül ise kapatılmaz ve mensuplarına karşı cezai takibat yapılamaz.

Kuruculuk

MADDE 11. — 1. Sendika kurmak ve işbu Kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve bu teşekküllerin idaresi, temsili ve denetlenmesi ile ilgili sair işlerde görev alabilmek için, sendika üyeliğinde kanunen aranan şartlardan başka, reşidolmak, medeni haklardan mahrum bulunmamış olmak ve Türk vatandaşı olmak şarttır.

2. Türkiye'de birlik, federasyon ve konfederasyonları kuran veya bunlara katılan meslekî teşekküllerin Türk teşekkülleri olması şarttır.

Kuruluş

MADDE 12. — 1. Bu Kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin kurucuları, teşekkülü ilk Genel Kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin öz ve soyadları, meslek ve sanatları ve ikâmetgâhları ile birlikte meslekî teşekkülün Tüzüğünü bölge çalışma müdürlüğüne; o mahalde bölge çalışma müdürlüğü yoksa, en yüksek mülki âmire iki suret halinde tevdi etmeye mecburdurlar.

Tevdi keyfiyeti ile birlikte teşekkül tüzel kişilik iktisabeder.

2. Teşekkül tüzel kişilik iktisabeder etmez, teşekkülün kurucuları; teşekkülün Tüzüğünü ve teşekkülü ilk Genel Kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin öz ve soyadlarını, meslek ve sanatları ve ikâmetgâhları ile birlikte o mahalde yayınlanan bir gazetede veya o mahalde gazete yayınlanmıyorsa, en yakın yerde yayınlanan bir gazetede ilân ederler. Bununla beraber, kurucular, gazetede ilânı, sa-

Geçici Ko.**Kuruculuk; idarecilik**

MADDE 11. — Sendika kurmak ve işbu Kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve bu teşekküllerin idaresi, temsili ve denetlenmesi ile ilgili sair işlerde görev alabilmek için, sendika üyeliğinde kanunen aranan şartlardan başka, reşidolmak, medeni haklardan mahrum bulunmamış olmak ve Türk vatandaşı olmak şarttır.

2. Türkiye'de birlik, federasyon ve konfederasyonları kuran veya bunlara katılan meslekî teşekküllerin Türk teşekkülleri olması şarttır.

Kuruluş

MADDE 12. — 1. Bu Kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin kurucuları, teşekkülü ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadları, meslek ve sanatları ve ikâmetgâhlarını belirtmek suretiyle meslekî teşekkülün tüzüğünü Bölge Çalışma Müdürlüğüne; o mahalde Bölge Çalışma Müdürlüğü yoksa, en yüksek mülki âmire iki nüsha halinde tevdi etmeye mecburdurlar.

Tevdi ile birlikte, teşekkül, tüzel kişilik kazanır.

2. Teşekkül tüzel kişilik kazanmaz, teşekkülün kurucuları, teşekkülün tüzüğünü ve teşekkülü ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadlarını, meslek ve sanatları ve ikâmetgâhları ile birlikte o mahalde yayınlanan bir gazetede veya o mahalde gazete yayınlanmıyorsa, en yakın yerde yayınlanan bir gaze-

Kuruculuk; Idarecilik

MADDE 11. — Sendika kurmak ve işbu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve bu teşekküllerin idaresi, temsili ve denetlenmesi ile ilgili sair işlerde görev alabilmek için, sendika üyeliğinde kanunen aranan şartlardan başka, reşidolmak, medeni haklardan mahrum bulunmamış olmak ve Türk vatandaşı olmak şarttır.

2. Türkiye'de sendika üst teşekküllerini kuran veya bunlara katılan meslekî teşekküllerin Türk teşekkülleri olması şarttır.

Kuruluş

MADDE 12. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin kurucuları, teşekkülü ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadları, meslek ve sanatları ve ikametgâhlarını belirtmek suretiyle meslekî teşekkülün tüzüğünü Bölge Çalışma Müdürlüğüne; o mahalde Bölge Çalışma Müdürlüğü yoksa, en yüksek mülki âmire iki nüsha halinde tevdi etmeye mecburdurlar.

Tevdi ile birlikte, teşekkül, tüzel kişilik kazanır.

2. Teşekkül tüzel kişilik kazanır kazanmaz, teşekkülün kurucuları, teşekkülün tüzüğünü ve teşekkülü ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadlarını, meslek ve sanatları ve ikametgâhları ile birlikte o mahalde yayınlanan bir gazetede veya o mahalde gazete yayınlanmıyorsa, en yakın yerde yayınlanan bir gazetede ilân ederler, bununla beraber, kurucular, gazetede ilânı, sa-

Teklif

dece teşekkülün adına ve merkezine inhisar ettirebilirler; bu takdirde, bu bentde zikri geçen vesikaların birer örneği, mahallin en yüksek mülki âmirliğinin ve bölge çalışma müdürlüğünün ilân tabelâsına bir ay müddetle asılır ve basılmış nüshaları masrafı karşılığında teşekkül merkezinde ilgililere tevzi edilir. Bu tevzi işi resme tâbi değildir.

3. Bölge çalışma müdürlükleri, işçi ve iş veren teşekkülleri için, örneği Çalışma Bakanlığınca tesbit edilecek, ayrı birer sicil defteri tutarlar.

4. Genel Kurul tarafından seçilen yönetim Kurulu ve Haysiyet Divanı üyelerinin ve denetçilerin ad ve soyadlarının, meslek ve sanatlarının, ikametgâhlarının ve tüzük değişikliklerinin ve tüzüğe göre şubelerin açılmasının resmî makamlara bildirilmesinde ve ilânında da bu maddede hükümlerine uyulur.

5. Birlik, federasyon ve konfederasyonlara katılma ve bu teşekküllerden çekilme kararları da bu maddenin 1, 2 ve 3 ncü bendleri hükümlerine tâbidir.

Nisap, katılma ve çekilme

MADDE 13. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının toplanma nisabı, Genel Kurul üyelerinin yarısından bir fazlasıdır. Meslekî teşekkül Tüzüğünde daha yüksek bir nisap tesbit edilebilir. Bu nisap sağlanamazsa, ikinci toplantı, birinci toplantı gününden en çok onbeş gün sonraya bırakılabilir. İkinci toplantıda toplantı nisabı aranmaz.

2. Belli bir birlik veya federasyona katılmak, sendika genel kurulu toplantı nisabına göre toplanan Genel Kurul üyelerinin yarısından bir fazlasının oyunun alınması ile mümkündür. Belli bir konfederasyona katılmada da, birlik ve federasyon genel kurulları için aynı hüküm caridir.

3. Birlik, federasyon ve konfederasyonla-

Geçici Ko.

tede ilân ederler. Bununla beraber, kurucular, gazetede ilânı, sadece teşekkülün adına ve merkezine inhisar ettirebilirler; bu takdirde, bu bentte zikri geçen vesikaların birer örneği, mahallin en yüksek mülki âmirliğinin ve Bölge Çalışma Müdürlüğünün ilân tabelâsına bir ay süre ile asılır ve basılmış nüshaları masrafı karşılığında teşekkül merkezinde ilgililere tevzi edilir. Bu tevzi resme tabi değildir.

3. Bölge Çalışma müdürlükleri, işçi ve iş veren teşekkülleri için, örneği Çalışma Bakanlığınca tesbit edilecek ayrı birer sicil tutarlar. Bu sicilin bir örneği Çalışma Bakanlığınca gönderilir.

4. Bu Kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişilik kazanmalarından başlayarak bir yıl içinde ilk genel kurul toplantısını yapmak zorundadırlar.

5. Genel kurul tarafından seçilen yönetim kurulu ve haysiyet divanı üyelerinin ve denetçilerinin ad ve soyadlarının, meslek ve sanatlarının, ikametgâhlarının ve tüzük değişikliklerinin ve tüzüğe göre şubelerin açılmasının resmî makamlara bildirilmesinde ve ilânında da bu madde hükümlerine uyulur.

6. Birlik, federasyon ve konfederasyonlara katılma ve bu teşekküllerden çekilme kararları da, bu maddenin 1, 2 ve 3 ncü bendleri hükümlerine tabidir,

Oran, katılma ve çekilme

MADDE 13. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının toplanma oranı, genel kurul üye tamsayısının salt çoğunluğudur. Meslekî teşekkül tüzüğünde daha yüksek bir oran tesbit edilebilir. Bu oran sağlanamazsa, ikinci toplantı, birinci toplantı gününden en çok onbeş gün sonraya bırakılabilir. İkinci toplantıda toplantı oranı aranmaz.

2. Belli bir birlik veya federasyona üye olmak, sendika genel kurulu toplantı oranına göre toplanan genel kurul üyelerinin yarısından bir fazlasının oyunun alınmasıyla mümkündür. Belli bir konfederasyona üye olmada da, birlik ve federasyon genel kurulları için aynı hüküm uygulanır.

Plân Ko.

dece de teşekkülün adına ve merkezine inhisar ettirebilirler; bu takdirde, bu bentte zikri geçen vesikaların birer örneği, mahallin-en yüksek mülki âmirlığının ve Bölge Çalışma Müdürlüğünün ilân tabelâsına bir ay süre ile asılır ve basılmış nüshaları masrafı karşılığında teşekkül merkezinde ilgililere tevzi edilir.

3. Bölge Çalışma müdürlükleri, işçi ve işveren teşekkülleri için, örneği Çalışma Bakanlığınca tesbit edilecek ayrı birer sicil tutarlar. Bu sicilin bir örneği Çalışma Bakanlığına gönderilir.

4. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişilik kazanmalarından başlayarak bir yıl içinde ilk genel kurul toplantısını yapmak zorundadırlar.

5. Genel kurul tarafından seçilen yönetim kurulu ve haysiyet divanı üyelerinin ve denetçilerinin ad ve soyadlarının, meslek ve sanatlarının, ikametgâhlarının ve tüzük değişikliklerinin ve tüzüğe göre şubelerin açılmasının resmî makamlara bildirilmesinde ve ilânında da bu madde hükümlerine uyulur.

6. Birlik sendika üst teşekküllerine katılma ve bu teşekküllerden çekilme kararları da bu maddenin 1, 2 ve 3 ncu benleri hükümlerine tabidir.

Oran, katılma ve çekilme

MADDE 13. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının toplanma oranı, genel kurul üye tamsayısının salt çoğunluğudur. Meslekî teşekkül tüzüğünde daha yüksek bir oran tesbit edilebilir. Bu oran sağlanamazsa, ikinci toplantı, birinci toplantı gününden en çok onbeş gün sonraya bırakılabilir. İkinci toplantıda toplantı oranı aranmaz.

2. Belli bir birlik veya federasyona üye olmak, sendika genel kurulu toplantı oranına göre toplanan genel kurul üyelerinin yarısından bir fazlasının oyunun alınmasıyla mümkündür. Belli bir konfederasyona üye olmada da, birlik ve federasyon genel kurulları için aynı hüküm uygulanır.

Teklif

rın kurulmasında da 2 nci bent hükmüne uyulur.

4. Bir sendikanın mensubolduğu birlikten veya federasyondan ve birliğin veya federasyonun mensubolduğu konfederasyondan çekilmesi, çekilmek istiyen sendika, birlik veya federasyonun genel kurulunun toplanma nisabına göre toplanan genel kurul üyelerinin üçte ikisinin oyunun alınması ile mümkündür.

5. Milletlerarası teşekküllere katılma ve çekilmede de 4 ncü bent hükmü caridir.

6. Sendikaların birleşmesi genel kurullarının bir arada yapacakları toplantıda hazır bulunan üye sayısının salt çoğunluğunun alacağı kararla olur. Genel kurulların bu müşterek toplantıya çağırılması, kanun ve kendi tüzüklerinin hükümleri gereğince ayrı ayrı yapılır.

Birliklerin kendi aralarında, federasyonların kendi aralarında ve konfederasyonların kendi aralarında birleşmelerinde de 1 nci fıkraya hükmü uygulanır.

Birleşme ile ilgili formaliteler konusunda 12 nci maddenin 1, 2 ve 3 ncü fıkraları uygulanır.

9 ncu madde hükümleri mahfuzdur.

Meslekî teşekküllerin faaliyetleri

MADDE 14. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişi olarak genel hükümlere göre sahib oldukları yetkilerden başka, aşağıda zikredilen faaliyetlerde bulunabilirler:

- a) Toplulukla iş uyuşmazlığı çıkarmak;
- b) Kollektif iş mukavelesi akdetmek;
- c) İş anlaşmazlıklarında ilgili makam ve mercilere, hakem ve uzlaştırma kurullarına, iş mahkemelerine ve sair kazai kurullara, kanun hükümlerine göre mütalâa bildirmek ve onlardan talepte bulunmak;
- d) İstihdamı doğuran hukuki münasebetle ilgili hususlarda sosyal sigortalar, emeklilik ve benzeri hakların kullanılması hususlarında üyelerine ve mirasçılarına adli müzaheretle bulunmak;
- e) Kollektif iş mukavelesinden veya meslekin müşterek menfaatlerinden doğan husus-

Geçici Ko.

3. Birlik, federasyon ve konfederasyonların kurulmasında da 2 nci bend hükmüne uyulur.

4. Bir sendikanın üyesi olduğu birlikten veya federasyondan ve birliğin veya federasyonun üyesi olduğu konfederasyondan çekilmesi, çekilmek istiyen sendika, birlik veya federasyonun genel kurulunun toplantı oranına göre toplanan genel kurul üyelerinin üçte ikisinin oyunun alınması ile mümkündür.

5. Milletlerarası teşekküllere katılma ve çekilmede de 4 ncü bent hükmü uygulanır.

6. Sendikaların birleşmesi, genel kurullarının bir arada yapacakları toplantıda hazır bulunan üye sayısının salt çoğunluğunun alacağı kararla olur. Genel kurulların bu müşterek toplantıya çağırılması, kanun ve kendi tüzüklerinin hükümleri gereğince ayrı ayrı yapılır.

Birliklerin kendi aralarında, federasyonların kendi aralarında ve konfederasyonların kendi aralarında birleşmelerinde de aynı hüküm uygulanır.

Birleşme ile ilgili usul ve merasim konusunda 12 nci maddenin 1, 2 ve 3 ncü fıkraları uygulanır.

9 ncu madde hükümleri saklıdır.

Meslekî teşekküllerin faaliyetleri

MADDE 14. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişi olarak genel hükümlere göre sahib oldukları yetkilerden başka, aşağıda zikredilen faaliyetlerde bulunabilirler :

- a) Toplulukla iş uyuşmazlığı çıkarmak;
- b) Toplu iş sözleşmesi akdetmek;
- c) İş anlaşmazlıklarında ilgili makam ve mercilere, uzlaştırma ve hakem kurullarına, iş mahkemelerine ve sair yargı mercilerine, kanun hükümlerine göre başvurmak veya mütalâa bildirmek ve onlardan talepte bulunmak;
- d) Çalıştırmayı doğuran hukuki münasebetle ilgili hususlarda sosyal sigortalar, emeklilik ve benzeri hakların kullanılması ile ilgili olarak üyelerine ve mirasçılarına adli müzaheretle bulunmak;
- e) Mevzuattan, örf ve âdetten, toplu iş sözleşmesinden veya meslekin müşterek menfaat-

Plân Ko.

3. Sendika üst teşekküllerinin kurulmasında da 2 nci bent hükmüne uyulur.

4. Bir sendikanın üyesi olduğu birlikten veya federasyondan ve birliğin veya federasyonun üyesi olduğu konfederasyondan çekilmesi, çekilmek istiyen sendika, birlik veya federasyonun genel kurulunun toplantı ortamına göre toplanan genel kurul üyelerinin üçte ikisinin oyunun alınması ile mümkündür.

5. Milletlerarası teşekküllere katılma ve çekilmede de 4 ncü bent hükmü uygulanır.

6. Sendikaların birleşmesi, genel kurullarının bir arada yapacakları toplantıda hazır bulunan üye sayısının salt çoğunluğunun alacağı kararla olur. Genel kurulların bu müşterek toplantıya çağırılması, kanun ve kendi tüzüklerinin hükümleri gereğince ayrı ayrı yapılır.

Birliklerin kendi aralarında, federasyonların kendi aralarında ve konfederasyonların kendi aralarında birleşmelerinde de aynı hüküm uygulanır.

Birleşme ile ilgili usul ve merasim konusunda 12 nci maddenin 1, 2 ve 3 ncü fıkraları uygulanır.

9 ncu madde hükümleri saklıdır.

Meslekî teşekküllerin faaliyetleri

MADDE 14. — Geçici Komisyonun 14 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teklif

larda ve işçinin yazılı talebi üzerine iş veya hizmet akitleriyle ilgili anlaşmazlıklarda ve sigorta hakları için üyelerine ve mirasçılarında dâva ve husumete ehil olmak ;

f) Kanun ve milletlerarası anlaşma hükümlerine göre toplanan kurullara temsilci göndermek ;

g) Evlenme, doğum, hastalık, sakatlık, ihtiyarlık, ölüm, işsizlik, grev, eğitim ve sair sosyal ve kültürel maksatlar için yardımlaşma sandıkları kurmak ; üyeleri yararına sigorta mukaveleleri akdetmek ;

h) Kanuna göre cevaz verilen hallerde grev veya lokavt ilân ve idare etmek ve benzeri yetkileri kullanmak ;

i) Üyelerinin meslekî bilgilerini artıracak, millî tasarruf ve yatırımın gelişmesine ve reel verimliliğin çoğalmasına hizmet edecek veya genel kültürlerini genişletecek kurs ve konferanslar tertiplemek, sağlık ve spor tesisleri, kütüphane ve benzeri kültürel tesisler kurmak, üyelerinin boş zamanlarını iyi ve nezih şekilde geçirmeleri için imkânlar sağlamak ;

j) Üyeleri için kooperatifler kurulmasına çalışmak ve bu gibi teşebbüslere yardım etmek ;

k) Mesleklerinin icrası için lüzumlu her nevi hammadde, eşya, alât, edevat ve makinaları üyelerine kiralamak, ödünç vermek veya hibe etmek ;

1) Üyelerinin refah ve meslekî menfaatlerini her hangi bir şekilde ilgilendirebilecek her konu hakkında inceleme ve araştırmalar yapmak ve gaye ve fikirlerinin gerçekleştirilmesi için her türlü kanuni yollardan faaliyet sarf etmek.

2. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, hizmetlerinde, üyeleri arasında tam eşitliğe uymak zorundadırlar.

3. Bu kanuna göre kurulan işçi teşekkülleri, gelirlerinin en az yüzde beşini üyelerinin bilgi ve kültür seviyelerini yükseltmek için kullanmak zorundadırlar.

Geçici Ko.

lerinden doğan hususlarda veyahut yazılı müracaatları üzerine 2 nci maddenin birinci bendinde zikredilen akidlerden doğan haklarıyla sigorta haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen dâvaya ve bu münasebetle açtığı davadan ötürü husumete ehil olmak ;

f) Kanun ve milletlerarası anlaşma hükümlerine göre toplanan kurullara temsilci göndermek ;

g) Evlenme, doğum, hastalık, sakatlık, ihtiyarlık, ölüm, işsizlik, grev, eğitim ve sair sosyal ve kültürel maksatlar için yardımlaşma sandıkları kurmak ; üyeleri yararına sigorta mukaveleleri akdetmek ;

h) Kanuna göre grev veya lokavta karar vermek ve idare etmek ;

i) İşçilerin veya iş verenlerin meslekî bilgilerini artıracak, millî tasarruf ve yatırımın gelişmesine ve reel verimliliğin çoğalmasına hizmet edecek veya genel kültürlerini genişletecek kurs ve konferanslar tertiplemek, sağlık ve spor tesisleri, kütüphane ve benzeri kültürel tesisler kurmak, işçilerin boş zamanlarını iyi ve nezih şekilde geçirmeleri için imkânlar sağlamak ;

j) Üyeleri için kooperatifler kurulmasına çalışmak ve bu gibi teşebbüslere yardım etmek ;

k) Mesleklerinin icrası için lüzumlu her nevi ham veya yarı mamül madde, eşya, alet, edevat ve makinaları üyelerine kiralamak, ödünç vermek veya hibe etmek ;

1) Üyelerinin refah ve meslekî menfaatlerini her hangi bir şekilde ilgilendirebilecek her konu hakkında inceleme ve araştırmalar yapmak ve gaye ve fikirlerinin gerçekleştirilmesi için her türlü kanuni yollardan faaliyet sarf etmek.

2. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, hizmetlerinde, üyeleri arasında tam eşitliğe uymak zorundadırlar.

3. Bu kanuna göre kurulan işçi teşekkülleri, gelirlerinin en az yüzde beşini, üyelerinin bilgi ve kültür seviyelerini yükseltmek için kullanmak zorundadırlar.

4. Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile işçi niteliğinde olmıyan kamu hizmeti görevlileri ile ilgili kanunların hükümleri saklıdır.

Plân Ko.

Teklif

Geçici Kanun

İş yeri temsilcilikleri ve yönetim kurulu üyeleri

MADDE 15. — 1. Belli bir iş yerinde, mevzuat hükümlerine göre, mevcut işçi temsilciliklerinin yetkileri, iş yerlerindeki işçilerin yarısından fazlasının üyesi bulunduğu sendikaların temsilcilerine terk olunur.

Eğer iş yerindeki işçilerin yarısından fazlası muhtelif işçi sendikalarının üyesi ise, sendika temsilcileri, sendikaların anlaşması ile tesbit olunur.

Bu sendikalar aralarında anlaşamadıkları takdirde, bahse konu iş yerindeki üye sayıları iş yerinde çalışan işçilerin toplamının dörtte birinden az olmıyan sendikaların gösterecekleri adaylar arasından, iş yerinde çalışan bütün işçilerin katılabilecekleri bir seçimle işçi temsilcileri seçilir. En fazla oy alan işçi seçilmiş sayılır. Seçim, bölge çalışma müdürlüğünün, eğer o mahalde bölge çalışma müdürlüğü yoksa, mahallin en yüksek mülki âmirliğinin nezareti altında yapılır. Bu makamlar, seçimin süknüt ve emniyet içinde cereyanı için gereken tedbirleri alırlar.

Seçimle ilgili itirazlar seçim sonucunun ilânından onbeş gün içinde iş mahkemesi reisi veya hâkimine yapılır. İtirazen verilen karar kesindir.

Bu seçimle ilgili sair kaide ve usuller tüzükle tesbit edilir.

2. İşyeri işçi temsilcilerinin iş veren tarafından işten çıkarılmaları halinde kendilerine mevzuata göre tanınmış olan hak ve teminattan, bu maddeye göre tâyin olunacak işçi sendikası işyeri temsilcileri ile hususi hukuk mukavelelerine istinaden istihdam edilen işçi teşekkülleri yönetim üyeleri de faydalanırlar.

Ticari faaliyet yasağı

MADDE 16. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller ticari maksatlarla ve bu meyanda, üyelerine risturn şeklinde de olsa, kâr dağıtmak maksadiyle hareket edemezler.

Mûtat dinî merasim için yardım

MADDE 17. — Sendikalar, evlenme, doğum ve ölüm hallerinde mûtat olan dinî merasimin

Ticari faaliyet yasağı

MADDE 15. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller ticari maksatlarla ve bu arada, üyelerine risturn şeklinde de olsa, kâr dağıtmak maksadiyle hareket edemezler.

Plân Ko.

Ticari faaliyet yasağı

MADDE 15. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller üyelerine ristürn şeklinde dahi olsa kâr değıtmak maksadiyle ticarî faaliyette bulunamazlar.

Teklif

ierası için kendi üyelerine maddi yardımda bulunabilirler.

Siyasi faaliyetlerde bulunma

MADDE 18. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller :

1. Milletvekili ve Cumhuriyet Senatosu Üyeliği, mahallî idareler ve muhtar seçimlerinde aday gösteremezler;

2. Siyasi partilerden ve onlara bağlı teşekküllerden her hangi bir suretle maddi yardım kabul edemez ve onlara maddî yardımda bulunamaz ve onların teşkilâtı içerisinde yer alamazlar; bir siyasi partinin adı altında meslekî teşekkül kurulamaz.

3. 1 ve 2 nei maddelerde vaz'olunan tahditler, konfederasyonların, 1 nei maddede zikri geçen seçimlerde belli bir partiye veya adaya oy verilmesi için tavsiyede bulunmalarına mâni değildir. Bu gibi tavsiyeler, Konfederasyon Genel Kurulu tarafından ve üçte iki çoğunlukla verilir. Ancak, bu tavsiyelere uymıyan üyeye karşı her hangi bir disiplin takibatında bulunamaz.

Sendika, birlik ve federasyonlar bu bentte gösterilen yetkiye sahip değildirler.

4. Sendikalar, sendika üyeliği vasfının ictisabını ve muhafazasını veya sendikada görev alınmasını, üyenin bir siyasi partiye üye olup olmaması şartına bağlayamazlar. Bu kanuna göre kurulan diğer meslekî teşekküllerde görev almak bakımından da aynı hüküm câridir.

5. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, bu madde hükümlerini, genel kurul veya yönetim kurulu kararıyla ihlâl ettikleri takdirde, savcının talebi üzerine Ağır Ceza Mahkemesi kararı ile altı ayı geçmemek üzere faaliyetten men edilirler. Bu bende dayanılarak verilen faaliyetten men kararı, kesinleştikten sonra infaz edilir.

İşçi ve İş Veren münasebetleri

MADDE 19. — 1. Bu kanuna göre işçi sayılanlar ile işçi teşekkülleri, bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulan iş veren teşekküllerine; ve iş veren sayılanlar ile yukarıda bahse konu iş veren teşekkülleri de; bu kanuna göre kurulan işçi teşekküllerine üye olamazlar;

Geçici Ko.

Yasak siyasi faaliyetler

MADDE 16. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller :

1. Siyasi partilerden ve onlara bağlı teşekküllerden her hangi bir suretle maddi yardım kabul edemez ve onlara maddi yardımda bulunamaz ve onların teşkilâtı içerisinde yer alamazlar; bir siyasi partinin adı altında meslekî teşekkül kurulamaz.

2. Sendikalar, sendika üyeliği sıfatının kazanılmasını ve muhafazasını veya sendikada görev alınmasını, üyenin genel olarak siyasi partilere veya belli bir siyasi partiye üye olup olmaması şartına bağlayamazlar. Bu kanuna göre kurulan diğer meslekî teşekküllerde görev almak bakımından da aynı hüküm uygulanır.

İşçi ve iş veren münasebetleri

MADDE 17. — 1. 2 nei maddenin 1 nei bendinde sayılan kimselerle işçi teşekkülleri, bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulan iş veren teşekküllerine; ve iş verenler ile yukarıda bahse konu iş veren teşekkülleri de, işçi teşekküllerine üye olamazlar;

Plân Ko.

Yasak siyasi faaliyetler

MADDE 16. — Geçici Komisyonun 16 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

İşçi ve iş veren münasebetleri

MADDE 17. — 1. 2 nci maddenin 1 nci bendinde sayılan kimselerle işçi teşekkülleri, bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulan iş veren teşekküllerine; ve iş verenler ile yukarda bahse konu iş veren teşekkülleri de işçi teşekküllerine üye olamazlar;

Teklif

Gerek doğrudan doğruya, gerek temsilcileri veya üyeleri veyahut araya koyacakları sair kimseler vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşları, idare ve faaliyetlerine, nüfuz tesis etmek maksadiyle müdahalede bulunamazlar.

2. Bir işçi teşekkülünü bir iş verenin veya bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş bir iş veren teşekkülünün kontroluna tabi kılmak veyahut bunların nüfuzu altında işçi teşekkülü kurulmasını tahrik etmek; ve,

3. Bir işçi teşekkülünün, bir iş veren veya bu kanun veya Cemiyetler Kanunu veya sair kanunlar gereğince kurulan bir iş veren teşekkülü veya 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan bir teşekkül tarafından malî yollarla desteklenmesine mâtuf faaliyette bulunmak yasaktır.

4. Bu madde hükümleri, esnaflık kollarında işçi ve iş veren durumunda olanların, 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan teşekküller ile bu kanuna göre kurulan teşekküllere bir arada üye olmalarını önlemez.

Fesih halinde malların devri

MADDE 20. — Feshedilen sendika, birlik, federasyon ve konfederasyon bir iş veren teşekkülü ise, mallarını, yalnız, bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş başka bir iş veren teşekkülüne; ve bir işçi teşekkülü ise, bu kanuna göre kurulmuş diğer bir işçi teşekkülüne devredebilir.

Malların, bunlardan gayri hakiki veya hükmi her hangi bir şahıs veya teşekkül veya müesseseye devri veyahut feshedilen teşekkülün üyeleri arasında paylaşılması yasaktır.

İşçi sendikası üyeliğinin teminatı

MADDE 21. — İşçilerin işe alınmaları; sendikalara girmemeleri, muayyen bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri veyahut belli bir sendikadaki üyeliği muhafaza veya üyelikten istifa etmeleri şartına bağlı tutulamaz. Mukavelelere ve iş yönetmeliklere bu hükme aykırı şartlar konamaz.

Bunun gibi, iş veren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmıyan işçiler veya ayrı

Geçici Ko.

Gerek doğrudan doğruya, gerek temsilcileri veya üyeleri veyahut araya koyacakları sair kimseler vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşları, idare ve faaliyetlerine, nüfuz tesis etmek maksadiyle müdahalede bulunamazlar.

2. Bir işçi teşekkülünü bir iş verenin veya bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş bir iş veren teşekkülünün kontroluna tabi kılmak veyahut bunların nüfuzu altında işçi teşekkülü kurulmasını tahrik etmek; veya

3. Bir işçi teşekkülünün, bir iş veren veya bu kanun veya Cemiyetler Kanunu veya özel kanunlar gereğince kurulan bir iş veren teşekkülü veya 25 Nisan 1949 tarihli ve 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan bir teşekkül tarafından malî yollarla desteklenmesi gayesiyle faaliyette bulunmak yasaktır.

4. Bu madde hükümleri, esnaflık ve küçük sanatkârlık kollarında işçi ve iş veren durumunda olanların, 25 Nisan 1949 tarihli ve 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan teşekküller ile işbu kanuna göre kurulan teşekküllerde aynı zamanda üye olmalarını önlemez.

Fesih veya infisah halinde malların devri

MADDE 18. — Feshedilen veya infisah eden sendika, birlik, federasyon ve konfederasyon bir iş veren teşekkülü ise mallarını, yalnız, bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş başka bir iş veren teşekkülüne; ve bir işçi teşekkülü ise, bu kanuna göre kurulmuş diğer bir işçi teşekkülüne devredebilir.

Malların, bunlardan gayri gerçek veya tüzel her hangi bir şahıs veya teşekkül veya müesseseye devri veyahut feshedilen teşekkülün üyeleri arasında paylaşılması yasaktır.

İşçi Sendikası üyeliğinin teminatı

MADDE 19. — 1. İşçilerin işe alınmaları; sendikalara girmemeleri, muayyen bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri veyahut belli bir sendikadaki üyeliği muhafaza veya üyelikten istifa etmeleri şartına bağlı tutulamaz. Mukavelelere ve iş yönetmeliklere bu hükme aykırı şartlar konamaz.

Bunun gibi, iş veren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmıyan işçiler veya ayrı

Plân Ko.

Gerek doğrudan doğruya, gerek temsilcileri veya üyeleri veyahut araya koyacakları sair kimseler vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşları, idare ve faaliyetlerine, nüfuz tesis etmek maksadiyle müdahalede bulunamazlar.

2. Bir işçi teşekkülünü bir iş verenin veya bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş bir iş veren teşekkülünün kontroluna tabi kılmak veyahut bunların nüfuzu altında işçi teşekkülü kurulmasını tahrik etmek;

Bir işçi teşekkülünün, bir iş veren veya bu kanun veya Cemiyetler Kanunu veya özel kanunlar gereğince bir iş veren teşekkülü veya 25 Nisan 1949 tarihli ve 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan bir teşekkül tarafından malî yollarla desteklenmesi gayesiyle faaliyette bulunmak yasaktır.

3. Bu madde hükümleri, esnafılık ve küçük sanatkârlık kollarında işçi ve iş veren durumunda olanların, 25 Nisan 1949 tarihli ve 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan teşekküller ile iş bu kanuna göre kurulan teşekküllerde aynı zamanda üye olmalarını önlemez.

Fesih veya infisah halinde malların devri

MADDE 18. — Geçici Komisyonun 18 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

İşçi sendikası üyeliğinin teminatı

MADDE 19. — Geçici Komisyonun 19 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

sendikalara üye olan işçiler arasında, işçi istihdamında, işin sevk ve dağıtımında, işçinin mesleki ilerlemesi, ücreti, ikramiyesi ve primleri, sosyal yardım hakları ve disiplin hükümlerinin uygulanması ve sair hususlara mütaallik hükümlerin tatbiki veya istihdama son verilmesi bakımından her hangi bir tefrik yapamaz.

23 ncü madde hükmü ile kanunun cevaz verdiği kollektif iş mukavelesi hükümleri mahfuzdur.

2. İşçiler, iş saatleri dışında veyahut iş verenin rızası ile iş saatleri içinde, işçi teşekküllerinin faaliyetlerine iştiraklerinden dolayı işlerinden çıkarılamaz veya her hangi bir sebeple farklı muameleye tâbi tutulamazlar.

3. İş verenin bu madde hükümlerine aykırı hareket etmesi halinde, işçinin İş Kanunu ve sair kanunlara göre haiz olduğu bileümle haklar mahfuzdur.

Bu bent gereğince hükmedilecek tazminat, işçinin ücretinin bir yıllık tutarından az olamaz.

İşçi teşekkülü idareciliğinin teminatı

MADDE 22. — 1. İstihdamları bir hususi hukuk mukavelesine dayanan işçilerden, işçi teşekküllerinin yönetim kurullarında vazife almaları dolayısıyla kendi rızalarıyla işlerinden ayrılanlar, bu teşekküllerdeki vazifelerinin, seçime girmemek, seçilmemek veya istifa etmek suretiyle hitam bulması üzerine işe alınmalarını istedikleri takdirde, iş veren, bunları, münhal yer varsa, talepleri anında cari şartlarla, eski işlerine veyahut diğer bir işe, sair taleplere tercihan almaya mecburdur. Bu hakkın kullanılması, teşekküldeki vazifenin hitamından itibaren üç ay içinde mümkündür. Özel mahiyetteki mevzuatla toplu sözleşmeler hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, işten ayrılma tarihinden itibaren beş yıl geçmiş ise; bu hak düşer; yönetim kurulundaki vazifeleri ile ilgili cürümlerden dolayı hüküm giymiş olanlar bu haktan istifade edemezler.

2. İstihdamları bir hususi hukuk mukavelesine istinadeden işçilerden işçi teşekküllerinin yönetim kurullarında vazife almaları dolayısıyla kendi rızaları ile işlerinden ayrılanlar, sosyal sigorta primlerini ödemeye devam etmek şartıyla

rı sendikalara üye olan işçiler arasında; işçi alınmasında, işin sevk ve dağıtımında, işçinin mesleki ilerlemesi, ücreti, ikramiyesi ve primleri, sosyal yardım hakları ve disiplin hükümlerinin uygulanması ve sair hususlara ilişkin hükümlerin tatbiki veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından her hangi bir ayırım yapamaz.

21 nci madde hükmü ile kanunun cevaz verdiği toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

2. İşçiler, iş saatleri dışında veyahut iş verenin rızasıyla iş saatleri içinde, işçi teşekküllerinin faaliyetlerine iştiraklerinden dolayı işlerinden çıkarılamaz veya her hangi bir sebeple farklı muameleye tâbi tutulamazlar.

3. İş verenin bu madde hükümlerine aykırı hareket etmesi halinde, işçinin İş Kanunu ve sair kanunlara göre haiz olduğu bütün haklar saklıdır.

Bu bent gereğince hükmedilecek tazminat, işçinin ücretinin bir yıllık tutarından az olamaz.

İşçi teşekkülü idareciliğinin teminatı

MADDE 20. — 1. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında görev almaları dolayısıyla kendi rızalarıyla işlerinden ayrılan işçiler; bu teşekküllerdeki görevlerinin, seçime girmemek, seçilmemek veya çekilmek suretiyle son bulması üzerine işe alınmalarını istedikleri takdirde, iş veren, bunları boş yer varsa, talepleri anındaki şartlarla, eski işlerine veyahut diğer bir işe, sair isteklere tercih ederek almaya mecburdur.

Bu hakkın kullanılması, teşekküldeki görevin sona ermesinden başlayarak üç ay içinde mümkündür. Özel nitelikteki mevzuatla toplu iş sözleşmesi hükümleri saklı kalmak şartıyla, işten ayrılma tarihinden başlayarak beş yıl geçmiş ise, bu hak düşer; yönetim kurulundaki görevleriyle ilgili cürümlerden dolayı hüküm giymiş olanlar bu haktan istifade edemezler.

2. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında görev almaları dolayısıyla kendi rızalarıyla işlerinden ayrılan işçiler, sosyal sigorta primlerini işverene düşen primlerle birlikte ödemeye

İşçi teşekkülü idareciliğın teminatı

MADDE 20. — 1. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında görev almaları dolayısıyla kendi rızalarıyla işlerinden ayrılan işçiler; bu teşekküllerdeki görevlerinin, seçime girmemek, seçilmemek veya çekilmek suretiyle son bulması üzerine işe alınmalarını istedikleri takdirde, iş veren bunları boş yer varsa, talepleri anındaki şartlarla, eski işlerine veyahut diğer bir işe, sair isteklere tercih ederek almaya mecburdur.

Bu hakkın kullanılması, teşekküldeki görevin sona ermesinden başlayarak üç ay içinde mümkündür. Özel nitelikteki mevzuatla toplu iş sözleşmesi hükümleri saklı kalmak şartıyla, işten ayrılma tarihinden başlayarak iki yıl geçmiş ise, bu hak düşer; yönetim kurulundaki görevleriyle ilgili cürümlerden dolayı hüküm giymiş olanlar bu haktan istifade edemezler.

2. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında görev almaları dolayısıyla kendi rızalarıyla işlerinden ayrılan işçiler, sosyal sigorta primlerini iş verene düşen primlerle birlikte ödemeye

Teklif

eski iş yerlerindeki sigortalılık haklarını devam ettirebilirler.

Meslekî teşekküllerin sağladığı haklardan istifade

MADDE 23. — Bu kanuna göre kurulan işçi veya iş veren teşekkülünün kendi faaliyetleri sayesinde üyelerine sağladığı hakların, o teşekkülün üyesi olmıyanlara teşmili, bahse konu teşekkülün yazılı muvafakatine bağlıdır.

Mâmelek ve gelirler

MADDE 24. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin gelirleri :

- a) Üyelerinden alacakları aidat;
- b) Eğlence, müsamere, konser gibi faaliyetlerden sağlayacakları meblâğlar;
- c) Teberrular ve,
- d) Mâmeleklerinin gelirlerinden ibarettir.

2. Genel ve katma bütçeli idarelerle mahalî idareler ve muhtarlıklar ve bunlara bağlı sâbit ve mütedavil sermayeli müesseseler, sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekkül ve müesseselerle sermayelerinde Devletin iştiraki bulunan bankalar, 5590 sayılı Kanuna tâbi odalar ve borsalarla meslekî teşekküller dâhil olmak üzere özel kanunlarla kurulan bankalar ve teşekküller, bu bentte zikredilen idare, teşekkül ve bankalar tarafından sermayesinin yarısından fazlasına iştirak suretiyle kurulan teşekküllerle bunların aynı nisbette iştiraki ile vücut bulan müesseseler, işbu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere her hangi bir şekilde malî yardım ve teberruda bulunamazlar.

Özel kanunların hükümleri saklıdır.

3. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin gelirleri, her nevi vergi ve rüsumdan muaftır.

Bu teşekküllerin toplantıları, kütüphane spor ve benzeri tesisleri ile meslekî tedrisatları için lüzumlu menkul ve gayrimenkul malları haczedilemez. Bu mallar vergiye tâbi tutulamaz.

Geçici Ko.

devam etmek şartıyla, eski iş yerlerindeki sigortalılık haklarını devam ettirebilirler.

Meslekî teşekküllerin sağladığı haklardan istifade

MADDE 21. — Bu kanuna göre kurulan işçi veya işveren teşekkülünün kendi faaliyetleri sayesinde üyelerine sağladığı hakların, o teşekkülün üyesi olmıyanlara teşmili, bahse konu teşekkülün yazılı muvafakatine bağlıdır.

Toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt Kanunu hükümleri saklıdır.

Mamelek ve gelirler

MADDE 22. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin gelirleri :

- a) Üyelerinden alacakları aidat;
- b) Eğlence, müsamere, konser gibi faaliyetlerden sağlayacakları meblâğlar;
- c) Teberrular; ve
- d) Mâmeleklerinin gelirlerinden ibarettir.

2. Genel ve katma bütçeli idarelerle mahalî idareler ve muhtarlıklar ve bunlara bağlı sabit ve döner sermayeli müesseseler, sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekkül ve müesseselerle sermayelerinde Devletin iştiraki bulunan bankalar, kamu kurumu niteliğindeki meslekî teşekküller dâhil olmak üzere özel kanunlarla kurulan bankalar ve teşekküller, bu bentte zikredilen idare, teşekkül ve bankalar tarafından ödenmiş sermayesinin en az yarısına katılmak suretiyle kurulan teşekküllerle bunların aynı nisbette katılması ile kurulan müesseseler, işbu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere her hangi bir şekilde malî yardım ve teberruda bulunamazlar.

8 Ağustos 1961 tarihli ve 344 sayılı Kanunun 1 nci geçici maddesi hükmü saklıdır.

3. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyesi buldukları milletlerarası teşekküllerden ve Türkiye Cumhuriyetinin üyesi bulunduğu milletlerarası teşekküllerden gayri dış kaynaklardan Bakanlar Kurulundan izin almadıkça yardım kabul edemezler.

4. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere ödenen aidat, her nevi vergi ve resimlerden muaftır.

Plân Ko.

devam etmek şartıyla, eski iş yerlerindeki sigortalılık haklarını devam ettirebilirler.

Mamelek ve gelirler

MADDE 21. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin gelirleri :

- a) Üyelerinden alacakları aidat;
- b) 15 nci madde hükmü saklı kalmak şartıyla girilen çeşitli faaliyetlerden sağlayacakları meblâğlar;
- c) Teberrular;
- d) Mameleklerinin gelirlerinden ibarettir.

2. Genel ve katma bütçeli idarelerle mahallî idareler ve muhtarlıklar ve bunlara bağlı sabit ve döner sermayeli müesseseler, sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekkül ve müesseselerle sermayelerinde Devletin iştiraki bulunan bankalar, kamu kurumu niteliğindeki meslekî teşekküller dâhil olmak üzere özel kanunlarla kurulan bankalar ve teşekküller, bu bentte zikredilen idare teşekkül ve bankalar tarafından ödenmiş sermayesinin en az yarısına katılmak suretiyle kurulan teşekküllerle bunların aynı nisbette katılması ile kurulan müesseseler, işbu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere her hangi bir şekilde malî yardım ve teberruda bulunamazlar.

8 Ağustos 1961 tarihli ve 344 sayılı Kanunun 1 nci geçici maddesi hükmü saklıdır.

3. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyesi buldukları milletlerarası teşekküllerden ve Türkiye Cumhuriyetinin üyesi bulunduğu milletlerarası teşekküllerden gayri dış kaynaklardan Bakanlar Kurulundan izin almadıkça yardım kabul edemezler.

Teklif

Aidat

MADDE 25. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyelerince ödenecek aidat miktarını, Cemiyetler Kanunundaki kayıtlara bağlı kalmaksızın tesbit edebilirler.

2. Aidatın tesbiti, azaltılması veya çoğaltılması genel kurul kararıyla olur.

3. Belli bir iş yerinde çalışan işçilerin en az dörtte birinin belli bir sendikaya veya bir arada hareket eden muhtelif sendikalara mensubolması halinde, bu işçileri temsil ettiğini tevsik eden sendika veya sendikaların yazılı müracaatı ve aidatı kesilecek sendika üyesi işçilerin listesini vermesi üzerine, işveren, üyelik aidatını, üye işçilere yapacağı ücret veya maaş tediyeatından kesmeye ve hangi işçilerin aidatını kestğini bir liste halinde ilgili sendikaya bildirmeye mecburdur. Bu hükme göre sendika aidatını kesmiyen iş veren ilgili sendika veya sendikalara karşı, kesmediği aidat tutarınca sorumludur.

Sendika, bu hizmeti mukabilinde iş verenin masraflarını ödemeye mecburdur. Bu şekilde iş verene ödenecek olan masraf tutarının nisbeti, yıllık aidat tutarının yüzde birinden fazla olmamak şartıyla, iş veren ile sendika veya sendikalar arasında kararlaştırılır.

4. 3 ncü bentte bahse konu tevsik, bölge çalışma müdürlüğünden alınacak bir belge ile olur. Bu belgeye karşı, ilgililer, belgeye ittila tarihinden itibaren onbeş gün içinde Çalışma Bakanlığına yazı ile itirazda bulunabilirler. Bakanlık bu itirazları bir ay içinde karara bağlar ve ilgililere yazı ile tebliğ eder. Bakanlığın bu konudaki kararlarına karşı ilgililer, onbeş gün içinde iş mahkemesine itiraz edebilirler. İş mahkemesi, kararını en çok bir ay içinde verir; iş mahkemesinin kararı kesindir.

Geçici Ko.

Bu teşekküllerin toplantıları, kütüphane, spor ve benzeri tesisleri ile mesleki öğretimleri için lüzumlu menkul ve gayrimenkul malları haczedilemez; bu mallar vergiye tabi tutulmaz.

Aidat

MADDE 23. 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyelerince ödenecek aidat miktarını, Cemiyetler Kanunundaki kayıtlara bağlı kalmaksızın tesbit edebilirler.

2. Aidatın tesbiti, azaltılması veya çoğaltılması genel kurul kararı ile olur.

3. Belli bir iş yerinde çalışan işçilerin en az dörtte birinin belli bir sendikaya veya bir arada hareket eden muhtelif sendikalara mensup olması halinde, bu işçileri temsil ettiğini tevsik eden sendika veya sendikaların yazılı müracaatı ve aidatı kesilecek sendika üyesi işçilerin listesini vermesi üzerine, iş veren, üyelik aidatını ve toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt Kanunu gereğince o sendikaya veya onun mensubu olduğu federasyona ödenmesi gerekli dayanışma aidatını, işçilere yapacağı ücret tediyeatından kesmeye ve hangi işçilerin üyelik veya dayanışma aidatını kestğini bir liste halinde ilgili sendikaya bildirmeye mecburdur. Bu hükme göre üyelik veya dayanışma aidatını kesmeyen işveren ilgili sendika veya sendikalara karşı, kesmediği aidat tutarınca sorumludur.

Belli bir dairede çalışan işçi niteliğinde olmayan kamu görevlileri için de bu hüküm uygulanır.

Sendika, bu hizmeti karşılığında iş verenin masraflarını, iş verenin talebi üzerine, ödemeye mecburdur.

4. İş verene başvuran işçi sendikası veya sendikalarının 3 ncü bentte gösterilen vasıfta olup olmadıkları konusunda iş verene sendika veya sendikalar arasında anlaşmazlık çıkması takdirinde, iş verenin veyahut sendika veya sendikaların yazılı müracaatı üzerine, anlaşmazlık, müracaat tarihinden itibaren üç iş günü içinde bölge çalışma müdürlüğünce çözülür. Bölge çalışma müdürlüğünün bu konudaki kararlarına, ilgililer, kendilerine yapılacak

Plân Ko.

Aidat

MADDE 22. — Geçici Komisyonun 23 nci maddesi 22 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklif

Mülk iktisabı

MADDE 26. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, kanun ve milletlerarası anlaşmalarda gösterilen gaye ve vazifelerinin gerektirdiği her nevi mülk iktisabına ehildirler.

Genel kurul

MADDE 27. 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının en az iki yılda bir kere toplanması;

2. Genel kurullarda, başkanlık divanı ve komisyon seçimleri hariç, bütün seçimlerin gizli oyla yapılması;

3. İki genel kurul toplantısı arası devreye ait hesap raporu ile denetçi raporunun ve gelecek devre bütçe teklifinin genel kurul üyelerine müzakereden önce dağıtılması mecburidir.

Görevlilerin ücretleri

MADDE 28. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin seçim yolu ile görevlendirilecek üyelerine verilecek ücretler genel kurul tarafından tesbit olunur.

Bu kimselerin, ikramiye, yolluk ve harcırahları ile benzeri ödenekleri idare kurulunca tesbit edilip genel kurula sunulan faaliyet raporunda gösterilir.

Bu kimselerin, sendika üyesi olmak sıfatıyla esasen hakları olan tediye bu madde hükmünün dışındadır.

Mal beyanı

MADDE 29. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin yönetim kurulu üyeleri, bu vazifeye seçildikten sonra bir ay içinde, kendilerinin, eşlerinin ve çocuklarının mâlik buldukları malları ve gelirlerini bir beyanname ile denetçilere bildirmek zorundadırlar.

Denetçiler bu beyannameleri notere tevdi

Geçici Ko.

Mülk iktisabı

yazılı bildiri tarihinden başlayarak üç iş günü içinde mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemeye itiraz edebilirler. Bu itiraz, üç iş günü içinde kesin olarak karara bağlanır.

Genel Kurul

MADDE 24. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, kanun ve milletlerarası anlaşmalarda gösterilen gaye ve görevlerinin gerektirdiği her nevi mülk iktisabına ehildirler.

MADDE 25. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının en az iki yılda bir kere toplanması;

2. Genel kurullarda, Başkanlık Divanı ve komisyon seçimleri hariç, bütün seçimlerin gizli oyla yapılması;

3. İki Genel Kurul toplantısı arası devreye ait hesap raporu ile denetçi raporunun ve gelecek devreye ait bütçe teklifinin Genel Kurul üyelerine müzakereden önce dağıtılması mecburidir.

Görevlilerin ücretleri

MADDE 26. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin idarecileri ve temsilcilerine verilecek ücretlerle her türlü ödenek ve yolluklar Genel Kurul tarafından tesbit olunur.

Bu kimselerin her türlü ücret, ödenek ve yollukları, idare kurulunca Genel Kurula sunulan faaliyet raporunda gösterilir.

Bu kimselerin, sendika üyesi olmak sıfatıyla esasen hakları olan tediye bu madde hükmünün dışındadır.

Mal bildirimini

MADDE 27. — Sendikaların başkan ve yönetim kurulu üyeleri, bu göreve seçildikten sonra bir ay içinde, kendilerinin, eşlerinin ve çocuklarının malik buldukları malları ve gelirlerini gösteren bir bildirimini noterliğe tevdi etmek zorundadırlar. Bildirimin verildiğine dair noterlikten alınacak belgeler denet-

Plân Ko.

Mülk iktisabı

MADDE 23. — Geçici Komisyonun 24 ncü maddesi 23 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurul

MADDE 24. — Geçici Komisyonun 25 nci maddesi 24 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Görevlilerin ücretleri

MADDE 25. — Geçici Komisyonun 26 nci maddesi 25 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Mal bildirimi

MADDE 26. — Sendikaların başkan ve yönetim kurulu üyeleri, bu göreve seçildikten sonra bir ay içinde, kendilerinin, eşlerinin ve velâyetleri altındaki çocuklarının malik buldukları malları ve gelirlerini gösteren bir bildirim noterliğe tevdi etmek zorundadırlar. Bildirimin verildiğine dair noterlikten alın-

Teklif

suretiyle saklarlar. Bu şahıslar, tekrar seçilsinler veya seçilmesinler, vazife müddetlerinin hitamındaki mal ve gelir durumunu gösteren bir beyannameyi yine bu hükme uyararak vermek zorundadırlar.

Bu mecburiyete uymıyan kimse yönetim kurulunda vazife alamaz ve almışsa, vazifesine devam edemez.

Bu beyannamelerin münderecatı ifşa olunamaz. Ancak, yukubulan talep üzerine, kazai makamlarla, teftiş ve tahkik yetkisini haiz diğer makam ve mercilere tevdi olunur.

Geçici Ko.

çilere verilir. Bu belgenin hangi noterlikçe verildiği, tarih ve numarası yönetim kurulu karar defterinin özel bir sayfasına kaydolunur.

Bu şahıslar, tekrar seçilsinler veya seçilmesinler, görev sürelerinin sonunda mal ve gelir durumunu gösteren bir bildirimini yine bu hükme uyararak vermek zorundadırlar.

Bu mecburiyete uymıyanların başkanlık veya yönetim kurulu üyeliği sıfatları bir aylık müddetin bitiminde kendiliğinden düşer.

Bu bildirimlerde yazılı olanlar açıklanamaz. Ancak, talep üzerine, yargı mercilerine veya denetleme ve inceleme yetkisine sahip diğer makam ve mercilere tevdi olunur.

Sendikaların defter ve kayıtları

MADDE 28. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller aşağıda yazılı defterleri ve kayıtları tutarlar :

a) «Üye kayıt defteri», bu deftere üyelerin kimlik ve adresleri, çalıştıkları iş yeri, sendikaya giriş tarihleri ve yükümlü oldukları aidat miktarı kaydedilir ve imzaları bulunur ;

b) Yönetim kurulunun tarih sırasıyla ve müteselsil numaralarla kayıtlanmış ve altı imza edilmiş kararlarının yazılmasına mahsus «Karar defteri» ;

c) Gelen ve giden evrakın tarih ve numara sırasıyla kaydedileceği «Gelen ve giden evrak kayıt defterleri» ;

d) Gelen evrakın aslının, giden evrakın suretinin saklanacağı «Gelen ve giden evrak dosyaları» ;

e) «Zimmet defteri» ;

f) «Aidat», «gelir» ve «gider defterleri» ;

g) Yönetim kurulunun bir zabıtla tesbit edeceği ve numaralanmış ve idare heyetince mühürlenmiş varidata ait kopyalı makbuzlarla sarfiyatın fatura, evrak ve kaydiyesini muhafazaya mahsus dosyalar ;

h) «Bilânço, envanter ve kesinhesap defteri» ile, üye kayıt, karar, aidat, kongre divanı, başkan ve kâtiplerinin yönetim kurulu ile beraber imza edecekleri «Genel kurul kararlarının yazılmasına mahsus defterler»in kullanılmasından önce noterlikçe tasdikli olması mecburidir.

Plân Ko.

cak belgeler denetçilere verilir. Bu belgenin hangi noterlikçe verildiği, tarih ve numarası yönetim kurulu karar ve defterinin özel bir sayfasına kaydolunur.

Bu şahıslar, tekrar seçilsinler veya seçilmisinler, görev sürelerinin sonunda mal ve gelir durumunu gösteren bir bildirimini yine bu hükme uyararak vermek zorundadırlar.

Bu mecburiyete uymayanların başkanlık veya yönetim kurulu üyeliği sıfatları bir aylık müddetin bitiminde kendiliğinden düşer.

Bu bildirimlerde yazılı olanlar açıklanamaz. Ancak, talep üzerine, yargı mercilerine veya denetleme ve inceleme yetkisine sahip diğer makam ve mercilere tevdi olunur.

Sendikaların defter ve kayıtları

MADDE 27. — Geçici Komisyonun 28 nci maddesi 27 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Bilânço, çalışma raporu

MADDE 29. — Sendikalar her hesap veya bütçe devresine ait bilânço ve hesaplarını ve çalışma raporlarını aiddüğü devreyi takibeden üç ay içinde Çalışma Bakanlığına gönderirler. Bu bilânço ve hesaplar meyanında sendikanın o devre içindeki :

1. Gelirleri ve gelir menbaları;
2. Giderleri ve sarf yerleri;
3. Başkana ve idarecilere verilen ücretlerle memur ve müstahdemlere ödenen meblâğlar;
4. Para mevcudu,
5. Demirbaş mevcudu;
6. Gayrimenkul mevcudu; ve
7. Çalışma Bakanlığınca sendikanın malî durumu ile ilgili olarak istenecek sair bilgiler de bulunur.

Kapatma ve faaliyetten men

MADDE 30. — 1. Savcının veya bölge çalışma müdürlüğünün talebi üzerine, iş mahkemesinin, o mahalde iş mahkemesi yoksa asliye hukuk mahkemesinin, tüzüğünü kanun hükümlerine aykırı bulması ve mahkeme hükmünün kesinleşmesi halinde, meslekî teşekkül faaliyetten men edilir. Meslekî teşekkül, tüzüğünü mahkeme kararına uyararak tadil ettiğini 12 nci maddeye göre yetkili makama bildirir bildirmez faaliyetine tekrar başlayabilir.

2. Meslekî teşekkülün kanun hükümlerine aykırı faaliyetten dolayı kapatılması, ancak, 9 Temmuz 1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 19 ncu maddesinin son fıkrası ve 57 nci maddesinin 1 nci fıkrasında gösterilen fiillerin işlenmesi halinde, Adalet Bakanlığının izni ile savcı tarafından ağır ceza mahkemesinden talebedilir.

10 ncu madde hükümleri saklıdır.

3. Kapatma veya faaliyetten men hakkında, mahkeme, duruşma neticesinde karar verir.

4. Meslekî teşekkül idarecilerinin ve üyelerinin, 2 nci bentte zikredilmeyen suçları, teşekkül faaliyetleri ile ilgili olarak işlemleri halinde, teşekkül kapatılamaz.

Kapatma ve faaliyetten men

MADDE 30. — 1. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkülün tüzüğü kanuna aykırı ise, **Asliye Ceza Mahkemesi** :

a) Bu teşekkülün faaliyetten men'ini; veya

b) Tüzüğünü kanuna uygun hale getirmesi için, teşekküle altmış günü geçmiyen bir mehil verilmesini kararlaştırır.

(b) Fıkrasının uygulanması takdirinde, verilen mehil sonunda, tüzük, mahkeme kararına uyularak değiştirilmemişse, teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilir.

Meslekî teşekkül, tüzüğünü mahkeme kararına uyararak değiştirdiğini, 12 nci maddeye göre yetkili makama bildirir bildirmez, faaliyetine tekrar başlayabilir.

2. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkül, 16 nci madde hükümlerini ihlâl ettiği takdirde, **Asliye Ceza Mahkemesi** kararıyla altı ayı geçmemek üzere faaliyetten men edilir.

3. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkülün üyesi bulunduğu milletlerarası teşekküllerle Türkiye Cumhuriyetinin üyesi olduğu milletlerarası teşekküllerden ve Bakanlar Kurulunca verilmiş izin üzerine kendilerine yardımında bulunan yabancı gerçek veya tüzel kişilerden gayri dış kaynaklardan yardım kabul

Plân Ko.

Bilânço, gelişme raporu

MADDE 28. — Geçici Komisyonun 29 ncu maddesi 28 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Kapatma ve faaliyetten men

MADDE 29. — Geçici Komisyonun 30 ncu maddesi 29 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklif

Bu kanunda faaliyetten men'i mucibolduğu tasrih edilmeyen sebep ve fiiller dolayısıyla faaliyetten mene karar verilemez.

5. Sorgu hâkimi veya mahkeme, soruşturma ve yargılamanın her safhasında, hükümden önce dahi, işbu kanuna göre kapatmayı veya faaliyetten men'i gerektiren fiilin işlendiğine dair kuvvetli emareler mevcudolmak şartıyla, bu gibi teşekkülleri, savcının talebi üzerine, altı ayı geçmemek üzere faaliyetten menetmek yetkisini haizdir.

Sorgu hâkiminin faaliyetten men kararının ilgili teşekküle tebliğinden itibaren en geç bir hafta zarfında, işin mahkemeye sevki mecburidir. Aksi halde, faaliyetten men kararı hüküm ifade etmez.

6. Faaliyetten men edilen teşekkülün mallarının idaresi ve menfaatlerinin korunması Medeni Kanun hükümleri gereğince tâyin olunacak en çok beş kayyum tarafından ifa edilir.

Kapatılma halinde ise, fesih hükümleri tatbik olunur. Kapatma kararları kesinleştikten sonra infaz edilir.

7. Teşekkül faaliyetleri ile ilgili olarak cürüm işliyen idareci veya üyeler, kanun hükümlerine göre tâbi olacakları sair cezalar bâki kalmak şartıyla, cezanın infazından veya kanuni sebeplerle düşmesinden itibaren bir yıl müddetle, işbu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerde idare, haysiyet divanı, denetleme veya temsil görevi almak hakkını kaybederler.

Ceza hükümleri

MADDE 31. — 1. 17 nci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı işçi ve iş veren meslekî teşekküllerini kuranlar veya bu teşekkülleri bu fıkradaki yasağa aykırı harekete sevk edenler hakkında, hareketleri daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç değilse, Türk Ceza Kanununun 526 nci maddesinin 1 nci fıkrasında yazılı ceza hükmolunur.

2. 19 neu maddenin 1 ve 2 nci bentlerinde yazılı yasaklara aykırı hareket edenlere beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

Geçici Ko.

ettiğinin Asliye Ceza Mahkemesince tesbit edilmesi halinde, bu teşekkül, altı ayı geçmemek üzere faaliyetten men edilir.

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1 ve 2 nci maddeleri ile 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrası ve 4 ncü maddesi, 19 ncu maddesinin 5 nci fıkrası ve 57 nci maddesinin 1 nci fıkrasında yer alan ilkelere aykırı suçları işliyen meslekî teşekkül, mahkeme kararı ile kapatılır.

5. Soruşturma ve yargılamanın her safhasında hükümden önce dahi, işbu kanuna göre kapatmayı veya faaliyetten men'i gerektiren fiilin işlendiğine dair kuvvetli emareler mevcudolmak şartıyla, bu gibi teşekküller, savcının talebi üzerine, hâkim veya mahkeme kararıyla faaliyetten men edilebilir.

6. Faaliyetten men edilen teşekkülün mallarının idaresi ve menfaatlerinin korunması, Medeni Kanun hükümleri gereğince tâyin olunacak bir veya üç kayyum tarafından ifa edilir.

Kapatılma halinde fesih hükümleri tatbik olunur.

Ceza hükümleri

MADDE 31. — 1. 17 nci maddenin 1 ve 2 nci bendlerinde yazılı yasaklara aykırı hareket edenlere, beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

2. Aynı maddenin 3 ncü bendinde gösterilen yasağa aykırı hareket edenler, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

3. 19 ncu madde hükümlerine aykırı hareket eden iş verenlere, beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

4. 22 nci maddenin 2 nci bendinde yazılı yasağa riayet etmeyenler ile bunların şerikleri

Plân Ko.

Ceza hükümleri

MADDE 30. — 1. 17 nci maddenin 1 nci bendi ile 2 nci bendin 1 nci fıkrasında yazılı yasalara aykırı hareket edenlere, beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

2. Aynı maddenin ikinci bendinin 2 nci fıkrasında gösterilen yasağa aykırı hareket edenler, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

3. 19 ncu madde hükümlerine aykırı hareket eden iş verenlere, beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

Teklif

3. Aynı maddenin 3 ncü bendinde gösterilen yasağa aykırı hareket edenler üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

4. 21 nci madde hükümlerine aykırı hareket eden iş verenlere beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

5. 24 ncü maddenin 2 nci bendinde yazılı yasağa riayet etmeyenler ile bunların şerikleri hakkında Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesi tatbik edilmekle beraber, yapılan malî yardım veya teberru kendilerine ödettirilir.

Geçici Ko.

hakkında Türk Ceza Kanununun 240 ncı maddesi tatbik edilmekle beraber, yapılan malî yardım veya teberru kendilerine ödettirilir.

5. 22 nci maddenin ikinci bendinde yazılı yasağa riayet etmeyenlerle bunların şerikleri hakkında, eğer fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına ve yapılan malî yardım ve teberrunun bir mislinden aşağı olmamak üzere ağır para cezasına hükmolunur.

6. 30 ncu maddenin 1 nci bendi gereğince faaliyetten men'ine karar verilen teşekkülün sorumluları hakkında, ellişer liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

7. 30 ncu maddenin 2 nci bendine göre bir teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilmesi halinde, 16 ncı madde hükümlerini ihlâl etmiş olanlar hakkında, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

8. 30 ncu maddenin 3 ncü bendi gereğince teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilmiş olması halinde, 30 ncu maddenin 3 ncü bendini ihlâl etmiş olanlara, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

9. 28 nci maddede yazılı defterleri tutmayan teşekkül tüzüğüne göre sorumlu kişiler hakkında, beşyüz liradan ikibin beşyüz liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Tekerrür halinde cezanın âzami haddi verilir.

10. 29 ncu maddede yazılı bilgi ve belgeleri süresi içinde Çalışma Bakanlığına göndermeyen teşekkülün tüzüğüne göre sorumlu kişiler hakkında, beş yüz liradan ikibin beşyüz liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Tekerrür halinde cezanın âzami haddi verilir.

11. Teşekkülün faaliyetleriyle ilgili olarak cürüm işliyecek idareci veya mensuplar, kanun hükümlerine göre tabi olacakları cezalar saklı kalmak kaydıyla, cezanın yerine getirilmesinden veya kanuni sebeplerle düşmesinden itibaren beş yıl süre ile bu kanuna göre kurulan teşekküllerde idare, haysiyet divanı üyeliği, denetleme veya temsil görevi almak hakkını kaybederler.

4. 21 nci maddenin 2 nci bendinde yazılı yasağa riayet etmiyenler ile bunların şerikleri hakkında Türk Ceza Kanununun 240 nci maddesi tatbik edilmekle beraber, yapılan malî yardım veya teberru kendilerine ödettirilir.

5. 21 nci maddenin ikinci bendinde yazılı yasağa riayet etmiyenlerle bunların şerikleri hakkında, eğer fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına ve yapılan malî yardım ve teberruun bir mislinden aşağı olmamak üzere ağır para cezasına hükmolunur.

6. 29 ncu maddenin 1 nci bendi gereğince faaliyetten menine karar verilen teşekkülün sorumluları hakkında, ellışer liradan beşyüz liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

7. 29 ncu maddenin 2 nci bendine göre bir teşekkülün faaliyetten menine karar verilmesi halinde, 16 nci madde hükümlerini ihlâl etmiş olanlar hakkında, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

8. 29 ncu maddenin 3 ncü bendi gereğince teşekkülün faaliyetten menine karar verilmiş olması halinde, 30 ncu maddenin 3 ncü bendini ihlâl etmiş olanlara, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

9. 27 nci maddede yazılı defterleri tutmayan teşekkül tüzüğüne göre sorumlu kişiler hakkında, beşyüz liradan ikibin beşyüz liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Tekerrür halinde cezanın âzami haddi verilir.

10. 28 nci maddede yazılı bilgi ve belgeleri süresi içinde Çalışma Bakanlığına göndermiyen teşekkülün tüzüğüne göre sorumlu kişiler hakkında, beşyüz liradan ikibin beşyüz liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Tekerrür halinde cezanın âzami haddi verilir.

11. Teşekkülün faaliyetleriyle ilgili olarak cürüm işliyecek idareci veya mensuplar, kanun hükümlerine göre tabi olacakları cezalar saklı kalmak kaydiyle cezanın yerine getirilmesinden veya kanuni sebeplerle düşmesinden itibaren beş yıl süre ile bu kanuna göre kurulan teşekküllerde idare, haysiyet divanı üyeliği, denetleme veya temsil görevi almak hakkını kaybederler.

Teklif

Bu kanunun ve sair kanunların tatbiki

MADDE 32. — 1. İşbu kanun hükümleri, aksi tasrih olunmadıkça, gerek işçi, gerek iş veren teşekküllerine tatbik olunur.

2. İşçi ve iş veren sendikaları, birlikleri, federasyonları ve konfederasyonları, Medenî Kanun ve Cemiyetler Kanununun işbu kanuna aykırı olmayan hükümlerine tâbidirler.

3. Bu kanunda «iş yeri» nden maksat, bu kanun bakımından işçi sayılan kimselerin çalışma yerleridir.

Yürürlüğe giriş

MADDE 33. — 1. Bu kanun yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlüğe girer.

2. Bu kanunda bahse konu tüzük hükümleri, bu kanunun yayımından itibaren altı ay sonra yürürlüğe girecek şekilde hazırlanır.

3. Bu kanunun yürürlüğe giriş tarihine kadar 7286 sayılı Kanunla muaddel 5018 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulmuş olan işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları, tüzüklerini, 2 nci bentte bahse konu tüzük hükümlerinin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde, bu kanun hükümlerine uydurmak zorundadırlar.

Kaldırılan mevzuat

MADDE 34. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 7286 sayılı Kanun ile 5018 sayılı Kanun ve bu kanunlara istinaden yürürlüğe konmuş bütün tüzük ve yönetmelikler hükümleri yürürlükten kalkar.

Geçici Ko.

Diğer kanunların uygulanması

MADDE 32. — İşçi ve işveren sendikaları, birlikleri, federasyonları ve konfederasyonları, Medenî Kanun ve Cemiyetler Kanununun işbu kanuna aykırı olmayan hükümlerine tabidirler.

Kaldırılan kanunlar

MADDE 33. — 20 Şubat 1947 tarihli ve 5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendika ve Sendika Birlikleri hakkında Kanun ve 25 Mayıs 1959 tarihli ve 7286 sayılı 5018 sayılı Kanuna ek Kanun ile 13 Haziran 1952 tarihli ve 5953 sayılı Basın Mesleklerinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi hakkında Kanunun 22 nci maddesi ile 10 Mart 1954 tarihli ve 6379 sayılı Deniz İş Kanununun 40 nci maddesi hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici hüküm; mal bildiri

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan meslekî teşekküllerin Başkan ve Yönetim Kurulu üyeleri, 27 nci maddede söz konusu mal bildiri-

Plân Ko.

Diğer kanunların uygulanması

MADDE 31. — İşçi ve iş veren sendikaları ile üst teşekkülleri Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanununun işbu kanuna aykırı olmıyan hükümlerine tabidirler.

Kaldırılan kanunlar

MADDE 32. — Geçici Komisyonun 33 ncü maddesi 32 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Geçici hüküm; mal bildirim

GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan meslekî teşekküllerin başkan ve yönetim kurulu üyeleri, 26 ncı maddede söz konusu mal bildirim yükümü-

Teklif

Geçici Ko.

Kenar başlıklar

MADDE 35. — Bu kanunun maddeleri kenarındaki başlıklar, madde hükümlerinin özünü göstermek için konmuş olup, metne dâhil değildir.

Kanunun yürütülmesi

MADDE 36. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

mi yükümlünü, bu kanunun yayımı tarihinden başlayarak iki ay içinde yerine getirmeye mecburdurlar.

Yürürlüğe giriş

MADDE 34. — 1. Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

2. Bu kanunda bahse konu Yönetmelik, bu kanunun yayımından itibaren en çok otuz gün sonra yürürlüğe girecek şekilde hazırlanır.

3. 20 Şubat 1947 tarihli ve 5018 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulmuş olan işçi ve işveren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları, tüzüklerini, 2 nci bentte bahse konu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde kanun ve mevzuat hükümlerine uydurmak zorundadırlar.

Yürütme

MADDE 35. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Plân Ko.

nü, bu kanunun yayımı tarihinden başlayarak iki ay içinde yerine getirmeye mecburdurlar.

Yürürlüğe giriş

MADDE 33. — 1. Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

2. 20 Şubat 1947 tarihli ve 5018 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulmuş olan işçi ve işveren sendika, sendika ve üst teşekkülleri tüzüklerini bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde kanun ve mevzuat hükümlerine uydurmak zorundadırlar.

Yürütme

MADDE 34. — Geçici Komisyonun 35 nci maddesi 34 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.